ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Ieşirea din criză. Pe încredere
de Claudiu Târziu

Mislea, închisoare comunistă pentru femei
de Flori Bălănescu

Solidaritatea Europei Creştine
de Răzvan Codrescu

Estetica Ortodoxiei
de Constantin Mihai

an VIII ● nr. 89 ● iulie 2010 ● 4 lei ● 3 €

www.rostonline.org

Coperta I: Profesorul Nicolae Mărgineanu, în tinerețe

sumar

numărul 89 • iulie 2010

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
revistarost@gmail.com

SENIOR EDITORI
Răzvan CODRESCU
Paul GHIȚIU

REDACȚIA
Mihail ALBIŞTEANU
Pr. Antonio ARONEASA
Constantin MIHAI
Pr. Marcel RĂDUȚ SELIŞTE

COLABORATORI PERMANENȚI
Ierom. Savatie BAŞTOVOI
Daniel FOCŞA
Stelian GOMBOŞ
Paul S. GRIGORIU
Silviu MAN
Dragoş MOLDOVEANU
Paul NISTOR
Cristi PANTELIMON
Viorel PATRICHI
Alexandru RACU
Teodora ROŞCA
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

EDIȚIE INTERNET
www.rostonline.org
Ionuț TRANDAFIRESCU

CORESPONDENȚĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

Tipografia DOCUPRINT Editura BABEL
Tel-fax: 0234 - 588 930 ☎ 0744 - 774 818
docuprint@clicknet.ro Bacău, str. Letea nr. 30 bis
TIPAR

DIFUZARE & ABONAMENTE
Asociația ROST
tel.: 0740.103.621

ISSN
1583-6312

Ieșirea din criză. Pe încredere

Situația economică şi socială a României este gravă. Dar nu fără ieşire. În istorie am traversat momente şi mai grele. Însă, nu fără sacrificii, fără durere. Şi nici fără încrederea în conducerea politică. Este ceea ce-i lipseşte Puterii actuale. Fără încrederea poporului şi a statelor (potențial) partenere, toate planurile sînt sortite eşecului.
Din nenorocire, nici Opoziția nu se bucură de încredere. Ea este la fel de vinovată pentru ce trăim. Şi-atunci?
Un posibil răspuns se află în istoria recentă a Poloniei, care s-a salvat dintr-o criză mai grea decît cea a României de azi şi a evitat criza mondială din 1929 – 1933.

Claudiu Târziu

În 1926, Polonia se afla într-o stare disperată. La opt ani după fondarea primei Republici, era în incapacitate de plată, cu o mare datorie externă, nu mai căpăta împrumuturi, nu mai primea infuzie de capital străin, statul clacase economic şi nu mai funcționa nici din punct de vedere politic.[1] Astfel încît principalii lideri politici, pînă şi democratul Roman Dmowski, liderul Endecjei[2], se gîndeau la instaurarea dictaturii. A acționat Mareşalul Józef Piłsudski, figură legendară a Poloniei, "Părintele Republicii", fost şef al statului (1918 – 1922), învingător al Armatei Roşii care asediase Varşovia (1920). El ieşise de bunăvoie din politică, dar a intervenit văzînd dezastrul. Cu autoritatea sa incontestabilă, Mareşalul Piłsudski a pus în mişcare o parte a Armatei, a dat o lovitură de stat în 12 – 14 mai 1926, căreia i-a zis "Revoluția Morală", şi a instaurat regimul Sanacjei (pol.: asanare, însănătoşire). Deşi om de stînga, Piłsudski s-a opus comunismului, considera Rusia principalul duşman al Poloniei, iar guvernele sale au luat măsuri economice de dreapta (în vreme ce radicalii Stîngii cereau naționalizare). În aproape 14 ani de guvernare a Sanacjei s-au succedat 14 Cabinete, din care Piłsudski a condus doar două, în momente hotărîtoare, pe perioade scurte totalizînd doi ani, şi a refuzat să fie preşedintele Republicii. Însă, avea o atît de mare autoritate încît opiniile sale deveneau imediat legi. A fost şeful de facto al statului.

Încrederea în Mareşalul Piłsudski a deschis drumul banilor spre Polonia, iar reformele şi inițiativele guvernelor Sanatiste au scos țara din criză. Marile puteri occidentale au investit masiv în Polonia şi i-au acordat împrumuturi. Monopolul pe furnizarea cărbunelui – obținut conjunctural, ca urmare a grevei prelungite a minerilor galezi –, asumarea unor proiecte uriaşe, cum a fost construirea portului baltic Gdynia, şi păstrarea în administrarea statului doar a şase domenii considerate strategice şi privatizarea celorlalte, care produceau pierderi, au făcut Polonia interesantă. Apoi, subvenționarea serioasă a agriculturii, sprijinul ramurilor industriale care exportau şi

(continuare în pagina 7)

[1] Florin Anghel, Revoluția Morală. Regimul politic sanatist din Polonia, 1926 – 1930, Ed. Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2008.

[2] Partidul Național Democrat, de dreapta.

Idei, vorbe, fapte

„Pe drumul Învierii“, la Piatra Neamț

Expoziția *„Pe drumul Învierii“* a fost deschisă și la Piatra Neamț, vineri 11 iunie a.c., ora 17.00, în Muzeul de Istorie. La deschidere au vorbit pr. Vasile Păvăleanu, fostul deținut politic Grigore Caraza (21 de ani de temniță), scriitorul Adrian Alui Gheorghe, scriitorul Răzvan Codrescu, președinte de onoare al Asociației „Rost“, și Claudiu Târziu, președintele Asociației „Rost“. Am avut bucuria unui

public numeros, ca și a doua zi, cînd Răzvan Codrescu, Claudiu Târziu și monahul Moise de la Oașa, au susținut, la Casa de Cultură din Piatra Neamț, conferința *„Criza lumii românești și jertfa răscumpărătoare“*. Cei trei, împreună cu peste 300 de nemțeni, au căutat răspunsuri la criza morală pe care o traversăm, mai severă decît criza financiară. Evident, aceste răspunsuri se află într-o viață creștină exemplară, așa cum au avut cei șase mărturisitori evocați la Piatra Neamț: Arhimandrit Arsenie Papacioc, Ieroschimonah Daniil – Sandu Tudor, Ieromonah Arsenie Boca, Preot Gheorghe Calciu, Valeriu Gafencu și Ioan Ianolide. ***(R.R.)***

„Pe drumul Învierii“, la Suceava

Vineri, 18 iunie 2010, în incinta Muzeul de Istorie Suceava a avut loc, în organizarea asociațiilor „Rost” și „Bucovina profundă”, vernisajul expoziției foto-documentare „Pe drumul Învierii”, privind mărturisirea lui Hristos în temnițele comuniste. În fața asistenței, formată din câteva zeci de persoane, au vorbit gazdele, profesorul Emil Ursu, director al complexului muzeal „Bucovina”, preot Mircea Bejenaru, organizatorul și sufletul manifestării, și Dr. Mircea Pușcașu, președintele asociației „Bucovina profundă”, arătând importanța pe care expoziția o are pentru municipiu. Prof. Mihail Albișteanu, vicepreședinte al asociației „Rost”, a vorbit apoi despre istoricul expoziției, precum și despre obiectivele urmărite, subliniind necesitatea ca tinerii să cunoască aceste pagini, mai puțin dezvăluite, ale trecutului nostru recent. Partea cea mai așteptată a manifestării a reprezentat-o conferința, care a succedat vernisajului și a cuprins relatări extrem de emoționante ale supraviețuitorilor despre viața în temnițele comuniste. Au vorbit pe rând, dl Marcel Petrișor, președintele Senatului asociației „Rost”, scriitorul Eugen Dimitriu, poetul Dumitru Oniga, dl Virgil Totoescu, oameni care au cumulat zeci de ani de temniță grea, dar și un reprezentant de marcă al urbei, prof. univ. Dr. Florin Pintescu, șeful catedrei de istorie a Universității sucevene. Cuvântul de încheiere l-a avut, în stilul său inconfundabil - care a reușit să destindă asistența, după relatările ororilor din temnițe - monahul Moise de la Oașa, cel care s-a aplecat cu atâta râvnă asupra vieții lui Valeriu Gafencu. Manifestările prilejuite de vernisajul expoziției au continuat până marți, 22 iunie.

Piața Universității după 20 de ani. Criteriul libertății

Se împlinesc 20 de ani de la reprimarea sîngeroasă a *fenomenului Piața Universității.* În cel mai pur stil comunist, o categorie de

români, minerii, adică, vezi bine, clasa *muncitoare*, a fost instigată împotriva alteia, intelectualii. Semnalul pentru măcel a fost dat printr-o diversiune, în care Poliția (încă miliție în toate cele) şi-a dat foc la cîteva autobuze şi a înscenat atacuri asupra sediului său central, şi asupra TVR pentru a justifica intervenția în forță a minerilor (conduşi de vechi securişti şi milițieni). Clasa muncitoare a fost chemată de tovarăşul Iliescu să apere tînăra democrație originală. În acel moment, în Piață nu erau nici 200 de persoane – care, chipurile, periclitau siguranța statului. [E uşor de înțeles de ce Iliescu nu a făcut manevra cînd în Piața Universității se aflau, zi de zi, între 80.000 şi 100.000 de oameni, ci după ce principalii organizatori, între care Liga Studenților, al cărei lider era *Marian Munteanu*, au declarat protestul-maraton încheiat. Atunci rămăseseră în Piață 20 de grevişti ai foamei şi susținătorii lor] Minerii au ridicat oameni nevinovați de pe stradă, de la sediile partidelor istorice şi din casele lor, sub coordonarea unor ofițeri ai aparatului de represiune. Cel puțin şase oameni au fost omorîți, cîteva sute au fost răniți, mulți au rămas traumatizați pe viață şi la fel de mulți au emigrat de frică. Diversiunea a fost posibilă cu ajutorul singurei televiziuni de atunci, TVR, care era condusă de Răzvan Theodorescu, şi al ziarului *Adevărul*, fost *Scînteia*, cu aportul inconştient sau ticălos al unor nume foarte cunoscute acum în presă. Dincolo de toate acestea, Piața Universității rămîne nu numai unul din rarele momente de curaj şi solidaritate a intelectualității, dar şi unul de separare a apelor. Cum bine spune Ana Blandiana, într-un interviu publicat azi de *Adevărul*, Piața Universității a marcat „deosebirea dintre cei care luptă pentru libertate şi cei care luptă pentru putere, două categorii umane care niciodată nu se suprapun...”. Că pe urmă unii dintre cei care au luptat pentru libertate au vrut puterea – e altă discuție. Poate au gîndit, asemeni lui , că fără o acțiune politică, nu poți asigura libertatea. În orice caz, Piața Universității ar trebui să funcționeze în conştiința publică precum hîrtia de turnesol în privința prietenilor şi a duşmanilor libertății. Modul în care ne raportăm la libertate este un criteriu fundamental de orientare şi coagulare într-o epocă a diversiunilor subtile şi a dezbinărilor entuziaste. ***(C.T.)***

A murit autorul „Evangheliei după Isus Cristos“

Scriitorul portughez José Saramago, laureat al premiului Nobel pentru Literatură în 1998, a murit vineri, la 87 de ani, în insula Lanzarote - informează presa din Portugalia. Omul s-a declarat ateu şi comunist. Şi a scris o carte în care imaginează blasfemiator viața Mîntuitorului, „Evanghelia după Isus Cristos“. Acum o să dea piept cu realități pe care le credea poveşti. ***(B.L.T.)***

Maestrul Radu Beligan s-a împărtășit pentru prima dată

La 30 mai 2010, la Catedrala Mitropolitană Ortodoxă Română a Sf. Arhangheli Mihail, Gavriil şi Rafail, din 9-bis, rue Jean de Beauvais, aflată în Cartierul Latin al Parisului, a avut loc un mic frumos şi binecuvântat eveniment: arhicunoscutul actor şi artist emerit *Radu Beligan* a primit Sfânta şi Dumnezeiasca Împărtăşanie *pentru prima dată în cei 92 de ani* pe care îi are. În prealabil, la cererea şi dorința sa, a fost primit de către mitropolitul Iosif, care l-a spovedit în amănunțime, din copilărie şi până-n clipa de față, şi astfel i-a dăruit dezlegarea şi iertarea de păcate dimpreună cu binecuvântarea de cuminecare. Preacucernicului preot paroh Constantin Târziu, care l-a împărtăşit, a ținut apoi un cuvânt scurt, dar plin de încurajare şi întărire sufletească. Slavă Celei de Viață Făcătoare şi Nedespărțitei Treimi! Amin! ***(Doru Vântu, Paris)***

MȚR se pregătește de vremuri grele

Ceea ce se zvonea s-a întîmplat: în locul demisionarului Vintilă Mihăilescu, la conducerea Muzeului Țăranului Român a fost numit interi-

mar Virgil Nițulescu. De aici, pînă la a „cîștiga" concursul pentru funcția de director, Nițulescu nu mai are decît un pas politic de făcut. De la PNL la PD-L. Din cîte știu, omul e preferatul lui Valeriu Stoica (PD-L) și a lui Kelemen Hunor, ministrul Culturii (UDMR), care l-a și numit interimar. Nițulescu are faima unui politruc (a)cultural și cu toate astea, în cîteva rînduri, a primit posturi grase în Ministerul Culturii. Acum, vine hotărît să desființeze expoziția permanentă Horia Bernea de la MȚR, sub pretextul renovării și spunînd că oricum niciunde nu este păstrată o expoziție mai mult de cîțiva ani. Între contestatarii lui Nițulescu se află unul care pînă acum avea un cuvînt hotărîtor în numirea șefilor MȚR, Andrei Pleșu. În 1990, pe cînd era ministru al Culturii, Andrei Pleșu l-a numit pe Horia Bernea director la MȚR. De asemenea, în calitate de intelectual public și de șef de gazetă culturală, și-a dat acordul pentru Dinu C. Giurescu, la începutul anilor 2000, și a intervenit pentru demisia acestuia în 2005 și pentru numirea lui Vintilă Mihăilescu, colegul său de la „Dilema". Acum, Andrei Pleșu pare-se că nu mai are trecere. „Un zvon în care nu vreau să cred e că unul dintre aspiranții la directorat ar fi fostul secretar de stat Virgil Nițulescu, de la Ministerul Culturii. Îl știu de mult. Inițial, am crezut în candoarea lui. Între timp s-a instalat în postura unei mediocrități vesele, de funcționar hârșit în rele. Mi-e greu să înțeleg de ce vrea acest directorat. În materie de etnografie e nul. În materie de caracter e, ca să zicem așa, aproximativ. Se crede un administrator? Să caute vreun șantier sau vreo circă financiară. Altfel, va rămâne în memoria noastră ca un demolator de duzină, înălțat pe ruinele unui lucru bine făcut" - Andrei Pleșu, în "Muzeul Țăranului Român", Adevărul, 27 apr. 2010.

Să nu uiți, Darie!

Academia Cațavencu nu și-a putut ascunde nici de astă dată preferințele sexuale și, imediat după Marșul pentru Familie, organizat de Forul Ortodox Român, urmat de parada homosexualilor, a publicat o pagină întreagă despre „adversarii homosexualilor". Pidosnicii sînt luați drept pretext pentru niște compuneri școlare de-un umor căznit. Altminteri, manifestația zglobiilor nu este tratată separat, așa cum poate s-ar fi cuvenit. Pentru documentare au fost băgați la înaintare doi băieți care, într-un grup de heterosexuali, ar fi repede deconspirați ca fătălăi. Unul - ras pe cap, dar și cu creierul neted, după cum se vede și din ce scrie (și) despre maestrul Dan Puric (că ăsta pare să aibă în grijă, la stabilimentul cațavencilor, toată *dreapta*). Altul, mălai mare, care, pus față în față cu o fată, n-ar avea de rostit nici un cuvînt, ci s-ar hlizi ca proasta-n piață cînd își vinde pătrunjelul. Cei doi băieți veseli - nevoie mare! - sînt și semnatarii „relatărilor" despre *Marșul pentru Familie* (21 mai) și de la *Marșul pentru Normalitate* (22 mai), probabil în virtutea generozității șefilor lor. Pentru că n-au nimic de spus de rău, fac glumițe și scot din burtă scene care nu s-au petrecut. Dar nu mă mir, căci cel puțin Dan Darie, ăl de semnează textul despre *Marșul pentru Familie*, la ce burtă are... Mă întreb ce diavol le-a stat pe umăr lui Doru Bușcu și lui Ioan T. Morar, cînd au blagoslovit pagina asta. Că altminteri îi știu oameni normali, iubitori de femei și repede scîrbiți de pederaștii. Lor ar trebui să le urez să-și aducă aminte de *aportul* pe care l-au avut *la democratizarea României*, atunci cînd va fi învins „corectitudinea politică" la noi, iar copiii sau nepoții le vor fi agresați sau prinși în mreje de homosexuali. Însă, prefer să i-o spun doar tînărului Darie, căci astfel îmi exprim speranța că își va veni în fire măcar o dată cu trecerea anilor. Și, în plus, dă mai bine. Așadar, să nu uiți, Darie!

Cannes premiază filmele cu homosexuali

Tânjind după drepturi egale pentru întreaga umanitate (și după drepturi suplimentare pentru anumite categorii de „oprimați") și mustind de toleranță, mogulii cinematografiei europene au corectat ceea ce părea deja o nedreptate istorică: Festivalul de Film de la Cannes nu oferea nici un premiu filmelor cu

gay. Această „infamie" a fost dată uitării în anul de grație 2010, când Queer Palm a devenit prima distincție decernată peliculelor cinematografice care problematizează teme privind comunitatea „LGBT" (lesbiene, homosexuali, bisexuali, transsexuali). După Premiul Teddy oferit în cadrul Festivalului de Film de la Berlin în 1987 şi după Queer Lion, oferit două decenii mai târziu la Veneția, a venit şi vremea Cannes-ului să intre în „lumea bună" a festivalelor care premiază filmele cu minorități sexuale. Primul Queer Palm a fost oferit filmului regizorului american Gregg Araki „Kaboom", povestea unui student care experimentează bisexualitatea. Filmul a fost proiectat în festival în afara competiției oficiale. Într-un entuziasm, de altfel explicabil, şi sensibilizat de necesitățile comunității LGBT, Franck Finance-Madureira, fondatorul Queer Palm, a declarat: „Am considerat că o asemenea categorie de premii nu poate fi ignorată prea mult timp de un festival cu o asemenea anvergură". Şi a avut dreptate!

O nouă caricatură redeschide o rană veche

Caricatura din imagine este „opera" lui Jonathan Shapiro („Zapiro") şi a fost publicată luna trecută într-un cotidian local din Cape Town, Africa de Sud. Portretizarea lui Mahomed, întins pe canapeaua unui psiholog şi spunând aparent dezamăgit că „alți profeți au adepți cu simțul umorului", a inflamat din nou spiritele oricum înfierbîntate. Zapiro a declarat că această caricatură reprezintă răspunsul său la concursul lansat pe rețeaua de socializare Facebook – *Everybody Draw Mohammed Day*. Conform ultra-liberalului caricaturist, convingerile religioase sunt sortite satirei, pentru ca grupurile religioase să nu se considere deasupra societății şi să respecte libertățile şi drepturile democratice ale tuturor. Atitudinea sa liberală nu a fost pe placul segmentelor musulmane ale populației, publi-

carea caricaturii în cotidianul *Mail & Guardian* stârnind reacții critice vehemente.
Ba mai mult, cercurile musulmane sunt de părere că această caricatură este parte a unei acțiuni deliberate, care urmăreşte provocarea anumitor sensibilități şi generarea unor reacții ostile.

Editorial

(urmare din pag. 3)

amplele proiecte de investiții în lucrări publice de infrastructură, care au diminuat şomajul, au completat un program economic de succes. În doar două luni, Polonia şi-a crescut de la zero la 36 de milioane de zloți aur rezerva valutară, a început să-şi plătească datoria publică externă, iar băncile locale au fost imediat capitalizate cu valuta tezaurizată de populație. Toate acestea au o primă şi esențială explicație: încrederea. Fără încrederea în Piłsudski, nu ar fi existat nici finanțarea externă, nici susținerea internă a proiectele sale. Încrederea a crescut pe măsura rezultatelor spectaculoase obținute în doar cîteva luni. Politica regimului Sanatist a ferit Polonia de marea criză financiară mondială din 1929 – 1933.

În paranteză fie zis, un "miracol" asemănător s-a întâmplat sub un guvern de dreapta în zilele noastre, iar Polonia este singura țară europeană care a scăpat de actuala criză financiară globală.

Nu judec aici metodele politice ale lui Piłsudski şi alunecarea Sanacjei spre dictatură. Vorbesc doar de o condiție sine qua non: încrederea de care trebuie să se bucure o forță politică pentru a reuşi într-o situație limită. Dacă nu e dublată de viziune, încrederea este insuficientă. Dar nici fără ea nu se poate.

Sălaşul diavolului

Claudiu Târziu

Luni, 21 iunie a.c., în jurul orei 11.00, am văzut sălaşul diavolului. Fortul 13. Jilava. Ziduri groase, căptuşite cu întuneric. Celule largi, cu pereţii mustind de apă, ca de balele unui monstru. Încăperi în care frigul înjunghie în plină vară. Am intrat din cameră în cameră, am străbătut hol după hol şi am văzut aproape fiecare ungher, ca într-o adevărată casă a groazei. Conştient că pardoselele acoperite acum de mîzgă au fost odinioară pline de sînge nevinovat şi că zidurile acelea ostile poartă încă memoria unor suferinţe inimaginabile.

M-am cutremurat intrînd în celula Casimcăi în care a murit, de mizerie şi după schingiuiri atroce, o minte strălucită a generaţiei interbelice, Costache Oprişan, vegheat de camarazii săi Gheorghe Calciu, Iosif V. Iosif şi Marcel Petrişor. Din patru oameni supuşi exterminării, au supravieţuit puşcăriei, în chip miraculos, trei. Mai trăieşte unul, dl profesor Marcel Petrişor. Cel care, luni, ne-a fost ghid în acest pelerinaj la unul dintre locurile de martiriu românesc.

Cu detaşarea omului care a îndurat şi a iertat totul, nedezminţit în crezul său, dl Marcel Petrişor ne-a povestit (pe alocuri amuzîndu-se, într-un fel de neînţeles pentru cei care nu ştiu ce înseamnă să scapi din iad) chinurile prin care au trecut cei închişi la Jilava în perioada comunistă. Murdăria, foamea, frigul, umilinţele, bătăile, duhoarea, lipsa de somn, înghesuiala, absenţa oricărei îngrijiri medicale, prostia agresivă a gardienilor – compun un tablou satanic. Cine se îndoieşte că comunismul a fost întruchiparea răului şi nu doar o utopie politică, să meargă la Jilava!

Cînd afli condițiile în care au fost ținută o parte din elita neamului, ți se face o rușine iremediabilă. Și nu înțelegi nici cum a mai putut supraviețui cineva acelui regim de detenție. Mărturia dlui Petrișor (care a și scris o carte despre Jilava) a fost întărită de cele ale altor foști deținuți politic prezenți, dl Constantin Iulian (președintele Federației Române a Foștilor Deținuți Politici Luptători Anticomuniști – FRFDPLA), dl Gheorghe Jijie (91 de ani, secretarul FRFDPLA; care și-a pus etichetă pe celula în care a stat), dl Dan Lucinescu, dl Gheorghe Grecu (96 ani) și dl Demostene Andronescu.

Peste o sută de persoane, în convârșitoare majoritate tineri, între care și monahi și preoți, au fost prezente la această lecție de istorie românească. După care au participat la o slujbă de pomenire emoționantă, oficiată de un sobor de preoți. Primul parastas făcut la Jilava pentru toți morții de acolo.

În cuvîntul pe care l-a ținut după parastas, maestrul Dan Puric, un ostenitor pentru memoria martiriului din închisorile comuniste, a spus că s-ar cuveni ca la Jilava să vină să se închine toți politicienii și ierarhii români. Și că Fortul 13 este un punct esențial pe un traseu al cunoașterii istoriei noastre recente de către tînăra generație, alături de Aiud, Rm. Sărat, Târgșor...

Pelerinajul s-a încheiat la crucea ridicată în memoria Mareșalului Ion Antonescu, la Valea Piersicilor, lângă închisoare, acolo unde a fost executat de comuniști.

Redau mai jos un frament din volumul *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*, de Nicolae Mărgineanu, care se referă chiar la Jilava.

Psihologul Nicolae Mărgineanu a pătimit 16 ani în temnițele comuniste. Nevinovat. De două ori a fost închis și la Jilava. În cartea sa redă succint și grăitor condițiile de detenție de la Jilava.

La Jilava

„Camera era, de fapt, un coridor boltit de 15 metri lung și de 5 metri lat, cu un spațiu de 75 metri pătrați, în care se aflau 350 deținuți, deci aproximativ 5 oameni pe metru pătrat. Un adevărat furnicar! Peste zi oamenii se îngrămădeau pe cele două „priciuri“ de lemn (scînduri de la un capăt la altul al camerei). O treime din ei cobora peste noapte sub primul prici, ca să doarmă pe ciment, la așa numita „șerpărie“. În ea intrai foarte greu deoarece între padimentul de ciment și primul priciu nu erau decît 60-70 cm. Cum cele două rînduri de cîte două priciuri și cele două „șerpării“ nu puteau cuprinde decît 300-320 indivizi, restul se culcau în timpul nopții pe coridorul dintre priciuri, larg de aproximativ un metru și jumătate. Pe coridor se făcea însă și coada de 15-20 persoane, care așteptau să urineze. Ei călcau printre corpurile lor. Mîncarea era aproape numai apă, iar la „șerpărie“ era foarte frig. De aceea, fiecare era nevoit să urineze în cursul nopții de cel puțin 3 -5 ori.

Lîngă ușa de intrare erau două „tinete“ (hîrdaie) de metal pentru nevoile biologice, de o parte și cele două hîrdaie cu apă de cealaltă parte. Apa era folosită mai mult pentru spălarea de dimineață și pentru nevoile biologice, căci de băut ajungea apa din mîncare. Spațiul pentru culcare fiind numai de 30 cm lățime pentru individ, oamenii nu puteau dormi decît cu toții pe o singură parte a corpului. Cînd poziția pe o parte de-

venea obositoare, unul din deținuți dădea ordinul de întoarcere pe cealaltă parte a corpului. Un infern adevărat, pe care fantezia lui Dante nu l-a putut imagina!

Şi mai dezastruos era aerul deoarece camera avea o singură fereastră în fundul ei, care era însă acoperită cu obloane de lemn, ca să nu putem vedea afară. În acest mod, aerul intra numai prin spațiul liber dintre zid şi partea inferioară şi superioară a obloanelor, care aveau o lărgime de 25 cm fiecare. Din aceste motive viața în cameră era mai uşoară iarna decît vara, cînd aerul devenea pur şi simplu insuportabil. În partea dinspre tinetele cu urină şi fecale în orice caz! Noii sosiți în cameră ocupau locurile nenorocite dinspre tinetele, care funcționau fără întrerupere, fiind nu numai victimele mirosului lor, ci şi a zgomotului pe care-l făcea căderea fecalelor în apă. Zilnic apoi 5-10 persoane aveau stomacul deranjat din cauza lipsei totale de igienă, în care mîncarea era servită. Ei poluau aerul şi mai rău. Pentru spălarea celor 350 gamele exista un singur hîrdău şi de aceea limpezirea lor cu apă curată era imposibilă.

Pe măsură ce deținuții plecau din cameră la penitenciare, noii sosiți înaintau de la uşă spre fereastră, unde aerul era mai bun. Ajunşi la capătul şerpăriei, treceau pe rîndul prim de priciuri, luînd-o din nou de la uşă spre fereastră. Iarna rîndul cel mai bun era socotit cel din priciul al doilea. Vara însă preferința era dată priciului prim, iar unii mai tineri preferau chiar şerpăria de lîngă fereastră, unde aerul era mai respirabil. Tot în timpul verii pentru a simți aerul primenit în nas timp de un sfert de ceas, oamenii veneau pe rînd cîte cinci şi stăteau pe jos lîngă zidul de sub fereastră.

Plimbarea avea loc numai de două ori pe săptămînă şi dura teoretic 20 minute, practic un sfert de ceas. Ea însemna o adevărată sărbătoare, pe care o aşteptam cu dor şi drag." - Nicolae Mărgineanu, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*, Ed. Fundației Culturale Române, Bucureşti, 2002, pp. 362 - 363

O perspectivă canadiană asupra proiectului Roșia Montană

Prof. dr. Yvan Allaire *

În calitate de observator canadian al dezbaterii cu privire la proiectul de exploatare a zăcământului aurifer de la Roşia Montană din România am fost surprins de faptul că promotorul acestui proiect, firma Gabriel Resources este prezentat tot timpul ca fiind o companie canadiană.

Am examinat documente oficiale publice pentru a stabili, parafrazându-l pe Butch Cassidy când vorbeşte cu Sundance Kid, „Who are these guys“ (cine sunt băieţii ăştia).

În primul rând, cine deţine acţiunile care asigură controlul asupra firmei Roşia Montană Gold Corporation, înfiinţată cu scopul exploatării rezervelor de aur de la Roşia Montană?

Structura corporativă creată pentru proiectul Roşia Montană este prezentată în figura de mai jos, preluată din raportul anual prezentat pe 11 martie 2010 de Gabriel Resources:

Se impune o primă observaţie: Gabriel Resources şi-a creat structura acţionariatului astfel încât să minimizeze şi impozitul global pe profit, şi impozitele diverşilor investitori. Insula Jersey, Ţările de Jos, Barbados şi teritoriul Yukon din Canada sunt, toate, jurisdicţii foarte îngăduitoare din punct de vedere fiscal, atât pentru persoanele fizice cât şi pentru companii. Banii generaţi de acest proiect se vor îndrepta spre investitorii din una sau alta dintre aceste jurisdicţii, în funcţie de ceea ce este mai favorabil sub raportul nivelului de impozitare.

Din punct de vedere legal, Roşia Montană Gold Corporation, firma creată special pentru acest proiect, este de fapt controlată (80,46 %) de o companie situată în Jersey, şi anume compania Gabriel Resources Ltd. Guvernul român deţine 19,31 %, prin intermediul Minvest SA, iar o firmă privată românească, Foricon SA, deţine 0,23 %. Motivele participării acestei firme private la capitalul acestui proiect nu sunt clare[1].

Gabriel Resources: o companie canadiană?

Într-adevăr, compania are sediul în Canada iar acţiunile ei sunt listate la Bursa din Toronto, dar acest fapt nu face din ea o societate canadiană. În toate documentele, pro şi contra proiectului Roşia Montană, Gabriel Resources este prezentată ca o „societate canadiană“ sau ca o „companie multinaţională canadiană“. Dar este bine de ştiut că mai important decât sediul companiei este cine controlează compania. Cine va beneficia cel mai mult de pe urma proiectului Roşia Montană? Pe scurt, cine sunt acţionarii acestei „societăţi“?

* Prof. Yvan Allaire şi-a obţinut doctoratul în filozofie la MIT. Actualmente este Preşedintele Consiliului de Administraţie al Institutului pentru Guvernanţa Instituţiilor Publice şi Private (IGOPP), Canada. Profesor Emerit de Strategie (UQAM). Profesor Adjunct (HEC Montreal); Membru al Societăţii Regale din Canada. Consilier al unor mari firme canadiene; A intervenit în cadrul sesiunii „Regândirea valorilor în lumea de după criză” la reuniunea din ianuarie 2010 a Forumului Economic Mondial de la Davos, Elveţia.

[1] Până în anul 2009, au existat trei companii private româneşti care deţineau un număr mic de acţiuni în Roşia Montană Gold Corporation: Cartel Bau S.A. (0,23%), Foricon S.A. (0,23%), Comat S.A. (0,23%). În documentele anterioare, Gabriel Resources identifica aceste trei companii drept „companii de stat“. La sfârşitul anului 2009, Gabriel Resources cumpăra acţiunile a două dintre aceste companii. Foricon este acum o companie privată care oferă servicii în domeniul construcţiilor.

În Canada, orice acționar care achiziționează 10% sau mai mult din acțiunile unei societăți listate la bursă trebuie să depună o declarație în acest sens la Comisia de Valori Mobiliare Canadiană. Astfel, este posibil să se identifice acționarii care dețin un număr important de acțiuni în orice companie. Societățile pe acțiuni listate la bursă trebuie să raporteze această informație anual, într-un document intitulat Management Proxy Circular.

Iată cine sunt cei mai importanți acționari ai firmei Gabriel Resources, conform raportului companiei din data de 14 mai 2010:

1. Paulson & Co Inc (New York, NY) 18,00%

2. Electrum Strategic Holdings (New York, NY) 18,00%

3. Newmont Canada Limited 14,72% (o filială deținută în totalitate de societatea minieră Newmont, SUA).

4. În plus, compania a anunțat printr-un comunicat de presă din 18 decembrie 2009 că a finalizat un plasament privat de 67,5 milioane de dolari, prin vânzarea a 30 de milioane de acțiuni (aproape 9% din acțiunile aflate în circulație) către BSG Capital Markets,, o entitate aparținând grupului Barry Steinmetz. Grupul Barry Steinmetz operează în domeniul diamantelor și mineritului și are sediul la Geneva.

Hai să adunăm: 18 % + 18 % +14,72 % + 9 % = 59,72 %; așadar aproape 60% din acțiunile acestei companii „canadiene“ sunt deținute de companii străine și de fonduri speculative. Ceea ce înseamnă că aceste fonduri și acești acționari controlează compania. Și, cum BSG Capital Markets deține, de asemenea, dreptul de a cumpăra ieftin alte 9 milioane de acțiuni – drept pe care și-l va exercita în curând – ajungem la concluzia că aproape 70% din Gabriel Resources este deținut de acționari non-canadieni.

Dintre aceștia, fondul speculativ Paulson & Co a dobândit o tristă celebritate datorită procesului intentat de către Securities and Exchange Commission (SEC) împotriva băncii de investiții americane Goldman Sachs. Există, de asemenea, supoziții potrivit cărora fondul ar fi fost unul dintre participanții timpurii la acțiunea speculativă masivă împotriva datoriei statului grec. Întemeietorul fondului, John Paulson, a fost plătit cu peste 8 miliarde de dolari în ultimii trei ani pentru abilitățile sale de speculator.

Electrum Strategic Holdings este descrisă în rapoartele firmei ca deținând „un portofoliu extins de proprietăți pentru dezvoltare și explorări în Europa de Est“. Practic, această organizație este și ea tot un fond speculativ, dar în domeniul aurului.

Un indiciu al adevăratei naționalități a firmei Gabriel Resources este și naționalitatea membrilor consiliului său de administrație. Consiliul este format din opt membri, dintre care doar doi sunt canadieni. Din ceilalți șase, majoritatea sunt americani. Însuși directorul General (CEO) al companiei își dă adresa personală în Laguna Beach, California.

În consecință, mass-media din România, susținătorii și opozanții proiectului Roșia Montană ar trebui să ia cunoștință de aceste fapte și să înceteze a mai acorda o identitate canadiană actualului promotor al proiectului Roșia Montană. Gabriel Resources este de fapt o companie deținută de speculatori americani și de alte interese străine, doar deghizată – pentru o mai mare credibilitate, probabil – sub o identitate canadiană.

De ce tocmai Gabriel Resources?

Orice proiect de investiții care creează locuri de muncă directe și indirecte generează beneficii pentru o țară. Pe de altă parte, respectiva țară trebuie să evalueze cu atenție tipul de investiții pe care dorește să le atragă și să le sprijine.

Exploatarea resurselor naturale a fost dintotdeauna o sabie cu două tăișuri pentru majoritatea țărilor în curs de dezvoltare. Resursele lor naturale acționează ca un magnet pentru investitorii străini, în căutare de materii prime ieftine. Promisiunea unei creșteri rapide a numărului de locuri de muncă și a intensificării activității economice este irezistibilă din punct de vedere politic. În țări cu un potențial industrial scăzut și în care forța de muncă este slab pregătită, probabil că nu există altă cale de ieșire din sărăcie. Este și România o astfel de țară?

Din păcate, termenii şi condiţiile negociate de către firmele străine pentru accesul la resursele naturale ale acestor ţări nu sunt, de regulă, cele optime şi, în plus, formularea lor este ambiguă. Ele sfârşesc prin a aduce puţine beneficii reale şi durabile ţărilor respective, dar îmbogăţesc din plin companiile străine.

Costul scăzut al extragerii materiilor prime în ţările în curs de dezvoltare reflectă faptul că în realitate costul lor real este subestimat. Daunele colaterale aduse mediului, deteriorarea stării de sănătate a angajaţilor şi dislocarea comunităţilor din proximitatea exploatării sunt negate, minimizate, contestate prin campanii de publicitate, atunci când nu sunt de-a dreptul ridiculizate de către diverşi actori locali susţinători ai proiectului (indivizi, ziarişti plătiţi de guvern şi de alte organizaţii etc.).

Ţările dezvoltate bogate în materii prime, cum sunt Canada şi Australia, au învăţat să-şi impună condiţiile în desfăşurarea unor activităţi industriale de acest gen şi să obţină un maximum de beneficii economice de pe urma lor. Atunci când proiectele au o importanţă strategică deosebită, spre a asigura exploatarea acestor resurse sunt înfiinţate societăţi cu capital de stat. Toate beneficiile revin astfel ţării.

Pe de altă parte, proiecte controversate pentru efectele lor asupra mediului natural şi social sunt blocate în mod regulat, neluându-se în considerare eventualele beneficii economice. Cum putem evalua proiectul Roşia Montană pornind de la aceste exigenţe?

Acest proiect va transforma o mare zonă geografică într-un veritabil peisaj selenar, la aproximativ 135 de kilometri, de Cluj-Napoca, al treilea oraş ca mărime din România. Procesul de exploatare va face uz de o cantitate masivă de cianură, care trebuie să fie transportată la Roşia Montană de-a lungul a sute de kilometri prin regiuni dens populate. În plus, în ciuda unor argumente contrare aduse de promotorii proiectului, o moştenire a unei civilizaţii timpurii, un adevărat certificat dacic de naştere a poporului român este în pericol de dispariţie.

În multe ţări, aceste fapte ar fi suficiente pentru a respinge proiectul!

Dar dacă, în ciuda acestor aspecte nefavorabile, s-ar hotărî, totuşi, exploatarea rezervelor aurifere de la Roşia Montană, oare cum ar trebui să se procedeze?

Având în vedere natura delicată a proiectului şi potenţialul lui foarte mare de creare de venituri pentru România, guvernul ar putea să evalueze posibilitatea de a exploata Roşia Montană prin intermediul unei societăţi cu capital de stat.

Este însă foarte posibil ca guvernul român să fie strâmtorat financiar şi, prin urmare, incapabil să procure fondurile necesare pentru finanţarea investiţiilor cerute de proiect. În aceste condiţii, guvernul ar trebui să recurgă la un număr de operatori privaţi, interesaţi să investească şi să realizeze proiectul de exploatare minieră. Desigur, guvernul ar trebui să facă apel doar la acele societăţi de minerit care, datorită modului în care operează, se bucură de credibilitate şi respect. Ele vor fi invitate să facă oferte ce vor fi evaluate pe baza performanţei şi a reputaţiei lor antreprenoriale în alte exploatări miniere similare, din alte ţări. Compania care ar depune oferta cea mai atractivă din perspectiva intereselor naţionale ar putea obţine licenţa de exploatare. În aceste condiţii, beneficiile economice pentru ţară ar fi maximizate.

Oare aceasta să fi fost procedura prin care firma Gabriel Resources a fost aleasă şi a obţinut licenţa de exploatare a rezervelor de aur de la Roşia Montană? Rămâne de explicat de ce Gabriel Resources şi nu alte firme.

Vedere de pe Centura politicii

Lumea îşi încordează muşchii

Viorel Patrichi

În sfârşit, am văzut nişte tactici politice inteligente la Chişinău. Mihai Ghimpu şi Vlad Filat, doi români care fac cel mai bun tandem politic din Basarabia, au izbutit să convoace referendum pentru modificarea Constituției în septembrie, după care vor fi alegeri parlamentare şi prezidențiale anticipate. Chiar dacă mulți mameluci vor vota tot cu Voronin, tinerii vor face diferența. Nu vor gânditorii de la Bruxelles să ştie de ei, basarabenii trebuie să facă presiune pentru a nu rămâne definitiv în zona gri a imperiului țaristo-sovietic. Iar România are datoria morală şi interesul pragmatic să-i sprijine. Dacă însă Voronin va accepta să-i dea jucăriile lui Marian Lupu, atunci situația va fi delicată pentru curentul românesc de la Chişinău. Iată mostra: "Cred că se poate de evitat referendumul", a spus Marian Lupu, personajul care vrea să fie preşedintele celui de-al doilea stat românesc.

Deocamdată, sondajele de opinie arată că Vlad Filat ar avea cele mai mari şanse să devină preşedinte.

Pentru țara noatră nu este indieferent însă cine va conduce la Chişinău. Evident, pentru România va fi foarte greu. Pe 4 iunie, preşedintele rus Dmitri Medvedev s-a dus la Berlin şi a vorbit cu Angela Merkel inclusiv despre R. Moldova şi Transnistria. Doamna Cancelar vrea să meargă pe linia lui Kozak şi pretinde că aşa va face Uniunea Europeană. Este semnificativă declarația lor, mai ales că Germania nu deține acum preşedinția Uniunii Europene. Indiferent însă de situație, Germania trebuie să consulte România fiindcă în Basarabia şi în Transnistria majoritatea o formează românii, chiar dacă mulți îşi zic doar moldoveni.

NATO își schimbă domiciliul

Din cauza crizei economice, Comandamentul Alianței Nord-Atlantice este gata să se mute la Bonn. Pe data de 10 iunie, miniştrii Apărării din țările membre NATO nu au discutat la reuniunea lor despre tunuri şi proiectile, ci despre dolari şi euro. Criza financiară scufundă Alianța Nord-Atalantică: Anders Fogh Rasmussen, secretarul general NATO, le-a prezentat colegilor evaluările sale, conform cărora, se pot economisi 1,5 miliarde de euro, fără să se afecteze capacitatea de luptă.

André Flo, fostul ministru al Apărării din Belgia, a confirmat pentru „Izvestia" că la conducerea NATO circulă unele note cu privire la mutarea Secretariatului Alianței la Bonn. Principalul susținător al ideii este Germania. Cu susținerea Olandei.

În esență, intriga este următoarea: funcționarii Secretariatului Internațional al Alianței

Nord-Atlantice, al căror număr a crescut considerabil în anii de până la criză, nu mai încap în actualul sediu. Clădirea Comandamentului NATO este un complex închis, cu trei etaje. Construcția a fost ridicată în grabă, în 1967, după ieșirea Franței din această organizație militară. Atunci, Cartierul General a trebuit mutat de la Paris la Bruxelles.

Există o decizie de construire a unui nou complex administrativ al NATO, cu o suprafață totală de 250.000 de metri pătrați, iar inaugurarea sediului era programată pentru anul 2014. Dar o asemenea construcție costă ceva bani: 650 de milioane de euro. Cine ar fi știut că în afacerea asta se va amesteca și criza?

Există două argumente în favoarea Bonnului. În primul rând, în fosta capitală a Germaniei Federale, rămâne pustiu complexul de clădiri guvernamentale, pe care Berlinul este gata să-l ofere gratuit Alianței Nord-Atlantice. Aici s-au conservat practic toate fostele reprezentanțe diplomatice ale tuturor țărilor membre NATO, cu infrastructura necesară. Mai pe scurt spus, tot ce este necesar pentru o funcționare și o gândire liniștită. Iar până la Bruxelles, este o aruncătură de băț - câteva ore cu mașina.

De partea Germaniei joacă și instabilitatea politică din Belgia, o țară aflată în pragul dezmembrării. Pe 13 iunie, aici trebuie să aibă loc alegeri parlamentare anticipate. Cauza acestor alegeri o constituie incapacitatea politicienilor belgieni de a rezolva problema împărțirii administrative între Bruxelles-Halle-Vilvoorde, între partidele flamanzilor (olandofoni) și vallonilor (francofoni). Tentativele de reglementare a conflictului durează de multă vreme.

Există însă și capcane majore pentru mutarea Secretariatului Internațional al NATO pe pământ german. În primul rând, memoria istorică a europenilor care, genetic, se tem de orice variantă de fortificare militară a Germaniei. Chiar dacă e vorba doar de o reprezentanță a structurilor politice ale Alianței pe teritoriul ei.

Reamintim că Legea Fundamentală a Germaniei Federale a interzis multă vreme folosirea forțelor armate ale țării în conflictele internaționale. Această prevedere a fost modificată în 1994, când armata germană a fost trimisă în Bosnia-Herțegovina cu trupe de menținere a păcii. Evident, s-au manifestat rezerve substanțiale: trimiterea armatei trebuia aprobată de către Parlament și militarii germani trebuie să opereze numai sub mandat internațional. Acest principiu funcționează și acum. De exemplu, când e vorba despre militarii trimiși de Bundeswehr în Afganistan. Totuși recenta demisie de bună voie a președintelui Horst Koeler a arătat că puterea germană este gata în principiu pentru creșterea eforturilor militare în afara granițelor țării. Fostul președinte german a și declarat: „O țară de o asemenea dimensiune, orientată spre exportul de mărfuri și care depinde de propriul export de mărfuri, trebuie să conștientizeze că, în situații extreme, trebuie să intervină militar pentru a-și apăra interesele“. Aceste cuvinte i-au pus cruce lui Koeler.

Putin a prins Europa în mreaja conductelor

Gazprom creează un sistem subteran de stocare a gazului în străinătate. România se află „în studiu“.

Din cauza crizei, corporațiile vor fi nevoite să crească semnificativ eficiența activității lor economice externe. Gazprom, care a fost mulți ani furnizorul principal de gaz pentru Europa și Turcia, a căutat insistent să-și extindă influența pe piețele tradiționale de export, pentru a obține profit de la beneficiarul final. Evident că trecerea de la vânzările en-gros a combustibilului albastru peste hotare la vânzarea cu amănuntul pe piețele din diverse țări determină o creștere puternică a eficienței economice externe a trustului.

Până în prezent, aproape singura cale de a face acest lucru a constat în achiziționarea de acțiuni la proprietarii de conducte și la companiile de distribuție a gazelor din diverse țări. Totuși, încercările de a obține controlul asupra activelor corespunzătoare s-au izbit de o opoziție dură din partea statelor „gazdă“, care se temeau pentru securitatea lor energetică. De aceea, s-a găsit o rezolvare alternativă, dar nu mai puțin eficientă - Gazprom își concentrează atenția pe crearea

unei rețele externe de depozite subterane de gaz.

Până nu demult, politica de export de la Gazprom se baza, în special, pe arendarea capacităților de depozitare în țările mai îndepărtate. Acum s-a luat decizia dezvoltării sistemului propriu de depozitare subterană. Logica acestei acțiuni e destul de simplă - trustul va putea să reacționeze mai flexibil la oscilațiile cererii, ceea ce îi va permite să-şi consolideze poziția pe piețele de vânzare cu amănuntul din străinătate, de asemenea, să reducă şi costurile de stocare, deoarece consumurile din depozitele subterane vor echivala costurile de exploatare, care sunt considerabil mai mici decât taxa pentru arendă.

Strategia dezvoltării sistemului de depozite subterane de peste hotare presupune crearea unor spații de stocare, ce vor fi răspândite prin toată piața europeană. Aceste depozite vor fi amplasate cât mai aproape de sistemul de transport al gazului şi de beneficiari pentru a reduce la maxim cheltuielile de transport. Pornind de la aceste criterii, Gazprom este în căutarea unor spații potențiale, unde se pot amenaja depozite subterane, dar şi a unor parteneri pentru asociere. Sunt preferați partenerii care dețin licențe de stocare a gazului. De exemplu, companii care dețin în activul lor zăcăminte epuizate de petrol şi gaze, care posedă tehnologii pentru utilizarea spațiilor. Aceşti parteneri au experiență în regiunile unde se află depozitele subterane, le este mai simplu să poarte negocieri cu autoritățile locale şi să obțină avizele necesare pentru construirea şi exploatarea depozitelor de gaz. Una din condițiile de bază ale Gazprom pentru obținerea acordului pentru crearea unui depozit subteran este să posede minim 50% din spațiul alocat.

Gazprom a primit primele spații de depozitare în Europa în 1993, prin crearea unei societăți mixte cu compania germană „Wintershall - WINGAS". Trustul rus a ieşit independent pe piața europeană a depozitelor subterane în 2005, dacă nu luăm în considerare spațiile închiriate în Austria şi în Germania. Gazprom, WINGAS şi compania austriacă RAG (posesorul licenței pentru zăcământul de gaz epuizat de la Haidach) a creat o societate mixtă pentru construirea şi exploatarea unui nou depozit subteran în Austria. În 2007, a fost finalizată prima etapă a proiectului. Depozitul are o capacitate de 1,2 miliarde metri cubi de gaz. A doua etapă se va încheia în 2011, după care volumul de stocare va creşte la 2,4 miliarde metri cubi, iar depozitul de la Haidach va deveni cel mai mare din Austria şi al doilea ca dimensiune din Europa Centrală. În viitor, se preconizează continuarea dezvoltării capacităților de stocare până la 3 miliarde metri cubi. Haidach se află în imediata vecinătate a frontierei austro-germane. Depozitul este legat la gazoductul Germaniei, ceea ce permite folosirea capacității sale pentru livrările către beneficiarii austrieci şi germani, iar prin operațiuni de schimb, să se poată furniza gaz spre Italia, Cehia, Slovacia şi Franța. Gazprom deține 33% din acțiunile acestui proiect, iar, suplimentar, şi-a rezervat încă 33% din volumul depozitului.

Al doilea depozit, pe care Gazprom l-a ocupat independent în Europa, este la Pusztafoldvar, în Ungaria. Dreptul de concesiune asupra zăcământului epuizat îl deține compania ungară MOL. Lucrul la acest obiectiv a început în 2008, iar în decembrie 2009, părțile au semnat un acord cu privire la crearea unei societăți mixte la paritate pentru construirea şi exploatarea depozitului

subteran pentru gaz, cu un volum de stocare de 1,3 miliarde metri cubi. Astăzi, partenerii se ocupă de finanțarea proiectului, apoi vor începe construirea depozitului. Participația Gazprom la acest depozit subteran, ca investitor, se ridică la 50%, dar corporația vrea să rezerve pentru sine încă 30% din acțiuni. Amplasarea depozitului subteran de la Pusztafoldvar este foarte profitabilă. Depozitul se poate conecta cu unul din cele mai mari sisteme de transport europene pentru gaz, la Baumgarten, în Austria, la frontiera cu Slovacia, prin care astăzi trece un flux considerabil de gaz rusesc.

În paralel cu proiectul ungar, Gazprom a studiat posibilitatea construirii unor capacități proprii de stocare în Germania. În primăvara lui 2008, a semnat cu societatea germană Verbundnetzgas un acord de cooperare în domeniul creării unui depozit subteran pe teritoriul acestei țări. Iar în mai 2009, partenerii au convenit să creeze, la paritate, un depozit cu societatea mixtă Erdgasspeicher Peissen GmbH, pentru construirea depozitului subteran Katharina, pe baza structurii Peissen, cu o capacitate de până la 600 de milioane de metri cubi de gaz. Aici nu este un zăcământ epuizat, și o cavernă de salină. De aceea, chiar în cursul acestui an, vor fi făcute pregătirile necesare, iar în 2011 vor funcționa două cavități. Depozitul va funcționa la capacitatea maximă abia spre anul 2025. Pe lângă partea sa ca acționar, Gazprom plănuieşte să-şi rezerve 30% din capacitatea depozitului subteran. În plus, în vara trecută, „Gazprom Export“ a semnat un acord cu consorțiul din care fac parte Energie Beheer Nederland (EBN) şi Dyas din Olanda, Petro-Canada şi TAQA Energy (structura-fiică a companiei energetice naționale a Emiratului Abu-Dhabi, OAE TAQA), consorțiu constituit pentru crearea unui depozit subteran la Bergermeer, în Olanda. Negocierile pe marginea acestui proiect au avut loc în 2008. Conform acordului, partea rusă s-a obligat să furnizeze pentru acest depozit 4,7 miliarde metri cubi de gaz-tampon pentru gazoduct, iar în schimbul acestei cantități, va primi dreptul de acces la depozit şi cotă-parte din compania operatoare. Acest depozit subteran ocupă un loc stratregic pe piața europeană pentru că se construieşte în centrul nodului de rețele TTF şi va avea ieşire pe piețele energetice nu numai din Olanda, dar şi din Germania, Marea Britanie, Franța şi Belgia. În plus, Bergermeer va asigura fiabilitatea livrărilor de gaz din Rusia prin gazoductul North Stream. O buclă din acest sistem merge în direcția Olandei. De aceea, Bergermeer va deveni cel mai mare depozit subteran de gaze din Europa: capacitatealui nominală va fi de 4,5 miliarde metri cubi. Construcția depozitului începe în 2010 şi se va finaliza în 2013, când va funcționa la capacitatea totală.

Şi ultimul proiect, pentru care există deja o decizie de principiu, vizează construirea unui depozit subteran într-o pungă de gaze epuizate, la Banatski Dvor, în Serbia. Licența pentru această structură aparține societății de stat Srbijagas. În toamna anului 2009, Gazprom a semnat cu societatea sîrbă un acord de construire a acestui depozit, cu o capacitate totală de 450 de milioane de metri cubi de gaz. Rusia va deține 51% din capacitate. Injectarea gazului în acest depozit va începe încă din acest an, iar în 2011, depozitul va funcționa la capacitatea totală.

Realizarea cu succes a proiectelor stabilite va permite trustului Gazprom să opereze în 2015 cu depozite proprii, care vor depăşi capacitatea de 5,8 miliarde de metri cubi. Pentru comparație, în 2009, acest indicator se ridica la un total de 1,86 miliarde metri cubi. Totuşi, Gazprom nu se limitează la aceste capacități. Astăzi, obiective potențiale, unde se pot construi depozite subterane, se cercetează în România, Turcia, Slovacia, Cehia, Franța, Marea Britanie, Italia şi în alte țări. Există regiuni unde sunt necesare asemenea depozite, de exemplu în Turcia şi în Marea Britanie. În acelaşi timp, crearea unor noi depozite subterane pe teritoriul altor state va deveni actuală doar în viitor, îndeosebi, după construirea gazoductului South Stream.

De ce fac ruşii scandal pe tema scutului antiaerian?

În mica localitate Morong din nordul Poloniei, a venit din oraşul german Kaiserslautern o

baterie de rachete americane Patriot PAC-2. Patru lansatoare de rachete şi un detaşament de câţiva soldaţi şi ofiţeri. Au fost întâmpinaţi solemn. La festivitate, au participat Bogdan Klich, ministrul polonez al Apărării, generalul de brigadă Mark Bellini, şeful aprovizionării tehnico-materiale pentru Armata americană din Europa, şi Lee Feinstein, ambasadorul american la Varşovia. Moscova a acordat atenţia cuvenită acestui eveniment.

Serghei Lavrov, ministrul rus de Externe, a vorbit despre confuzia provocată de apariţia în Polonia a rachetelor antiaeriene americane, la 70 de kilometri de frontiera regiunii Kaliningrad a Rusiei. „De ce trebuie să facem ceva obligatoriu, ca să creăm impresia că Polonia se pregăteşte contra Rusiei, iată ce nu înţeleg eu?“, s-a întrebat şeful diplomaţiei ruse la o conferinţă de presă la Moscova. O critică acerbă faţă de acest pas făcut de Varşovia şi Washington a lansat Konstantin Kosacev, preşedintele Comitetului pentru relaţii internaţionale din Duma de Stat. A dat o declaraţie în acelaşi sens şi Boris Grîzlov, preşedintele Dumei, care a prevenit Statele Unite că, în cursul dezbaterilor pe marginea Tratatului privind limitarea armamentelor strategice ofensive, pe care preşedintele a supus-o spre ratificare în Dumă, parlamentarii analizează şi desfăşurarea rachetelor antiaeriene din Polonia. După opinia lui Grîzlov, ei vor găsi răspunsul adecvat faţă de asemenea acţiuni. Şi mai dur s-a exprimat reprezentantul Ministerului de Externe la seminarul de la Moscova al Fundaţiei „Carnegie“, dedicat noului tratat privind limitarea armamentelor strategice ofensive. În prezenţa diplomaţilor europeni, deci şi din Polonia, a calificat direct acţiunile Washingtonului şi Varşoviei drept „neprietenoase şi provocatoare“.

Cum s-a reflectat protestul stimabililor în lumea experţilor militari?

Oare chiar se baricadează Polonia contra Rusiei? Aici există unele întrebări. Dar înainte să răspundem la ele, trebuie să ştim că un compelx de rachete antiaeriene Patriot, pe care Pentagonul le-a adus din Kaiserslautern la Morong, nu reprezintă niciun pericol pentru ţara noastră şi pentru regiunea Kaliningrad.

Şi nu doar pentru că orice rachetă antiaeriană este o armă pur defensivă, iar noi nu ne pregătim să invadăm Polonia, care este ţară membră NATO. Iar bateria Patriot, care a apărut pe pământul Poloniei, este şcolărească. Nu are nicio rachetă antiaerienaă. Şi va sta aici numai o lună, iar pe 16 iunie, va pleca îndărăt, la baza ei din Germania. Aşa se va proceda de trei ori în acest an şi de câte patru ori în 2011 şi în 2012. Varşovia vrea să înlocuiască bateriile antirachetă învechite C-125 „Peciora“, fabricate în URSS, în anii 1970, care au ieşit din garanţie pentru a mai fi folosite în scopuri militare, cu alte rachete noi, care încep să vină de la firma americană Raytheon, în 2013. Iar specialiştii polonezi vor învăţa să folosească această tehnică pe sisteme similare de comandă.

Desigur, este neplăcut că polonezii au hotărât să cumpere de la americani şi nu iau rachetele noastre S-300 PMU „Favorit“, care, după opinia multor experţi, sunt mai eficiente şi mai fiabile, decât rachetele Patriot PAC-2 şi chiar decât PAC-3. Dar n-ai unde să te plângi. Polonia, la fel ca Grecia, este membră a Alianţei Nord-Atlantice şi este nevoită să se alinieze standardelor şi cerinţelor adoptate acolo. Şi cumpără ceea ce i se impune. Şi totuşi, Seimul Poloniei a luat decizia de a cumpăra baterii americane nu ieri şi nici astăzi, ci încă din anul 2005. Aşa că apariţia rachetelor Patriot la Morong nu putea să fie o surpriză pentru oamenii avizaţi. Apariţia acestor rachete este desigur, la prima vedere, ca o compensaţie din partea lui Obama pentru complexul antirachetă GBI, care trebuia desfăşurat în Polonia, conform planurilor lui George W. Bush, pentru a crea a treia zonă de apărare antirachetă strategică („scutul antirachetă“ - nota trad.), şi care îi îngrijora realmente pe ruşi prin capacităţile strategice de descurajare. Dar de altfel nu este chiar aşa. Rachetele PAC-2 sau PAC-3 nu pot îndeplini aceleaşi comenzi ca rachetele pe GBI.

După opinia mea, cauza scandalului este simplă. Moscova vrea să dea baterii S-300 „Favorit“ pentru Iran în schimbul rachetelor americane din Polonia. Aşa că din toată propaganda iscată în jurul bateriilor Patriot, răsună destul de clar un gând simplu: Voi aţi dus rachete în Polonia contra voinţei noastre; Noi vom duce

contra voinței voastre rachete în Iran. Şi vom fi chit. Este doar o afacere, nimic personal.

Kremlinul visează să apere Europa de rachetele Iranului

Iar gânditorii de la Bruxelles mai să pună botul!

Bulgaria respinge participarea Rusiei la realizarea apărării antirachetă pe teatrele de război.

Rusia, SUA şi NATO se mişcă treptat în direcția cooperării în domeniul apărării antirachetă. Intențiile sunt marcate foarte clar. Preşedintele Barack Obama şi conducerea Pentagonului au declarat în repetate rânduri că sunt gata pentru cooperarea cu Rusia în domeniul apărării antirachetă. Astfel, în timpul vizitei la Moscova, Barack Obama a spus: „Eu vreau să lucrez împreună cu Rusia pentru o nouă arhitectură de apărare antirachetă, care ne va da multă siguranță. Dar, dacă dispare pericolul legat de programul nuclear iranian, atunci nu mai stau în picioare nici cauzele pentru desfăşurarea sistemului antirachetă din Europa. Acest lucru corespunde intereselor noastre reciproce". William Burns, adjunctul secretarului de stat american, a declarat că „țările noastre au dedicat pentru apărarea antirachetă mai multe resurse şi cercetare ştiințifică, decât pentru orice alt domeniu". Acest plan este susținut în totalitate şi de Anders Fogh Rasmussen, secretarul general al NATO, care consideră că Alianța Nord-Atlantică şi Rusia trebuie să colaboreze pentru elaborarea şi construirea apărării contra rachetelor balistice. Conducerea Rusiei evaluează pozitiv această colaborare. În această etapă, se iau în calcul posibile atacuri cu rachete.

Pe acest fond, apare mai mult decât stranie reacția lui Nikolai Mladenov, ministrul de Externe al Bulgariei, la propunerea neoficială a unui expert rus privind posibila desfăşurare pe teritoriul Bulgariei a sistemelor de apărare antirachetă pentru teatrele de război, de tip S-300 şi S-400. Ministrul bulgar consideră propunerea rusului „extrem de neserioasă". El a declarat că „Bulgaria îşi rezolvă problemele în familie. În ce priveşte securitatea, familia ei este NATO. În domeniul economiei, familia este Uniunea Europeană", citează Novinite.com.

Propunerea neoficială privind posibila desfăşurare în Bulgaria şi în România a sistemelor de tip antirachetă pentru teatrele de război S-300 şi S-400 a fost exprimată într-adevăr la conferința de la Moscova a Centrului „Carnegie", în luna mai 2010, în contextul depistării unor posibilități tot mai largi de cooperare între Rusia, SUA şi NATO.

În acest context, s-ar putea discuta posibilitățile de cooperare în domeniul apărării antirachetă în etape timpurii, nu numai prin unificarea sistemelor de informații, care se analizează la nivel oficial încă din timpul propunerii lui Vladimir Putin privind folosirea radarelor ruseşti de la Mincegaur (Gabala, Azerbaidjan), de lângă Armavir, pentru reactivarea proiectului privind schimbul de date referitoare la lansarea rachetelor şi a purtătoarelor de rachete de la Moscova şi crearea unui centru similar la Bruxelles, dar şi includerea în arhitectura europeană de apărare antirachetă a sistemelor antiaeriene ruseşti. Acesta ar putea fi începutul unei colaborărti autentice în domeniu. Cu atât mai mult, cu cât sistemele S-400 „Triumf" depăşesc cu mult distanța de lovire a țintelor aeriene şi a rachetelor balistice americane de tip „Patriot". Spre deosebire de

desfăşurarea sistemelor „Patriot“ din Polonia, care are un caracter exclusiv politic, fără vreo legătură însă cu asigurarea securităţii, mai ales că scenariile folosirii lor pe timp de război sunt absurde (NATO şi Rusia nu se atacă reciproc), sistemele ruseşti antirachetă din sud-estul Uniunii Europene sunt realmente capabile să apere regiunea şi de rachetele balistice iraniene.

În legătură cu această declaraţie a şefului diplomaţiei Bulgariei, ea se poate explica mai degrabă prin lipsa de experienţă în funcţia deţinută (Nikolai Mladenov a venit în fruntea Ministerului de Externe de la Sofia abia la începutul acestui an) şi prin necunoaşterea politicii SUA şi NATO în domeniul cooperării cu Rusia sau, ceea ce este şi mai rău, prin stăruinţa de a demonstra încă o dată ruperea categorică a noului membru al Alianţei Nord-Atlantice de trecutul prieteniei ruso-bulgare.

Desigur, „familia“ NATO are şi membri ciudaţi. Unul din ei, după cum se vede, nu ştie că forţele armate ale Bulgariei au peste 200 de transportoare blindate „BMP-1,2,3, instalaţii pentru lansatoare de rachete „Tornada“, 20 de avioane MiG-29, 34 Cy-25, peste 30 de elicoptere de tip „Mi“ şi alte dotări tehnice. Pentru a le menţine în stare tehnică de funcţionare pe timp de război, se perpetuează o strînsă colaborare cu Rusia. O situaţie similară se menţine şi în alte ţări est-europene, membre ale „familiei“, care - se poate spera - nu vor reacţiona aşa de vehement la diversele forme de cooperare cu Rusia în domeniul apărării antirachetă. În plus, poate că ar fi util, conform tradiţiei membrilor mai tineri ai „familiei“, să asculte sfaturile „tovarăşilor mai bătrîni“ din NATO pe această temă. Aşa le recomandă Kremlinul. Ce vor face partenerii noştri din NATO?

Spaima nefondată a Ucrainei în faţa României

„Un transportor blindat din România poate trece frontiera ucraineană, ajunge la Kiev şi nu întâlneşte nici picior de soldat ucrainean“, a afirmat Igor Markov, liderul partidului „Rodina“ (Patria) din Ucraina. El a făcut această declaraţie cu prilejul unei „mese rotunde“, semnificativ intitulate „Politica externă a României: provocări contemporane şi pericole pentru securitatea Ucrainei“. „Trebuie să punem în faţa conducerii politice a ţării problema privind redresarea capacităţii de luptă a armatei noastre. În timpul lui Iuşcenko, îndeosebi în sudul şi în estul ţării, au fost distruse aproape toate unităţile militare. Problema arde demult. În primul rând, ce concluzii tragem noi de-aici şi în ce măsură este posibilă aplicarea acestor propuneri?“, s-a întrebat Markov. Politicianul ucrainean a subliniat: „Neutralitatea şi independenţa sunt bune, dar toţi înţeleg perfect că în lumea contemporană nu există state absolut independente. Şi, indiferent de statutul de ţară, ea apără interesele politice ale cuiva, cu excepţia statelor foarte puternice. De aceea, noi trebuie să stabilim cu cine mergem la drum şi cine va putea să ne asigure securitatea, împreună cu noi. În condiţiile actuale, nu putem supravieţui de unii singuri“.

În încheiere, liderul partidului „Rodina“ a declarat că serviciile secrete ucrainene trebuie să întrerupă finanţarea organizaţiilor „care se ocupă de distribuirea paşapoartelor româneşti şi de propaganda conform căreia Basarabia este teritoriu românesc“.

După cum a informat *Ia Regnum Novosti*, se cunoştea că noua putere ucraineană intenţionează să se ocupe la modul serios de securitatea militară a sudului regiunii Odessa şi este posibil chiar să revigoreze bazele militare de-acolo, baze construite în anii de independenţă. Este vorba în primul rând de Bolgrad, unde cândva era desfăşurată o divizie aero-purtată şi de desant, care viza Balcanii şi Turcia pe timpul URSS.

După cum a declarat Eduard Matviciuk, guvernatorul Regiunii Odessa, în curând va avea loc şedinţa Consiliului Naţional de Securitate al Ucrainei, dedicat acestei probleme, şi până la sfârşitul anului, la Bolgrad, vor ajunge primii militari. Câţi anume şi cum, guvernatorul nu a precizat, dar, conform datelor obţinute de la unele surse din cadrul Ministerului Apărării, acolo va fi desfăşurat un batalion mecanizat, format din 600 de militari, cu tehnica aferentă.

Pentru o politică de tip creștin (VI)

Paul Ghițiu

Am alergat cale de cinci episoade pentru a vorbi despre nişte lucruri pe care, de altfel, le ştim cu toţii şi le-au scris alţii cu mult mai multe informaţii, cu mult mai mult talent şi cu mult mai multă inteligenţă. Şi atunci de ce am mai făcut-o?

Am pornit de la provocarea de a vorbi despre necesitatea unei politici bazate pe un fundament creştin în România şi astfel am încercat să oferim o poză la minut, dar cu trecutul răspândit pe undeva prin spate (ca să nu-i spunem *background*!). Era absolut necesar pentru a ne putea susţine teza.

Dar de prea multe ori – de cele mai multe ori, aproape întotdeauna, în fine, chiar dacă nu pe total, măcar pe diverse direcţii, întotdeauna – se pune în opoziţie situaţia de la noi cu cea din alte părţi, adică cu cea din Occident. Şi, fără a fi încercat să fi fost polemici cu apologeţii lui, cu cei care admiră sau respectă, valorile şi realităţile Occidentalismului, am simţit nevoia să mergem şi să vedem ce se ascunde în spatele lor pentru a putea socoti şi dacă politica de acolo poate sau nu să fie luată ca model.

Şi ceea ce am vrut să arătăm a fost că dincolo, din păcate, nu putem găsi nimic care să se constituie într-un model pentru noi; că în spatele auriciului e rugina, că în lapte e otravă şi în miere e fiere. Rămân, e adevărat, valabile o mulţime de detalii despre cum se poate totuşi comporta respectuos administraţia cu contribuabilul, despre eficienţa investiţională, despre muncă, dar şi despre cum să furi cu ştaif, sau despre cum să-ţi asiguri liniştea în suprastructură legându-l pe cetăţean la ochi cu un confort ieftin. Lucruri care se pot schimba, care, de fapt, sunt în schimbare de ceva vreme, şi chiar acum suferă deteriorări masive. Lumea de mâine dimineaţă nu va mai fi la fel de plăcută ca lumea de azi. Ba, s-ar putea să fie chiar greţoasă.

Omul zeroului absolut

Dincolo de politică şi de toate celelalte: cultură, economie, *mass media,* educaţie etc., a fost şi este mereu vorba despre o singură unitate,

despre singura unitate care le defineşte pe toate şi datorită căreia există: *omul*. Despre orice am discuta, orice limbaje codificate de „cerinţele ştiinţifice ale domeniului" am folosi, oricât de aridă şi tehnică ar părea discuţia, am vorbit şi vorbim, oricând şi întotdeauna, despre om. Despre - cum îi place să creadă de la Renaştere încoace - *măria sa omul*. De aceea, orice explicaţie am căuta, orice soluţie am propune nu putem să uităm nici măcar o clipă de el; nu putem înţelege şi nu putem propune nimic fără a-l chema la bara martorilor sau a acuzării. Ideologiile, doctrinele, constructele imaginate şi articulate în laboratoare nu înseamnă nimic fără el.

Omul s-a schimbat. Vorbind de diverse epoci şi civilizaţii, Istoria încearcă să ne demonstreze, în text cât şi în subtext, că omul s-a schimbat mereu; că şi-a schimbat credinţele, concepţiile, obiceiurile, cunoştiinţele despre lume. La fel de adevărat este însă şi că omul a rămas, în multe, consecvent cu el însuşi.

Dar dacă ne întoarcem tot la istorie şi apoi privim la omul de astăzi descoperim că de data aceasta e vorba despre o schimbare cu totul aparte: pentru prima oară în istorie, omul s-a decretat buricul pământului şi chiar al universului, centrul în jurul căruia gravitează tot ceea ce este cunoscut şi necunoscut. Şi acest simţământ, această asumare trufaşă şi neghiobă nu mai este, ca în alte epoci, substanţa filozoficărelilor personale ale unor filosofi, artişti sau avuţi prostiţi de îmbuibare, ci este a tuturor; este a maselor. A omului-masă al lui y Gasset. Omul l-a interzis pe Dumnezeu în viaţa lui, l-a trimis sub pază la muzeu ca pe un exponat curios dar periculos, l-a dat afară din prezent, a proiectat viitorul fără El.

Însă, în măsura în care nu există un Creator, care nu numai să-l arunce pe om în lume dar să-l mai şi îngrijească (pronia cerească) şi să-l şi aştepte, în măsura în care nu există adică Dumnezeu, Împărăţia lui şi Iadul şi viaţa veşnică dusă, după moartea terestră într-una din aceste două suprarealităţi, viaţa unui om, privită de la nivelul timpului Universului, ba chiar existenţa Universului în comparaţie cu eternitatea - cu o eternitate a inexistenţei - este nimic, zero. Dar zero, zero; zero absolut fără ceva la stânga ori la dreapta lui. Viaţa noastră pur şi simplu nu există, noi acum, pur şi simplu nu existăm.

Un sclav bun, un stăpân prost

Refuzându-şi dimensiunea spirituală, sau mai bine zis subsumându-şi transcendenţa şi spiritualitatea, omul s-a întors către această lume, către această viaţă. Şi cu cât s-a afundat în ele, cu atât disperarea zeroului absolut l-a făcut să se afunde în devoţiunea faţă de trup.

Omul occidental şi-a castrat sensibilitatea şi şi-a hipertrofiat stomacul. Este pentru prima dată în istoria existenţei sale când nu mai recunoaşte decât un singur stăpân – trupul. Nu banul, nu puterea, nu confortul, ci toate acestea adunate într-un aici şi acum care este trupul omului. Conştiinţă lui s-a lăsat cumpărată şi s-a dus la culcare.

Porcul lui Orwell din Ferma Animalelor – deşi animalul cu pricina, dincolo de faptul că este ţinut într-o stare de îndobitocire şi mizerie de către stăpânul lui, omul cel extraordinar şi atât de special, este o fiinţă mai sensibilă, dreaptă, loială, grijulie, curată şi onestă decât acesta – Porcul care a luat puterea, care conduce ferma (lumea) este trupul nostru şi raţiunea lui primară. Este acelaşi lucru cu *Somnul raţiunii naşte monştrii*. Doar că nu e vorba de raţiunea trupului, cum nici la Goya nu era – ci de raţiunea spirituală, cea care împreună cu sufletul alcătuiesc partea dumnezeiască din om.

Acest model s-a răspândit ca un cancer pe toate latitudinile şi longitudinile şi ameninţă să se generalizeze în scurt timp. Numai că trupul, după cum a spus un sfânt părinte, este un sclav bun, dar un prost stăpân: capricios, pofticios, lacom, egoist, crud, narcisist, răzbunător, viclean, mincinos, fără limite în toate acestea şi în multe altele.

Activism sau iubire?

Iată coordonatele în care trebuie să discutăm despre politică, activitatea prin care se ia puterea pentru a se conduce destinele unei comunităţi mai mici sau mai mari.

Hristos ne-a vorbit despre iubire, iubirea creştină, care înseamnă a-L vedea în celălalt pe

Dumnezeu, iar relația cu el ca pe începutul unei veşnice relații cu Dumnezeu Însuşi; este descoperirea „persoanei” în om, a ceea ce este de la Dumnezeu, a unicității în ceea ce pare comun. Evident că pe perioada vieții lor, ca lucrători şi ca cetățeni, creştinii trebuie să facă ceea ce le este posibil pentru o lume mai bună. Dar ea este altceva decât o simplă grijă umanitară, decât grijile politice, economice şi sociale. Persoana este obiectul ei şi nu entități anonime precum rasa, clasa socială, grupul minoritar etc.

Iubirea creştină este opusul „activismului social” care s-a născut din creştinismul occidental şi care a ajuns să o înlocuiască. Iată ce spune Alexander Schmemann despre diferențele dintre cele două în cartea sa „Postul cel Mare”:

Pentru un „activist social” obiectul iubirii nu este „persoana” ci „individul”, o unitate abstractă a unei la fel de abstracte „umanități”... „Activistul social” nu are nici un interes pentru persoană şi o sacrifică cu uşurință pentru „interesul comun”. Creştinismul pare să fie, şi în anumite privințe, de fapt, este mai degrabă sceptic despre acea umanitate abstractă care săvârşeşte un păcat de moarte de fiecare dată când renunță la grija şi la dragostea sa pentru persoană. Activistul social este întotdeauna „futuristic” în abordările sale; el întotdeauna acționează în numele dreptății, al ordinii, al fericirii şi pentru realizarea lor. Creştinismul se preocupă mai puțin de această problematică a viitorului şi pune tot accentul pe acum – singurul timp hotărâtor pentru iubire. Cele două atitudini nu se exclud reciproc, dar nici nu trebuie confundate.

Activismul oboseşte, normele plictisesc şi se veştejesc înlocuite de altele, poate contrare celor dintâi. Se face extrem de mult activism în Occident şi din Occident către celelalte zone ale lumii, şi pe unele direcții rezultatele sunt evidente şi de lăudat. Dar în sine, aceste rezultate, nu schimbă esența şi direcția activismului născut tocmai pentru a fi un substitut al iubirii creştine într-un război generalizat dus împotriva creştinismului şi a lui Dumnezeu. Alimentat cu bani, susținut de lobby şi campanii de presă, el rămâne, dincolo de rezultatele sale – care puteau la fel de bine să fie obținute prin iubire – parte din strategia transformării persoanei în individ şi a comunității în sumă de indivizi. Activismul care nu este în numele şi cu Dumnezeu este adesea împotriva acestuia – chiar dacă pare absurd pentru o activitate umanitară, acesta este adevărul ascuns sub multe văluri mistificatoare. Mai mult decât atât, pentru mulți activismul a devenit o profesie, o meserie; se învață şi se trăieşte din el. Iar la o adică se schimbă pe ceva mai profitabil, chiar dacă opus.

Politicieni creştini, nu politicieni profesionişti

S-a evocat şi se evocă des la noi necesitatea unor politicieni profesionişti; se pun jalnicele rezultate ale acestor douăzeci de ani pe seama neprofesionalismului politicienilor români în comparație cu cei din Vest, a puținelor cunoştințe de politologie etc. Realitatea este însă că politicienii români sunt la fel de profesionişti cu ceilalți, doar puțin mai grosolani, mai grăbiți, mai neatenți şi mai neşlefuiți decât colegii lor de aiurea. Şi mai fără *pedigree*.

De aceea e nevoie nu de politicieni profesionişti, asemeni profesioniştilor din celelalte domenii, pentru că politica nu este o meserie, ci de o politică aşezată pe un fundament creştin care să plece de la lucrul simplu că există şi celălalt – ceilalți – şi că trebuie să lucrăm şi să trăim pentru ei.

Grija față de celălalt (grijă izvorâtă nu din activism, ci din credința în Dumnezeu, în lumea Lui şi în ordinea Lui în care eşti parte), interesul constant pentru el pornit din iubirea creştină, aşa cum am definit-o mai sus, stau la baza *sentimentului politic*, cel care determină *acțiunea politică individuală* a fiecăruia dintre noi, indiferent dacă suntem sau nu într-o structură politică organizată. De existența acestui sentiment politic depinde activitatea politică îndreptată către folosul fiecăruia dar şi al comunității ca ansamblu de persoane şi nu de indivizi.

Este nevoie de politică pe fundament creştin pentru ca politica să fie făcută pentru ceilalți şi nu pentru sine – oricum ar suna acest sine, de la propria persoană, la familia, clanul, haita de prădă-

tori, banda de tâlhari, mafia din care politicianul face parte.

Este nevoie de o politică creştină pentru ca această îndreptare către ceilalţi, acest întru ceilalţi să fie real şi durabil. Numai acest fel de aşezare în ecuaţia existenţei, în relaţia cu aproapele, dă tărie, claritate, omenie şi eficienţă actului politic. Numai astfel politicianul poate fi consecvent cu vorbele sale nu o oră sau o zi, ci o viaţă întreagă.

Aceasta este baza pe care trebuie să se construiască. Iar construcţia să nu însemne numai asigurarea hranei, locuinţei, locului de muncă, hainelor etc., (necesare şi ele) cât educarea în spiritul acestui unic principiu de bază, creşterea unui om armonios, echilibrat între ceea ce îi este necesar trupului ca să trăiască aici, dar, pentru că „totul ne este permis, dar nu totul ne este şi de folos" şi ceea ce ne este de folos pentru veşnicia lui.

Dar este posibil aşa ceva?

Este şi sunt sigur că astfel de oameni –câţiva astfel de oameni - chiar există în politică, poate chiar şi la noi. Dar nu este probabil să se petreacă la nivel de majoritate. Acest principiu nu va putea fi adus în politică dacă nu există un număr critic, o majoritate care să asigure funcţionarea instituţiilor politice şi administrative conform lui. La acest număr critic nu se poate ajunge – ba, din contră, numărul politicienilor real şi nu declarat creştini scade – pentru că selecţia, alimentarea elitei politice se face pe principiul înrudirii de caracter şi nu al curăţiei, reponsabilităţii, iubirii de aproapele, a competenţei. Şi pentru că societatea este, în ansamblul ei, majoritar bolnavă şi tot ceea ce se face acum – după cum arătam în celelalte episoade – este pentru a o îmbolnăvi total, definitiv şi irevocabil.

Ceea ce este însă admirabil şi dincolo de puterea de înţelegere a oricărui păpuşar şi a oricărei păpuşi din această lume, a oricărui organizator de altă lume, a oricărui constructor de altă ordine mondială, a oricărui complotist împotriva lui Dumnezeu, a oricărui umflat balon de săpun uman, a oricărui jalnic enciclopedist, este că şi în aceste condiţii, ba chiar cu atât mai mult în aceste condiţii, sunt şi vor fi oameni care vor continua să creadă, să spere, să iubească, să aştepte dar şi să acţioneze pentru ceilalţi, pentru o politică şi pentru o lume creştine.

„Proiectul Pasat“, un cocktail Molotov ruso-bisericesc

„Împărăţia Mea nu este din lumea aceasta” (Ioan XVIII, 36)

Dan Dungaciu

Chestiunea cu cel mai mare potenţial de criză astăzi în RM este cea religioasă. Aparent, totul a început de la o dispută legată de obligativitatea materiei „Bazele Ortodoxiei” în şcoli, iniţiată de Valeriu Pasat, preşedintele Grupului de iniţiativă pentru desfăşurarea referendumului privind introducerea în învăţământul preuniversitar a disciplinei „Bazele Ortodoxiei”, fost ambasador al RM în Federaţia Rusă, fost ministru al Apărării, fost director al Serviciului pentru Informaţie şi Securitate, fost angajat al gigantului energetic rus „RAO EES-Rosii”. ÎPS Vladimir, Mitropolitul Chişinăului şi al Întregii Moldove, alături de membrii Sinodului Bisericii Ortodoxe din RM, susţine fără rest propunerea, inclusiv transformarea proiectului într-o acţiune politică explicită.

Disputa stârnită de această iniţiativă este firească. Neajunsul acestor dezbateri pare să fie confuzia planurilor. Aici nu e vorba (numai) despre relaţia dintre democraţie şi religie sau forma de învăţământ religios în RM, nici (numai) despre apariţia unui eventual partid religios în stânga Prutului. Discuţia se referă, în realitate, la o acţiune geopolitică şi religioasă care mobilizează instanţele cele mai credibile din RM în sondaje - biserica şi Rusia - şi care poate avea ca efect generarea unor tensiuni şi confuzii fără precedent în acest teritoriu. Dar să le luăm pe rând.

„Politicile mântuitoare“

La nivelul relaţiei dintre stat şi religia creştină au existat, practic, două modalităţi de

Mitropolitul Vladimir şi Valeriu Păsat

soluţionare a acestei chestiuni, ambele revendicate din textele sacre. La început, a prevalat tradiţia inaugurată de Împăratul Constantin cel Mare al Bizanţului, singurul lider politic al imperiului canonizat de Biserică. Esenţa acestei formule, teoretizată de contemporani, era configurarea unui stat care să aibă ca scop explicit mântuirea cetăţenilor. În această strategie eschatologică, mântuirea nu mai este văzută doar ca un atribut al persoanei, ci ca un atribut important al cetăţii. Trebuie să trăim în societăţi care, corect articulate, ar trebui să ne proiecteze direct în Rai! Aceasta a fost sunetul secund al acestei formule, asumată explicit, ulterior, şi de alţi lideri religioşi catolici sau protestanţi (Cromwell şi Calvin). Cu o formulă mai succintă, aceste viziuni pot fi numite „politici mântuitoare”, în care rolul „omului politic” este să genereze societăţi care să vizeze în primul rând mântuirea cetăţenilor lor.

„Cetatea lui Dumnezeu“ și „cetatea oamenilor“

O a doua tradiție, care datează din secolul al V-lea, schimbă semnificativ raporturile. În monumentala sa lucrare, „Cetatea lui Dumnezeu”, Fericitul Augustin avertizează că între „cetatea lui Dumnezeu” (mântuirea) şi „cetatea oamenilor” (politicul) nu este, practic, nicio legătură. Drumul către „cetatea lui Dumnezeu” nu depinde de felul în care este articulată „cetatea oamenilor”. Mântuirea este apanajul persoanei, care are, indiferent de formula polisului, libertatea alegerii şi, deci, a mântuirii sale. Nu statul trebuie să fie creştin, ci persoana, prin urmare, relația cetățeanului cu statul nu mai trebuie pusă în termeni de „politici mântuitoare”, ci în termenii persoanei înzestrate cu liber arbitru şi libertate pentru a alege corect. Această soluție va fi cea consacrată de regimurile democratice ulterior.

Religie și democrație

În modernitate, religia fiecărui cetățean devine irelevantă în raport cu statul (care sprijină, dar nu obligă), de aici respectiv faimoasa formulă a separației (nu ruptură) dintre biserică şi stat. În treacăt fie spus, spre deosebire de Islam, creştinismul a fost excelent dotat pentru a se adapta - chiar pentru a contribui! - la crearea unei asemenea formule statale, pentru că tradiția separației dintre Cezar şi Dumnezeu - „Dați-i, aşadar, Cezarului ceea ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu” (Matei 22:21) -, plus ideea de „libertate”, crucială în creştinism - un singur lucru „nu poate” face Dumnezeu: să ne mântuiască împotriva voinței noastre - îl făcea apt pentru o asemenea formulă. Democrațiile nu mai operează cu adevăruri religioase ultime la nivel de stat, doar la nivel de indivizi. Aceştia şi le asumă, în formă privată, iar statul trebuie să îi ofere fiecăruia garanții în acest sens.

Religia în școală

Problema religiei în şcoală trebuie discutată şi înțeleasă pe acest fundal. Dacă statul nu mai este depozitarul „politicilor mântuitoare”, obligativitatea în şcoală a unui obiect religios specific este discutabilă. Şi nu doar din punctul de vedere al filosofiei democratice, ci chiar din perspectiva utilității practice. Cine garantează că statul va deveni, cu adevărat, garantul apropierii de religie a cetățenilor săi? Cine garantează că cei însărcinați cu această sarcină – devenită obligatorie – se vor achita de ea cu vocația şi profesionalismul cerut de o asemenea miză? Experiențele similare arată că nu există nicio garanție pentru asta (cazul Greciei, de pildă). De unde această pretenție a statului de a „forța mântuirea” tuturor, chiar în pofida dorinței membrilor comunității? Adică tocmai ceea ce făcea regimul bolşevic, care îşi „condamna” supuşii la „fericirea” livrată de doctrina comunistă, indiferent de opțiunile acestora, de unde şi cel mai bun titlu al unei cărți care s-a ocupat de fenomenul acesta: „Comunismul – jihad-ul secolului XX”.

Diversiunea care impune proiectul

Am insistat asupra acestor chestiuni din nevoia unei clarificări, căci, chiar dacă discutate la Chişinău, aceste aspecte nu acoperă în niciun caz miza şi consecințele inițiativelor „proiectului Pasat”, girat inconştient – sau conştient? – de Mitropolia Moldovei (care a trecut lejer peste umilința numirii direct, şi fără consultări, de la Moscova a unui episcop la Tiraspol şi nevorbitor de „limbă de stat”). În realitate, proiectul nu are mize (premise) religioase, ci doar consecințe religioase! „Proiectul Pasat” a urmat o rețetă de manual. În primul rând, referendumul nu a contat în sine, fiind o strategie clasică de „teasing”, respectiv ceea ce experții în comunicare numesc efectul de incitare a electoratului/consumatorului, cu semnale vagi, indirecte, dar care trebuie să mențină suspansul şi să țină ochiul atent la ceea ce urmează să se întâmple ulterior (în cazul acesta, la proiectul politic). În al doilea rând, ambiguitatea mesajului a fost intenționată şi menită să genereze speculații – vezi confuzia între „credință” şi „cunoaştere” în ceea ce priveşte manualul „Bazele Ortodoxiei” (pe care nu l-a văzut nimeni,

de fapt). În al treilea rând, tăcerea strategică a inițiatorului, care s-a mărginit doar la apariții vizuale – în panouri care au împânzit Chişinăul şi care ar fi indecente chiar şi la Moscova! -, pentru a mări şi mai mult suspansul.

Pe acest fond de confuzie, critică şi excitare publică, mesajul care trebuie perceput în mase era: 1. „Pasat e cu Ortodoxia şi Biserica"; 2. „restul partidelor se opun lui Pasat, deci religiei Ortodoxe, deci lui Dumnezeu"; 3. „Pasat trebuie sprijinit pentru că numai el ne poate salva de politicienii corupți şi necreştini".

Efectul de bumerang: nu mizele sunt religioase, ci consecințele!

Din acest punct de vedere, accentul pe legalitatea referendumului sau pe conținutul „Bazelor Ortodoxiei" au fost pure diversiuni. Iar scopul a fost atins. Societatea a fost mobilizată, clerici ai Mitropoliei Moldovei la fel, chestiunea a intrat pe agendă. Bulgărele a început să se rostogolească, iar, juridic vorbind, orice se întâmplă acum este tot în avantajul proiectului: fie că va fi referendum, fie că nu va fi, proiectul câştigă în notorietate sau se poate martiriza.

Cine e vinovat? În realitate, „veriga slabă" şi culpabilă în acest scenariu malefic a fost de la început Mitropolitul Chişinăului şi al Întregii Moldove, care a dat girul – conştientă sau nu – acestui proiect. Numai el îl putea opri din faşă, refuzând orice implicare. Dar nu a făcut-o. Mingea este acum la cetățeni şi liderii de opinie, la Mitropolia Basarabiei şi la partea de cler lucid şi conştient al Mitropoliei Moldovei. Numai ei se mai pot opune acum acestui scenariu care riscă să smintească populația, să genereze tensiuni şi confuzii, să împartă lumea bisericii în „credincioşi" („cu Pasat") şi „necredincioşi" („împotriva lui"). Chiar dacă „proiectul Pasat" nu va reuşi din punct de vedere politic, scopul său a fost atins, cel puțin parțial, dacă una dintre ținte este confuzionarea şi tensionarea regiunii. Iar principala victimă a acestui proiect pe care astăzi îl susține inconştient şi necondiționat riscă să fie... tocmai Mitropolia Moldovei, care va ieşi incomparabil mai slabă din aceste proiect (geo)religios, veritabilă bombă care a început a ticăi sub RM.

NICOLAE MĂRGINEANU

Psihologul pedepsit pentru patriotism

Horia Brad

Pe 13 iunie s-au împlinit 30 de ani de la moartea unui mare psiholog român, Nicolae Mărgineanu. Şi despre acesta, ca despre multe alte valori româneşti trecute prin temniţele comuniste şi apoi supuse unui regim de marginalizare, se cunosc foarte puţine lucruri. O carte de memorii, scrisă de el în anii 70 şi apărută după revoluţie, un alt volum biografic, bazat pe documente din arhiva Securităţii (*Nicolae Mărgineanu. Un psiholog in temnitele comuniste. Documente preluate din arhiva CNSAS*, de Cristina Anisescu) şi câteva articole de presă sunt prea puţine pentru recuperarea memoriei unui intelectual român de prim rang şi a unui pionier în psihologia muncii, apreciat, la vremea sa, în mediile academice occidentale.

Născut la 22 iunie 1905, într-o familie de ţărani greco-catolici din judeţul Alba, Nicolae Mărgineanu a urmat studiile secundare la Blaj şi Orăştie. În 1927 şi-a luat licenţa în psihologie, iar în 1929 – doctoratul, cu menţiunea *Magna cum laude*, la Universitatea Babeş Bolyai din Cluj. A făcut stagii de specialitate post-universitare la Leipzig, Berlin, Hamburg, în 1929, la Paris,1930 şi la Londra, în 1935. A fost, de asemenea, cercetător ştiinţific şi bursier al fundaţiei Rockefeller la Universităţile Harvard, Duke, Yale, Columbia şi Chicago în perioada 1932-1934. S-a întors în ţară şi a devenit profesor la catedra de psihologie din Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Cluj (1927 – 1947) şi director al Institutului de Psihologie.

A studiat psihologia persoanei, psihometrica, psihologia matematică, psihologia ştiinţei, psihologia aplicată în marea industrie, ca şi legătura dintre psihologie şi literatură. Este organizatorul învăţământului profesional de la noi, a şcolilor de ucenici, precursoare ale liceelor profesionale din prezent. A corespondat cu mari psihologi ai secolului XX, ca Al. Gordon Allport, pe care l-a avut profesor în SUA.

În anul 1948, a fost arestat şi condamnat la 25 de ani de închisoare, într-un simulacru de proces, sub acuzaţia de înaltă trădare, spionaj şi complot. „Vina" sa era că avea relaţii cu americanii, fiind vicepreşedinte al Asociaţiei Româno-Americane (A.R.A.) şi că, în această calitate, la rugămintea prim-ministrului Petru Groza, a pledat cauza Transilvaniei pe lângă partea americană, după război. Faptul că Transilvania a revenit României i se datorează într-o măsură importantă. Răsplata sa a constat în 16 ani de suferinţe în temniţele comuniste Malmaison, Jilava, Piteşti, Aiud şi Gherla.

După eliberarea din 1964, odată cu toţi deţinuţii politic, Nicolae Mărgineanu a fost angajat bibliotecar la filiala Academiei din Cluj, pe acelaşi post pe care fusese şi Lucian Blaga. Între 1971-1980 i s-a permis să funcţioneze că profesor suplinitor al fostei sale catedre. În 1971, a devenit profesor invitat la Universitatea din Bonn, iar în 1972 a fost profesor invitat la Universitatea din Hamburg. De fiecare dată s-a întors în ţară, terorizat de gândul că dacă s-ar exila familia sa va suferi. În 1980 a fost invitat în SUA de Fundaţia Rockefeller. Autorităţile comuniste i-au permis să plece. Însă, în SUA a fost diagnosticat cu cancer şi s-a întors de urgenţă în ţară, la Cluj, unde a murit pe 13 iunie 1980.

Bibliografie

A publicat, la Editura Institutului de Psihologie al Universităţii din Cluj:

- *Psihologia exerciţiului*, 1929, 158p.
- *Psihotehnica în Germania*, 1929, 88p.
- *Psihologia germană contemporană*, 1930, 350p.
- *Psihologia învăţării*, 1931, 180p.
- *Psihologia franceză contemporană*, 1932, 320p.
- *Psihologia configuraţiei* (în colaborare cu L. Rusu, A. Roşca, D. Todoran), 1929, 176p.

- *Elemente de psihometrie*, 1938, 376p.
- *Analiza factorilor psihici*, 1938, 216p.
- *Psihologia persoanei*, Ediția I: 1940, 570p; Ediția a II-a: 1941, 574p.
- *Psihotehnica în marea industrie*, 1942, 156p.
- *Psihotehnica*, 1943, 504p.

La alte edituri:

- *Problema evoluției*, Ed. Societatea de Mâine, Cluj, 1931, 84p.
- *Natura științei*, Ed. Științifică, București, 1969, 504p.
- *Sub semnul omeniei*, Ed. pt. Literatură, București, 1970, 304p.
- *Psihologie și literatură*, Ed. Dacia, Cluj, 1971, 350p.
- *Orientare școlară și profesională* – coordonator științific și autor a cinci capitole, cuprinzând aproximativ 100p., Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, 350p.
- *Condiția umană – aspectul ei bio-psiho-social și cultural*, Ed. Științifică., București, 1973, 650p.
- *Psihologie logică și matematică*, Ed. Dacia,1975, 350p. (Lucrarea dezvoltă lecțiile ținute la Universitatea din Bonn, în calitate de profesor invitat).
- *Amfiteatre și închisori*, Ed. Dacia, Cluj, 1991, 260p.
- *Psihologia persoanei*, ediția a III-a, Ed. Științifică, București, 1999, 600p.
- *Psihologia Adâncurilor și Înălțimilor*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 1999, 215p.
- Un număr de aproximativ 35 articole în reviste de specialitate și de cultură generală, plus aproximativ 25 teste și chestionare, fișe de observație, aplicate în școli și uzine.

În limbi străine:

- *Beiträge zur Psychologie der Übung*, Zeitscher. F. Angew. Psychol. 39, 1931, 491-530.
- *La théorie des facteurs*, L'Ann. Psychol., Paris, 25, 1934, 50-84.
- *Les facteurs psychologiques*, L'Ann. Psychol., Paris, 25, 1934, 85-102.
- *La nature de la loi scientifique et ses conditions d'exactitude*, Paris, Alcan. Volum omagial, dedicat lui P. Janet, 32p.
- *Logical and Mathematical Psychology*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 1997, 316p. (postum).
- *Depht and Height Psychology*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 1998, 218p.

Nicolae Mărgineanu – fiul, despre Nicolae Mărgineanu – tatăl:

„Nu vrem răzbunare, ci dreptate“

Nicolae Mărgineanu (n. 25 septembrie 1938, Cluj) este un operator, scenarist, producător şi regizor de film român. Este căsătorit din 1976 cu actriţa Maria Ploae. Tatăl său, marele psiholog Nicolae Mărgineanu, a pătimit 16 ani de închisoare sub comunişti. Nicolae Mărgineanu – fiul a avut o bogată experienţăca operator de film în anii '70, pentru ca din anii '80 să se dedice regiei de film. Este un regizor de primă mână, multe din filmele sale fiind premiate la festivalurile naţionale şi internaţionale. Face atât film de ficţiune, cât şi film documentar şi utilitar. Din 1990, este şi producător de film. În iunie a.c. a terminat un film documentar despre tatăl său.

- Tatăl dvs. a fost arestat chiar la începutul instaurării regimului comunist, în 1948. De ce a fost acuzat?

- În 1948, SUA a acuzat URSS că se amestecă în treburile interne ale României. Şi-atunci, Vîşinski, comisarul sovietic pentru afaceri externe al URSS, a cerut un proces în care să se demonstreze contrariul, că SUA se amestecă în treburile interne ale României. Au fost inculpaţi 12 oameni: Max Auschnitt (mare industriaş evreu), Alexandru Balş (fost ministru), Ion Bujoiu (profesor universitar şi ministru al Economiei), Gheorghe Bontilă, Nistor Chioreanu (comandant legionar), Dimitrie Gheorghiu, Horia Măcellariu (amiral), Gheorghe Manu (comandant legionar), Nicolae Mărgineanu, Nicolae Pătraşcu (secretarul general al Mişcarii legionare), Alexandru Popp (directorul Uzinelor Reşiţa), Eugen Teodorescu (legionar). Procesul s-a desfăşurat între 27 octombrie şi 2 noiembrie 1948. Completul de judecată a fost alcătuit din general-maior magistrat Alexandru Petrescu, lt. col. magistrat Simion Stănescu, col. Şt. Colceag, col. Eremia Sârbu, lt. col. Zănescu. Actul de acuzare a fost întocmit de prim-procurorul militar Dumitru, iar rechizitoriul a fost susţinut în faţa instanţei de către procurorul colonel Constantin Stanciu, care, în final, a cerut

pentru inculpați pedeapsa cu moartea, conform încadrării juridice făcute de cel de-al doilea reprezentant al Parchetului, lt.-col. Călin Eftimie. A fost o înscenare judiciară grosolană, titrată în presa vremii, cu mânie proletară: Judecarea *„Organizației subversive Mișcarea națională de rezistență, în frunte cu Popp Alexandru și Bujoiu Ioan"*.

În timpul procesului, toți inculpații au recunoscut declarațiile date în timpul anchetei, fiind epuizați fizic și distruși psihic de torturile prin care trecuseră. Toți au primit condamnări foarte grele: Max Auschnitt (în contumacie), Alexandru Popp, I. Bujoiu, Gh. Manu, H. Măcellariu, N. Pătrașcu, E. Teodorescu – muncă silnică pe viață, N. Mărgineanu – 25 ani de muncă silnică, D. Gheorghiu și N. Chioreanu – câte 20 de ani muncă silnică, iar Alexandru Balș și Gh. Bontilă – câte 15 ani muncă silnică. Cei mai mulți au murit în temnițele comuniste.

- De ce credeți că l-au băgat pe tatăl dvs în acest lot, deși nu fusese în guvern, nu era industriaș și nici liderul vreunui partid de opoziție?

- Probabil pentru că avusese bursa Rockefeller, pentru că era vicepreședinte al Asociației Româno-Americane și pentru că prim-ministrul de atunci, Petru Groza, îl rugase să pledeze pe lângă Comisia Aliată de Control din partea americană cauza Transilvaniei. Tata avea multe cunoștințe în SUA și chiar un membru al Comisiei îi fusese coleg la studiile din SUA. A făcut acest serviciu țării, serviciu care pe urmă s-a întors împotriva lui. A fost acuzat de spionaj și de înaltă trădare.

Era în Consiliul de Administrație de la Uzinele Reșița și de la Astra Vagoane. Tata deschisese laboratoare de psihologie în toate marile industrii și așa a legat o foarte strânsă prietenie cu unii directori de fabrici. Probabil că a atârnat și acest lucru, pe lângă legăturile cu americanii. Chiar și în ancheta Securității, el a declarat că SUA e a doua lui patrie, pentru că acolo s-a desăvârșit profesional.

Din ceilalți tovarăși de lot, tata cunoștea doar patru. Abia înainte de a fi judecat, după o anchetă dură, de șase luni de zile, a aflat cu cine este în proces. Și a fost surprins să fie acuzat că a complotat pentru răsturnarea guvernului cu patru lideri legionari, pe care nu-i cunoștea. El, de altfel, fusese un adversar al legionarilor. Credea că este pe lista neagră a legionarilor, pentru că l-a salvat pe rectorul Ștefănescu Goangă – care fusese împușcat de legionari. Tata i-a dat primul ajutor și l-a transportat la spital și astfel profesorul a supraviețuit atentatului.

După o serie de bătăi cumplite, primite în ancheta de la Malmaison, tata și-a dat seama că nu va rezista fizic până la capăt spunând adevărul, și anume că e nevinovat. Și atunci a semnat declarațiile pe care i le-au impus securiștii.

- Când a ieșit din închisoare, v-a povestit prin ce-a trecut?

- Cu zgârcenie. Nu era însă greu să-ți imaginezi, mai ales că aflasem câte ceva de la alții care au fost eliberați înaintea lui. Majoritatea se temeau să spună ce e în închisoare, dar unii ne spuneau totuși despre foame, mizerie și bătăi. Tata a ieșit surprinzător de bine din închisoare. Poate și pentru că era și un optimist incurabil. Altfel, după eliberare a trăit mereu un alt calvar: să nu fie rearestat sau trimis cu domiciliu forțat. Simțind gustul libertății, atâta câtă era sub regimul comunist, după 16 ani și două luni de temniță, știa că nu se mai poate întoarce acolo. Ne-a și spus că el n-ar mai rezista dacă ar fi luat din nou. De aceea se temea. Așa că vorbea foarte puțin. Prefera să povestească scene hazlii din închisoare. Ne-a spus cum s-a întâlnit cu Petrache Lupu de la Maglavit. Dar uneori se trăda. Odată mama a strâns firimiturile de pâine de la masă și le-a aruncat. Iar el a făcut o criză de furie, spunând că nu avem dreptul să facem așa ceva, căci nu știm cât valorează acele firimituri când nu le ai și cât a visat la ele.

- Care a fost episodul cel mai traumatizant pe care l-a trăit în temniță și despre care v-a vorbit?

- Ancheta de la Malmaison a fost extrem de dură – e descrisă și în cartea sa. A fost bătut crunt. A mai fost și greva foamei pe care a făcut-o la un moment dat.

Dar dincolo de brutalitate, văzând în dosarul său de la Securitate relatările celor cu care a stat – unii fiind informatori –, cred că era îngrozitor de grea fiecare clipă care trecea în tovărășia celorlalți. Pentru că, după o vreme, nu mai aveau

ce să-şi spună. Şi asta cred că era chinuitor, să fii silit să stai alături de alţii cu care nu mai ai nimic de împărtăşit. Şi cred că de aceea organizau ei dezbateri pe anumite teme.

- Când şi-a scris memoriile din închisoare?

- Prin anii 70. A mers în SUA în 1975 şi atunci avea deja cartea, dar nu a luat-o cu el. I-ar fi descoperit-o cu siguranţă, pentru că l-au percheziţionat atent. A ascuns-o în casă, iar noi am editat-o după 1990.

Din dosarul de la CNSAS reiese că Securitatea ştia că şi-a scris memoriile, dar, ciudat, nu a venit să i le confişte. Probabil că l-a trădat cineva. Cam ştim cine este persoana, dar nu vreau să dau nume, că e păcat şi bănuiala.

- Cum a reuşit să meargă în SUA?

- A luat legătura cu profesorul Higgins, cu fostul său profesor Gordon Allport, cu care a avut o lungă corespondenţă. Ei l-au invitat în SUA. Avea în proiect o carte pentru care trebuia să se documenteze în SUA, *Psihologia Adâncurilor şi Înălţimilor*. Probabil că, după insistenţele americanilor, i-au dat drumul. El mai fusese invitat în Germania şi se întorsese, iar asta era o garanţie pentru Securitate că nu va rămâne acolo. În SUA a fost diagnosticat cu cancer şi s-a întors repede, deşi i s-a oferit posibilitatea de a fi operat acolo. S-a temut să nu moară pe pământ american şi Securitatea să creadă că a vrut să rămână în SUA, iar familia să sufere din pricina asta.

- Când aţi crescut şi aţi înţeles ce i se întâmplă tatălui dvs, ca şi în ce regim trăiţi, aţi avut vreo clipă dorinţa de răzbunare?

- Eram un copil de zece ani când a fost arestat tata. Mai toţi prietenii mei din cartier aveau părinţii arestaţi. Şi pe când aveam 12 – 13 ani, ne-am gândit că trebuie să facem ceva împotriva regimului. Nu era vorba de răzbunare, dar simţeam că avem obligaţia să luptăm. Am găsit două pistoale şi cartuşe, le-am ascuns undeva şi, din când în când, le scoteam, le curăţam şi plănuiam o mişcare de rezistenţă. Cred că n-am fost singurii, probabil că mulţi au încercat aşa ceva. Noroc că au aflat părinţii, şi nu Securitatea. Mama mi-a deschis puţin ochii. Mi-a spus că dacă afla Securitatea, în primul rând ar fi arestat-o pe ea, iar pe mine şi pe sora mea ne-ar fi trimis la orfelinat. Mi-a spus că ea n-ar rezista în puşcărie şi că şi tata va

avea de tras mai mult. „Nu e de ajuns că suferă tatăl tău?" Atunci am simțit că devin adult. Mai târziu, sigur că gîndul de a face ceva împotriva regimului a revenit, dar de fiecare dată l-am îndepărtat. Mă gândeam ce ar face tata și asta mă punea în alertă, dar apoi îmi aminteam avertismentul mamei.

Era o stare de revoltă mocnită în tot tineretul de atunci, dar nu-i dădeam curs.

- Ce a mai suferit familia dvs., în afară de durerea de a nu-l avea aproape pe tatăl dvs.?

- Fratele tatei, Petru, a fost în repetate rânduri primarul satului Obreja, din județul Alba, acolo unde s-au născut. Era un munte de om, cu mare autoritate în sat. Arestat în 1949, deoarece i-a ajutat cu alimente pe luptătorii anticomuniști conduși de colonelul Dabija, a avut o atitudine foarte dârză în închisoare. Deși a fost condamnat la 20 de ani de închisoare, a fost împușcat împreună cu alți șase țărani din satele vecine, care în temniță rămăseseră pe o poziție demnă și dădeau un exemplu "negative" celorlalți deținuți. Familia a primit trei certficate de deces cu motive diferite: insuficiență cardiacă, moarte naturală etc. Birocrația socialistă! Abia acum câțiva ani istoricul Ciupe de la Cluj a descoperit actul prin care colonelul de Securitate Patriciu din Cluj a dat ordin să fie împușcați cei șase țărani. Nu se știe nici azi unde au fost îngropați.

Asta a fost o tragedie pe care a suportat-o familia.

Pe urmă, în directă legătură cu cazul tatălui meu, mama, absolventă de Litere și Filosofie, a fost acceptată numai educatoare la un cămin de copii bolnavi de TBC, în afara Clujului. Iar eu am fost dat afară din școală în repetate rânduri, prima oară în clasa a șaptea.

Mama a aflat de la alte soții de foști deținuți politici că, dacă divorțează, le va fi mai ușor copiilor să facă școala. Probabil că tot Securitatea împânzise zvonul. Și multe femei au divorțat de soții lor închiși. A divorțat și mama. O vreme am purtat numele ei, Arvanitis – căci mama era grecoaică – și mi-am pierdut urma, dar apoi am revenit la numele de Mărgineanu și iar m-au dibuit.

- L-ați văzut vreodată pe tatăl dvs. în toți acei ani de detenție?

- O singură dată, în timpul unui proces. Tata a primit două pachete de la noi în 16 ani, că n-a avut voie la altele, și n-a avut voie nici la o vizită de la membrii familiei. Am primit vreo două, trei cărți poștale, în acei 16 ani, ca din partea tatălui meu, dar nu erau scrise de el, ci probabil că de persoane care ieșiseră și erau rugate de tata să ne spună că e bine, sănătos. Asta scria pe cărțile poștale, fără amănunte.

În 1953, într-o carte poștală cineva ne-a scris că tata va apărea într-un proces auxiliar privind Uzinele Reșița. Atunci, mama a vândut un tablou, ca să avem bani de drum, și am mers la proces și l-am văzut. Ne-a observat și el, deși n-avea voie să se uite spre sală. Era în zeghe, dar arăta bine, era foarte tonic și ne-a îmbărbătat din priviri. A fost un moment emoționant, care ne-a ajutat foarte mult, ne-a crescut moralul. Pe de altă parte, tata a fost foarte demoralizat – după cum ne-a spus după ce a fost eliberat – văzând-o pe sora mea, Daniela, îmbrăcată într-o jachetă a mamei. S-a gândit: „După cinci ani de când am fost luat, copiii n-au ce îmbrăca". Și nu era asta, ci dorința firească a unei fete de 16 ani de a îmbrăca hainele mamei, să pară mai matură.

- V-ați simțit vreun moment fiul unui pușcăriaș, adică a unui om pedepsit pentru o vină reală?

- Au fost momente când m-am gândit că nu se poate ca totul să fie minciună, că ceva a făcut. Dar mi-am alungat repede gândul, ca o impietate. Știam că tata n-ar fi făcut nimic care să ne rușineze. Mă gândeam în schimb că el nu va mai ieși din închisoare. Îmi cenzuram și acest gând, și pe urmă mi-a fost rușine de el. Dar erau ani lungi în care nu aveam nici o veste și aflasem despre mulți care muriseră acolo... Comunismul părea veșnic... Și deodată au început să iasă. Îmi amintesc că, dacă mergeai în gară, vedeai o mulțime de oameni proaspăt eliberați din închisoare. Îi recunoșteai pentru că erau slabi și palizi, dar mai ales pentru că ochii lor erau ochi de sfinți, de o bunătate și o dragoste pentru lume incredibile. Gustau cu toată fibra libertatea.

- Nu vedeați în ochii lor încrâncenare sau ură?

- Nici urmă de așa ceva. Nici pe tata nu l-am auzit spunând ceva cu ură, ci doar atât: „Să le dea

Dumnezeu un proces drept celor care ne-au făcut nouă un proces nedrept”.

- Cum a fost reîntâlnirea cu tatăl dvs.?

- Eram la Bucureşti, urmam o şcoală tehnică de metrologie. Înainte fusesem vreo trei ani şofer, apoi doi ani jumătate student la Chimie – de unde mă dăduseră afară pe motiv de dosar. Cineva m-a îndemnat să merg la metrologie, că acolo nu se uitau aşa atent la dosare şi era o meserie curată.

Speram că va fi şi el eliberat, că deja ieşiseră mulţi. Şi am fixat o parolă cu sora mea: dacă vine tata acasă, să-mi dea o telegramă în care să-mi scrie că e grav bolnavă. Într-o zi am primit telegrama şi, până să ajung la telefon, m-am frământat tare şi am regretat amarnic că am pus această parolă, întrebându-mă dacă nu cumva Daniela chiar era grav bolnavă. Am sunat acasă şi a răspuns tata. Mi s-a părut uluitor... (Lăcrimează – n. red.)

Am plecat imediat la Cluj şi ne-am întâlnit. Arăta suprprinzător de bine. Înainte de eliberare le dăduse mâncare ceva mai bună, să se întremeze niţel, să nu iasă schilodiţi de tot. Se minuna şi el de mine, că eram de-acum bărbat în toată puterea cuvântului, aveam 27 de ani. Era foarte vesel şi avea mare drag de viaţă. Nici nu mai ştiu ce mi-a spus, dar vorbele nu contau, ci numai îmbrăţişarea...

Pe urmă, sigur că am stat de vorbă mai mult. Spunea că se roagă la Dumnezeu să-i mai dea 16 ani şi două luni de viaţă, cât a stat în puşcărie. Şi chiar atât a mai trăit.

- Cum aţi reuşit să vă continuaţi studiile?

- Venise o perioadă de destindere, în a doua parte a anilor 60 şi am fost reprimit la Chimie, dar am renunţat, pentru că n-aş fi putut să fac ce-mi plăcea: cercetare. În cercetare era o atmosferă insuportabilă, politrucii asumându-şi munca altora. Tata tot visa pentru mine o carieră universitară. Însă, el nu ştia cum se schimbase sistemul universitar. Între timp, eu mă îndrăgostisem de fotografie. Şi i-am cerut permisiunea să merg la operatorie de film. A fost singura dată în viaţa mea când am intrat şi eu undeva primul, deşi era concurenţă mare. Şi, dacă m-a văzut tata aşa pasionat, m-a lăsat să fac asta. (Râde – n. red.)

- V-a mai urmărit dosarul tatălui dvs. în carieră?

- Atunci nu ne-am dat seama, dar am găsit acum în dosarul de la CNSAS că aveam vreo cinci informatori pe urmele noastre şi telefonul ascultat. Am văzut fotocopii după toate scrisorile mamei către tata şi ale lui către ea, de când a fost în SUA.

La Buftea, m-au avertizat securiştii că ştiu despre mine, mi-au făcut şi câteva şicane. Dar profesional eram respectat şi n-am avut probleme mari cu ei.

- Vă amintiţi o învăţătură de la tatăl dvs. care v-a fost de mare folos în viaţă?

- Da, deseori ne repeta ce i-a spus mama lui, ţărancă, atunci când a mers la şcoală la Blaj. „Copile, de-acum rămâi singur, dar să nu uiţi un lucru: să-ţi ţii sufletul curat aşa cum îţi este cămaşa de duminică”. Cred că ăsta e cel mai important lucru în viaţă: să fii cu sufletul curat şi împăcat. Şi

el spunea că asta l-a ajutat foarte mult în timpul detenției.

- Credeți că suferința foștilor deținuți politic și a familiilor lor ar trebui și ar putea fi răscumpărată în vreun fel?

- Dumnezeu știe! În orice caz, jertfa lor are o valoare pe plan spiritual. Eu cred că țara asta mai rezistă și pentru aceste suferințe îndurate de acei români. Cred că rod al suferinței lor este și afluența mare către biserică din ultimii 20 de ani, și faptul că se construiesc atâtea biserici și mănăstiri. Ei au arătat o cale, pe care se vede că au apucat mulți români.

Pe de altă parte, ar fi extraordinar să se întâmple ce spunea tata, ca acei călăi care mai trăiesc să fie pedepsiți, după un proces drept. Dar sunt slabe șanse.

Traian Băsescu a condamnat comunismul – și am fost foarte mândru atunci. Dar speram foarte mult că va avea urmări practice. Din păcate, nici vorbă așa ceva. Sunt încă torționari, care dorm liniștiți noaptea și își încasează mai departe pensiile grase.

- Cum ne-am putea îndeplini o datorie morală față de memoria acestor martiri ai noștri?

- Mă gândesc ce aș putea face eu, că, așa, să spui ce trebuie să facă alții... Mă străduiesc ca, prin forțele proprii, să fac acest trecut zbuciumat să fie cunoscut. Să apară într-un film documentar, într-o mărturie... Am filmat câteva mărturii care sunt extrem de interesante, pentru că de multe ori un amănunt, un detaliu este mai semnificativ și mai expresiv decât o istorie întreagă, te face să înțelegi mai bine o epocă. O mărturie e plină de emoție și de încă ceva dincolo de cuvinte, e mai convingătoare.

Am făcut două filme artistice, „Binecuvântată, fii, închisoare!" și „Undeva în Est" și un film documentar despre tatăl meu. Și sper să mai fac un film de lung metraj pe subiectul suferințelor din comunism.

Interviu realizat de **Claudiu Târziu**

Începutul Calvarului*

Nicolae Mărgineanu

Din anchetă

La Malmaison am fost dezbrăcat la piele, iar doi agenți au controlat cu de-amănuntul hainele sub supravegherea unui al treilea, care părea șeful arestului.

– Așază-te în brînci, mi-a spus el după terminarea percheziției.

Nu am priceput.

– Așază-te, mă, în mîini și în picioare ca să-ți controlez gaura curului, futu-te în cur pe mă-ta, dobitocule, a spus șeful arestului. Ca să redau autenticitatea scenei și a locului unde mă aflam, sînt obligat să redau exact cuvintele lui. La sfîrșit cel care m-a controlat mi-a dat și una cu piciorul în fund, ca să fie pe placul șefului său.

Mi s-au reînapoiat hainele și cu ele în brațe am fost condus imediat la celulă. Celula avea doi pe doi metri, două paturi suprapuse, o măsuță și un scaun. Fereastra era deasupra ușii și da în coridor. Am îmbrăcat cămașa și indispensabilii și m-am băgat în pat. Eram tulburat și mort de oboseală. După cîteva minute însă șeful arestului – o namilă care semăna mai degrabă cu un urangutan decît cu un om – a deschis ușa.

– Te-ai și băgat în pat, hai? Îmbracă-te repede că nu te-am adus aici să dormi.

În sala de anchetă mă așteptau așezați la o masă mai lungă patru mutre grave. Le-am spus „bunăseara“, dar nu mi-au răspuns.

– Stai jos, mi-a spus unul de la mijlocul rîndului, arătîndu-mi scaunul de la masa din partea opusă lor.

– Cînd, unde și de cine ai fost angajat ca agent de Serviciul american de spionaj în timpul studiilor din America?

– Nu pricep rostul acestei întrebări, am răspuns eu. În America am fost cercetător științific la universitate în calitate de bursier al Fundației Rockfeller. Ca și d-rul Bagdasar...

– Nu te lega de numele profesorului Bagdasar că-l murdărești, iar pe noi să nu ne minți că știm și *laptele pe care l-ai supt de la mă-ta.* Par'că noi nu știm că Fundația Rockefeller era o oficină a Serviciului de spionaj. Ce, ne-a spus-o chiar profesorul Bagdasar, dar el a fost cinstit și la reîntoarcere s-a lepădat de gangsterii aceștia de americani, în vreme ce tu, ticălosule, ai trădat pînă în ceasul din urmă, cînd te-am arestat.

– Bine, dar atunci de ce nu ați anunțat și pe prim-ministrul Groza ca să nu facă apel la serviciile mele?

Drept răspuns s-a sculat de pe scaun, a venit la mine și m-a pălmuit groaznic. A doua zi obrazul stîng îmi era așa de umflat încît acoperea o parte a ochiului. Canalia era și stîngaci. Semn rău.

– Cu tov. prim-ministru am să stau eu de vorbă mîine dimineață ca să-i raportez crimele tale, iar dacă-i mai pomenești numele te trimit imediat la beci ca să-ți primești răsplata. Palmele au fost doar un avertisment.

Spre norocul meu în sală a intrat un domn bine legat, de aproximativ 50 ani, iar cei patru

* Fragmente despre anchetarea și procesul profesorului, preluate din cartea *Mărturii asupra unui veac zbuciumat,* de Nicolae Mărgineanu, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2002. Titlul și intertitlurile aparțin redacției ROST

anchetatori s-au ridicat repede în picioare, salutîndu-l respectuos:

– Să trăiți, tov. secretar general!

– Ei, recunoaște? – a întrebat noul venit.

– Nu încă, a răspuns anchetatorul, dar avem noi ac de cojocul lui. Probele noastre de altfel sînt prea evidente ca să poată fi contestate.

– Vă rog atunci să mi le spuneți și mie ca să fac imediat dovada inexactității lor, am replicat eu.

– Nu tu anchetezi, mi-a spus anchetatorul.

– Domnule profesor, mi-a spus noul venit, ai tot interesul să recunoști cinstit vina dtale deoarece aceasta îți va ușura mult pedeapsa.

– Care vină, domnule secretar general? Spuneți-mi-o și mie că eu nu știu nici una, ci doar pledoaria mea pentru retrocedarea integrală a Transilvaniei, solicitată de d-l prim-ministrul Dr. Petru Groza și încoronată de succes, fapt pentru care m-a asigurat de recunoștința țării...

– Ți-am spus să nu pomenești de numele tov. prim-ministru – a repetat anchetatorul – răstindu-se la mine. Ți-ai bătut joc destul de bunăcredința sa...

– Da ce, domnul prim-ministru e copil?

– Îți spun pentru ultima dată că n-ai voie să pui întrebări...

După ce secretarul general a făcut anchetatorului semn să tacă, mi-a spus:

– Domnule profesor, noi cunoaștem toate acestea, dar d-ta ai jucat dublu...

– Cu cine, domnule secretar general, căci ministrul Berry și adjunctul său erau reprezentanții Departamentului de Stat, nu ai Serviciului de spionaj. Spuneți-mi Dv. un caz cînd un ministru plenipotențiar a făcut el însuși spionaj?

– Iar întrebi! – s-a răstit anchetatorul, dar secretarul general i-a făcut din nou semn să tacă.

– Da, dar nu o să spuneți nici dv. că America nu are spioni în țara noastră? – a afirmat secretarul general.

– Probabil că da, poate chiar sigur, dar eu nu am cunoscut niciunul. Mă întreb dacă-i cunoștea și ministrul Berry căci doar știți foarte bine că agenții secreți *sînt secreți*, așa cum însăși denumirea lor arată.

– Dar ați cunoscut și ofițeri americani, ori Biroul II ce face?

– Am cunoscut numai pe lt. colonelul Hostler la o masă în casa lui Shea, consilierul de presă. L-am mai văzut o singură dată cînd a vizitat Uzinele Reșița, însoțit de ing. Manciu, secretar general al D-lui ministru Gheorghiu-Dej...

– Nu mai este, a întrerupt anchetatorul grăbit. E aici și el și a recunoscut că era spion, spunîndu-ne că a fost angajat chiar de d-ta...

Secretarul general i-a făcut, din nou semn să tacă. Din indiscreția anchetatorului mi-am dat însă seama că nu numai ing. Manciu, ci și ing. Popp este arestat.

– Prostia aceasta Manciu nu o poate spune am afirmat eu, iar ca să revin la lt. col. Hostler, convorbirea cu el a fost în ambele cazuri cu persoane străine de față. Ministrul Berry, de altfel, a dat dispoziție subalternilor săi să nu mă invite cînd au ofițeri la masă și să evite orice întîlnire a mea cu ei.

– Dar de ce? – a întrebat anchetatorul.

– Tocmai ca să ferească de suspiciuni, am răspuns eu.

– Și de ce să te ferească?

– Am studiat la aceeași universitate, avem cunoștințe comune, iar în curgerea vremii la stima noastră reciprocă am adăugat și prietenia noastră. Cu ea am reușit în pledoaria mea asupra retrocedării Transilvaniei. Și tot în virtutea ei am obținut și agrementul pentru numirea lui Ralea ca ministru la Washington, serviciu solicitat tot de prim-ministru...

Anchetatorul turba că secretarul general mă lăsa să vorbesc. S-a sculat de la masă și se plimba furios. Din nenorocire pentru mine, secretarul generală părea să-și dea seama și el că un dialog la rece, cu argumente raționale și cu dovezi palpabile, nu va duce la bun sfîrșit.

– Mie îmi pare foarte rău, domnule profesor, că d-ta nu vrei să „colaborezi“ cu noi, căci eu de aceea am venit, mi-a spus el într-un tîrziu. Ești om cu cap și cu multă carte. Dar, mă rog, treaba dtale... pînă la urmă tot ai să recunoști. Eu însă mă gîndeam să te ajut.

După aceste cuvinte s-a ridicat și a plecat, însoțit de anchetator. La cîteva minute anchetatorul s-a reîntors, împreună cu șeful arestului, care m-a dus la beci. Aici alți doi gealați m-au legat

la mîini şi apoi între genunchi şi mîini mi-au băgat un băț, M-au ridicat, aşezînd bățul pe doi stîlpi. Corpul îmi rămăsese astfel în aer, cu capul în jos, iar picioarele în sus. Şeful arestului a început să mă lovească în fese cu un baston de cauciuc înlăuntrul căruia era sîrmă împletită. În starea de emoție în care eram, durere prea mare nu am simțit, dar dimineața, cînd ancheta s-a sfîrşit şi am fost lăsat la celulă, mi-am dat seama, spre surpriza mea, că fesele îmi erau complet vinete. Şi mai tristă a fost surpriza cînd mi-am dat seama că urinez sînge.

– Ei, ți-au intrat mințile în cap? – a spus anchetatorul, vădit satisfăcut.

Am tăcut.

– Să ne spui cînd şi unde l-ai cunoscut pe Iuliu Maniu şi care au fost relațiile cu el, a spus anchetatorul ceva mai blînd.

După ce am terminat, mi-a spus cu un ton batjocoritor:

– Zi, spionaj n-a făcut nici acest trădător de rînd? Dar a recunoscut el însuşi acest lucru şi de aceea e şi condamnat.

– Din ceea ce am citit în ziare, nu a reieşit acest lucru, am replicat eu.

– Şi ce, vrei să spui că nu e trădător?

– A fost suprema expresie a democrației în patria noastră, scrie în Enciclopedia sovietică.

– Lasă-ne şi nu fă pe deşteptul, că ştim şi noi. Ați fost nişte trădători ordinari cu toții, a afirmat el mulțumit de sine.

– Da cu banii de la americani ce ați făcut?

– Nu am luat nici un ban de la americani, ci ing. Popp a depus la McDonald, adjunctul de presă al lui Shea, 2500 dolari pentru a-i păstra în vederea unor eventuale zile grele. Pe mine, pe de altă parte, McDonald m-a rugat să-i aduc unele alimente din satul meu deoarece la Bucureşti se găseau cu greu. Echivalentul lor în valută americană a fost de 50 dolari. L-am rugat şi eu să păstreze această modestă sumă pentru eventuale medicamente sau suc de lămîie şi portocale pentru copii.

– Şi cum poți să dovedeşti aceste afirmații? – a întrebat el.

– Fie că mă lăsați să vorbesc la telefon, fie că îmi dați voie să-i scriu un bilet în care să-i cer „cei 50 dolari pe care-i am la el“. Ori, găsiți Dv. altă soluție, din care să rezulte această sumă.

FOAIA PERSONALĂ

– Să lăsăm treaba aceasta la o parte. Ce-ați făcut cu banii de la americani, căci ați ridicat bani grei?

– De ce atunci am mai simțit nevoia să depunem sumele modeste de mai sus?

– Ți-am spus că nu ai dreptul să pui întrebări, dar se vede că nu-ți e bine, a replicat el.

– Întrevederea secretă dintre Lucrețiu Pătrăşcanu şi ministrul Berry cînd şi unde a avut loc?

– Nu ştiu de nici o întrevedere între Pătrăşcanu şi Berry, am răspuns eu.

– Măi, să fie al dracului, nu ştie nimic, dar a fost amestecat în toate – a spus anchetatorul – întorcîndu-se spre ceilalți trei care pînă acum nu au spus un cuvînt. Ascultă, unde te crezi? – a spus răstit, întorcîndu-se spre mine. Ce crezi că poți să-şi bați joc de noi? Bagă-ți mințile în cap că altfel e de rău. Pătrăşcanu ne-a declarat el însuşi acest lucru, iar dacă vrei îl aducem să-şi spună chiar el că minți fără nici un obraz. Că e aici şi el.

– Vă rog să-l aduceți. Pătrăşcanu e om serios şi nu poate spune baliverne.

Înfuriat, s-a ridicat de la masă şi a început să se plimbe nervos. A sunat. Şeful arestului a sosit imediat.

– Luaţi-l şi administraţi-i o nouă lecţie, că nu vrea să înţeleagă.

În timpul cît gealaţii mă legau din nou, a coborît şi el în beci, luîndu-l pe şeful arestului la o parte, ca să-i spună ceva. M-am aşteptat la mai rău. Dar de această dată loviturile mi-au fost administrate cu o coadă de mătură peste talpa bocancilor, pe care m-au pus să-i încălţ înainte de a fi legat. Loviturile au fost mai puţin dureroase şi ca să nu le simt am început să le număr. Au fost 40. În timp însă ce gealaţii s-au repezit să mă ia jos, o altă namilă de aproape doi metri – care asistase şi la anchetă, dar numai pentru intervale scurte – a cerut băţul de cauciuc şi a început să mă lovească furios peste fese. La a şaptea lovitură am leşinat de durere, fiindcă îmi atinsese şi testiculele. Cînd m-am trezit eram ud leoarcă. Aruncau apă cu găleata asupra mea. Era şi anchetatorul de faţă. Am urcat treptele coridorului, dus la braţ de cei doi gealaţi.

Din proces

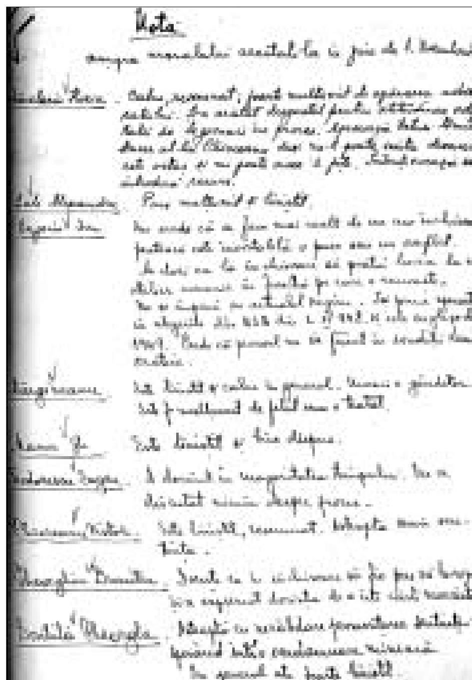
Cu două zile înainte de proces am fost dus la Şcoala de Război. O surpriză şi aceasta! Am fost dus în aceleaşi condiţii ca şi de la Minister la Tribunal. Ba chiar de aceleaşi persoane. Am trecut prin două coloane de jandarmi, prima aşezată cam la 60-70 de metri de şcoală, iar a doua la 30-40 de metri. În faţa şcolii alţi jandarmi, iar la intrare doi tineri magistraţi militari, care au venit imediat la maşină, ca să mă ia. Foarte curtenitori m-au „poftit" să intru, ducîndu-mă în prima sală de studii din dreapta, la parter. Sala avea aproximativ 6 pe 10 m. În colţul din dreapta era un pat curat, iar în faţa lui o masă şi un scaun. În colţul opus patului erau doi oameni, aşezaţi pe scaune. La intrarea noastră s-au ridicat, salutînd.

– Aci este actul de trimitere în judecată, a spus un ofiţer, arătînd dosarul de pe masă. Tovarăşi – a adăugat el arătînd pe cei doi oameni din colţul opus – sînt reprezentanţii muncitorilor. Au ordin să tacă şi să stea liniştiţi pe scaun, ca să nu vă deranjeze.

Am deschis imediat dosarul. După frazele de rigoare ale Corpului de Armată Bucureşti de trimitere în judecată, urma lista:

Auşnit Max
Balş Alexandru
Bujoiu Ion
Bontilă George
Chiorean Nistor
Gheorghiu Alex.
Măcelariu Horea
Manu George
Mărgineanu Nicolae
Pătraşcu Nicolae
Popp Alexandru
Teodorescu Eugen.

Numele lui Chioreanu, Gheorghiu şi Teodorescu îmi erau complet necunoscute. Pe amiralul Măcelariu şi ing. Balş i-am cunoscut doar în arestul de la Ministerul de Interne, avînd camerele vecine. Numele de ing. Bujoiu, fost ministru al Industriei, îmi era cunoscut numai din ziare. De Pătraşcu ştiam că a fost secretar general al Mişcării legionare. De numele lui George Manu am aflat în 1934 la Paris, citindu-l pe coperta unei cărţi, teza sa de doctorat în fizică, comentată de

Nota

compatrioţii noştri cu elogii. Pe Bontilă l-am cunoscut în calitatea sa de director al Laboratorului de Psihologie de la Casa Asigurărilor Sociale, dar nu l-am văzut dinainte de izbucnirea celui deal doilea război mondial. Nici nu ştiam că a fost arestat. Oameni, pe care i-am cunoscut şi cu care am colaborat, în calitatea mea de consilier psihotehnic al Uzinelor Reşiţa, rămîneau astfel numai Popp şi Auşnit. Dar acesta din urmă era în străinătate, făcînd parte dintr-o delegaţie guvernamentală. Ce-o fi şi asta? – m-am întrebat eu uluit.

Stupefacţia mea a fost şi mai mare cînd cîteva rînduri mai jos am citit „Acuzaţii Balş, Bujoru, Măcelariu, Mărgineanu încă din 1945 au organizat un comitet de rezistenţă care în 1947 s-a transformat în comitet de coordonare a întregii mişcări subversive". Ei, asta-i bună – mi-am spus eu, rîzînd fără să vreau deoarece îmi dădeam seama că „marele proces" se va transforma în cele din urmă în „comedie bufă". Plătită, din nenorocire, cu moartea a patru dintre noi: Balş, Bujoiu, Gheorghiu şi Manu. Alţi doi – Popp şi Pătraşcu – vor muri la scurtă vreme după eliberare.

Uşa s-a deschis şi un colonel plin de sine a făcut semn celor doi muncitori să iasă şi apoi cu paşi „ţanţoşi" – cum se spune prin Ardeal – a venit spre mine.

– Sînt colonelul Stanciu; îndeplinesc funcţiunea de procuror militar. Sînteţi mulţumit de cazare?

– De cazare da, dar sînt uluit de cele ce citesc încă de pe prima pagină. Atît în ceea ce priveşte lista oamenilor pe care nu-i cunosc, cît mai ales din cauza acestei fraze în care se afirmă totuşi că am organizat cu ei un comitet de rezistenţă în 1945, care în 1947 avea să se transforme în comitet de coordonare a întregii mişcări subversive. Or, aşa cum n-am avut cinstea să vă cunosc pe dv., la fel nu-i cunosc nici pe ei.

– Da, mi-a spus şi ing. Bujoiu că nu vă cunoaşte. Trebuie să fie o greşeală la mijloc.

– Aş dori, în orice caz, să primesc şi dosarul cu declarațiile acestor oameni, a căror activitate şi nume nu le cunosc.

– Desigur, îl veți primi imediat. Oricît de ingrată ar fi sarcina mea, îmi face totuşi plăcere să vă fiu util.

La o jumătate de ceas a sosit şi masa, adusă de la restaurant, s-a pretins chiar de la Capşa. Erau patru feluri, la fel de alese şi gustoase, ca şi cele de la Tribunal.

A intrat şi generalul Petrescu.

– Poftă bună, domnule profesor, mi-a urat el.

I-am comunicat şi lui cele spuse procurorului Stanciu.

– Să controlăm, domnule profesor. Pentru fapte inexistente în orice caz nu puteți fi condamnat. Am să vă transmit şi dosarul, imediat ce-l termină de citit Popp şi Bujoiu, căci nu avem decît două exemplare, al treilea fiind la procurori. Sînteți mulțumit cu masa? Aceeaşi mîncare să ştiți că o luăm şi noi. Cazați la Şcoala de Război au fost, de fapt, şi membrii completului de judecată ca să se evite un atac împotriva lor. A doua zi, cînd am fost scos la baie, mi-am dat seama că în subsolul clădirii sînt alte companii de jandarmi. Profitînd de ieşirea la toaletă a tovarăşului său, muncitorul rămas în cameră mi-a spus în mare grabă următoarele:

– Sînt din Năsăud. Am fost cu d-l. Maniu. Acum că dînsul e arestat, ce să fac, a trebuit să mă înscriu la comunişti că mă dădeau afară din slujbă şi am nevastă şi trei copii. Sînt două regimente de pază că se tem să nu vină americanii să va fure...

A doua zi la amiazi, tot în timpul mesei, a venit radios şi avocatul meu, făcut profesor peste noapte la Facultatea de Drept.

– M-am reîntors numai zilele acestea de la Paris. Vedeți şi pardesiul şi pălăria, aduse de acolo. Dar ce mîncări alese aveți! La mine acasă nu-mi pot îngădui acest lux.

– Dar nu ați mîncat nici ciorba nenorocită de cîteva boabe de fasole ori arpacaş sau cartofi, pregătită de badea Ion de la arestul Ministerului de Interne, care îndeplineşte şi funcția de servitor, curățind coridoarele şi closetele. Lăsați aceasta şi uitați despre ce e vorba. Afară de Popp şi Bontilă nu cunosc pe nimeni din coacuzați. Pe Bontilă nu l-a mai văzut de aproape zece ani, aşa încît în proces necunoscut îmi e şi el. Cunosc doar pe Popp...

– Şi pe Auşnit, a ținut el imediat să observe.

– Da, dar el este în America, făcînd parte dintr-o delegație guvernamentală...

– Nu s-a mai reîntors, a replicat el cu promptitudine.

– În faza aceasta, chiar din prima pagină, se afirmă totuşi că am organizat un Comitet de rezistență cu Balş, Bujoianu, Măcelariu încă din 1945... Cum găsiți dv. aceasta? – vă rog, de aceea, ca în apărare să ridicați de la început această absurditate, nu numai inexactitate, care aruncă o lumină de lămurire a întregului proces, asupra neseriozității acuzațiilor împotriva mea în orice caz...

– Domnule profesor, domnule coleg – îmi permiteți, nu? Fiți fără nici o grijă şi lăsați totul în seama mea; vă voi face o apărare la înălțimea lucrărilor dv. de ştiință, care se află toate în biblioteca mea, unele chiar pe biroul meu...

– Mă rog, mă rog – am spus, întrerupîndu-l şi eu – aceasta e treaba dv., dar vă rog foarte insistent să faceți şi ceea ce vă cer eu. Altfel mă obligați să vă retrag mandatul.

– Voi face aşa cum doriți, întocmai cum doriți, să nu aveți nici o îndoială, veți fi mulțumiți, foarte mulțumiți.

– Nu am primit nici dosarul cu acuzațiile deşi l-am cerut cu insistență atît d-lui procuror Stanciu, cît şi d-lui general Petrescu.

– Plec de aci direct la tovarăşul general Petrescu; am cinstea să-l cunosc foarte bine. Îl voi ruga să dispună imediat trimiterea dosarului, iar după aceea voi reveni ca să discutăm întreaga apărare, aşa cum înțeleg să o fac.

A doua oară nu a mai venit, cu toate cererile mele insistente, comunicate prin magistratul de serviciu, care venea şi el cu greu în camera mea, doar la a treia sau a patra chemare a unui sau altuia din cei doi pretinşi muncitori din cameră.

În seara premergătoare procesului am declarat imediat după cină că refuz să mă prezint în instanță deoarece nu am citit dosarul cu acuzațiile. La ora nouă şi jumătate mi-a fost adus, iar la

ora zece, deci după 30 minute, mi-a fost luat pe motivul că e ora de culcare şi trebuie să mă odihnesc.

– N-am avut ce să fac, domnule profesor, s-a scuzat ofiţerul magistrat de serviciu. Dosarul a fost reţinut de ceilalţi coacuzaţi. Aşa că nu e vina noastră.

A doua zi prietenii mei de suferinţă au spus că şi lor li s-a întîmplat la fel. Şi cu dosarul şi cu avocatul etc.

În seara premergătoare procesului ne-au fost duse hainele pentru a fi curăţite şi călcate. Ne-au fost redate şi cravatele. Călcate şi ele, ca şi cămăşile. Frizer am avut în fiecare dimineaţă.

În dimineaţa zilei de 28 octombrie am fost conduşi în sala de festivităţi a Şcolii de Război. Sala era plină cu lume şi nu mai era un scaun liber, nici în sală, nici în balcoane, cu excepţia unor fotolii din rîndul prim. Anchetatorii de la Minister şi de Malmaison erau şi ei prezenţi. În cursul dezbaterilor au venit şi Ana Pauker, Avram Bunaciu, Teohari Georgescu şi alţi miniştri. Au fost aduşi şi foarte mulţi gazetari străini cu sentimente procomuniste, desigur. În atari condiţii, de asistenţă atît de aleasă, grefierul a citit actul de trimitere în judecată în foarte mare grabă deoarece avînd peste 50 de pagini lectura a durat peste două ore.

Pe de altă parte nu trebuia să se bage în seamă că între actul de acuzare şi rezumatul lui apărut în ziare erau deosebiri flagrante.

După o scurtă pauză au început interogatoriile. Primul audiat a fost ing. Popp, cap de listă, după care a urmat ing. Bujoiu, pretins conducător al grupului principal din proces: Balş, Gheorghiu, Manu, Măcelariu, Bontilă. De aceea procesul a fost botezat cu numele lor: Popp-Bujoiu.

***

Pronunţarea sentinţei a avut loc în după masa zilei de 2 noiembrie 1948. În sală însă cei în cauză nu am fost duşi, dar procurorul adjunct a venit în camera fiecăruia pentru a ne comunica sentinţa. Au intrat întîi doi soldaţi cu arme automate la umăr; au luat poziţie de drepţi; au desprins armele de la umăr; le-au îndreptat spre mine şi au simulat introducerea cartuşului în ţeavă. Nu am priceput ce se întîmplă deoarece pedeapsa cu moartea la acea oră nu exista. În clipa următoare a intrat şi procurorul Călin, grav şi plin de sine, care mi-a citit cele şapte sau opt condamnări. Mi-a dat apoi să semnez încunoştinţarea şi mi-a întins o foaie de hîrtie pentru recurs.

Crucea reeducării

La Editura Christiana din Bucureşti este în curs de apariţie tulburătoarea sinteză a profesorului Constantin I. Stan intitulată Crucea reeducării. „Reeducările” de la Piteşti, Gherla, Aiud şi Canal în literatura de detenţie, care are următorul cuprins: Introducere; Cap. I – Începutul reeducării la închisorile din Suceava şi Târgşor; Cap. II – „Fenomenul Piteşti” sau apogeul reeducării; Cap. III – Exportul reeducării la Gherla, Aiud, Târgu Ocna sau Canal. Procesul; Cap. IV – Ultima reeducare: 1960-1964; Postfaţă editorială (Răzvan Codrescu). Reproducem aici, în chip de semnal, câteva fragmente din capitolul al doilea al cărţii, referitoare mai ales la implicarea creştinismului în teroarea şi în rezistenţa cumplitei experienţe penitenciare cunoscute azi sub numele de „fenomenul Piteşti”. (R. C.)

„Fenomenul Piteşti“ sau apogeul Reeducării

(fragmente)

...Pentru foarte mulţi supravieţuitori, credinţa în Dumnezeu a constituit factorul principal al salvării din infernul piteştean. Relevând acest lucru, părintele Gheorghe Calciu susţine că „singura noastră salvare a fost rugăciunea. Sau te aruncai cu capul înainte în credinţă şi în rugăciune, sau rămâneai în afară şi ajungeai bolnav sufleteşte, nebun până la urmă, sau mureai. Nădejdea în oameni se spulberase, nădejdea în noi se spulberase. Nu mai rămânea decât nădejdea în Dumnezeu”[1].

Credinţa în Dumnezeu înlătura de multe ori dorinţa unora de a-şi pune capăt zilelor. Aflat în infernul reeducării, Viorel Gheorghiţă supune discuţiei următorul aspect: „Instinctul de conservare, pentru că în cele din urmă mutaţia semnalată era o clară respingere a ideii de sinucidere, îşi găsea, iată, cel mai preţios aliat în mistica unei profunde şi continue rugăciuni, rugăciunea inimii, în rugăciunea consubstanţială ritmului bătăilor ei”[2].

Metodele bestiale şi diabolice folosite de Eugen Ţurcanu erau cunoscute şi aprobate de conducătorii din Ministerul Afacerilor Interne. Locotenent-colonelul Teodor Sepeanu afirma într-o declaraţie făcută organelor de anchetă pe 16 martie 1954 că „bătaia, în acţiunea de demascare, a fost o metodă de bază, însă nu cea mai principală, dar care se practica în mod organizat în cadrul acţiunii de demascare ce se desfăşura în penitenciarul piteştean, şi dacă în urma bătăii au fost victime sau deţinuţi grav răniţi, în această situaţie îmi iau toată răspunderea mea şi mă consider vinovat de toate torturile şi ororile săvârşite”[3].

Bătăile, torturile, schingiuirile fizice şi psihice au creat multe victime. Numai în perioada martie – iunie 1950, potrivit datelor furnizate de Costin Merişca, erau internaţi în infirmerie cinci studenţi. Unul dintre ei frecventase cursurile Universităţii clujene şi avea venele tăiate. Ceilalţi patru fuseseră stâlciţi în bătaie: Enea Ghiuriţă, Petre Diaschevici, Gheorghe Stan şi Constantin Popescu[4]. Dumitru Bacu relevă faptul că unii studenţi provocau bătaia „din disperare, de a da o mică şansă morţii”. Torţionarii au primit ordin să

[1] *Viaţa părintelui Gheorghe Calciu, după mărturiile sale şi ale altora*, Bucureşti, Editura Christiana, 2007, p. 55.

[2] Viorel Gheorghiţă, *Et ego in Sărata, Piteşti, Gherla, Aiud. Scurtă istorie a devenirii mele*, Timişoara, Editura Marineasa, 1994, p. 163.

[3] *Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti, Gherla*, Bucureşti, Editura Vremea, 1995, pp. 127-128; cf. şi Arh. S.R.I., fond Penal, dosar 26979, vol. 23, f. 281.

[4] Costin Merişca, *Tragedia Piteşti. O cronică a reeducării din închisorile comuniste*, Iaşi, Institutul European, 1997, pp. 31-32.

nu lovească „în tâmplă, în dreptul inimii, în ceafă sau în orice alt loc care ar fi putut provoca moartea". Acelaşi martor ocular aduce în discuţie decesul colonelului Paul Lambrea, originar din Piteşti, afirmând următoarele: „Cei care au ucis nu au avut de suferit nici o consecinţă [...]. Vinovaţii au fost doar avertizaţi să nu se mai repete, pedeapsa le-a fost promovarea ca membri ai Comitetului de demascare. Pătarea mâinilor de sânge era o garanţie, dovada cea mai plauzibilă de completă încadrare pe noua linia morală"[5].

Moartea apare deci ca o eliberare, ca o salvare din infern. Evidenţiind acest lucru, Dumitru Bordeianu consemnează următoarele: „Cei care au fost ucişi, care s-au sinucis preferând moartea în loc să se lepede de credinţele lor, care au înnebunit, le-au pătimit pe toate, numai ei ştiu cum, pentru că şi-au mărturisit deschis şi fără echivoc credinţa lor în Dumnezeu"[6]. [...]

Sinuciderea era atunci considerată ca o veritabilă izbăvire, deoarece rezistenţa fizică şi psihică a omului are limitele ei. Relevând acest adevăr, deţinutul politic bănăţean Lucian Plapşa recunoaşte în amintirile sale: „Afirm cu certitudine că nu există oameni care să reziste torturilor aplicate un timp nelimitat. Având organismul slăbit prin înfometare şi prin lipsa odihnei, m-am gândit nu o dată la sinucidere, dar îmi lipsea fiola de cianură"[7]. Dumitru Bordeianu notează şi el în însemnările sale că „medicii din lagărele de concentrare naziste au fost într-un fel mai umani, îngăduind moartea, pe câtă vreme medicii comunişti de la cabinetele medicale din închisori, agenţi ai Securităţii şi rivalizând în crime cu Ţurcanu, au împiedicat-o, ca să facă chinul mai mare"[8]. Comparaţia nu este deloc deplasată.

Biserica creştină condamnă însă sinuciderea, considerând că viaţa reprezintă un dar al lui Dumnezeu şi nu avem dreptul să ne-o curmăm. Pentru cei aflaţi în infernul de la Piteşti lucrurile stăteau cu totul altfel. Ioan Ianolide constată cu durere în memoriile sale: "Dacă moartea nu ne este oferită, dacă nu există scăpare din moartea reeducării, atunci sinuciderea era o izbăvire, un act conştient de sacrificiu, o problemă de onoare şi demnitate şi o deznădăjduită salvare a omului. Sinuciderea este un act de laşitate ori de dezechilibru mintal şi ne repugnă şi o dispreţuim, dar acolo era unica alternativă a monstruozităţii şi a demenţei fără limită"[9].

Torţionarii, în frunte cu Eugen Ţurcanu, au acţionat în aşa fel încât sinuciderile să nu se poată realiza. Deţinuţii nu aveau voie să posede corpuri ascuţite, sfori, trebuiau să doarmă cu mâinile în afara păturilor. Sinuciderile ar fi creat mari probleme călăilor deţinuţi şi securiştilor. Procesul de reeducare ar fi fost astfel compromis, iar imaginea regimului de la Bucureşti pătată. Totuşi, după cum am văzut, unii au reuşit să-şi curme viaţa. Ioan Muntean aminteşte în însemnările sale de un coleg pe nume Şerban, care, aflat în activitatea de reeducare, „a sărit din capul scărilor, dar aşa ceva mai târziu nu mai era posibil. Eram

5 Dumitru Bacu, *Piteşti – centru de reeducare studenţească*, Bucureşti, Editura Atlantida, 1991, p. 78.
6 Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaştina disperării*, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Scara, 2001, p. 139.
7 Lucian Plapşa, *Memorii*, vol. I, *Soarele de la Nord,* prefaţă de Paul Caravia, Timişoara, Editura Helicon, 1996, p. 197; Nicu Ioniţă, *„Piteşti – reeducarea prin tortură"*, în *Analele Sighet*, VII/1999, pp. 25-29.
8 Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaştina disperării (cele văzute, trăite şi suferite la Piteşti şi Gherla)*, vol. I, Piteşti, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Gama, 1995, p. 75.
9 Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos. Document pentru om lume nouă*, Bucureşti, Editura Christiana, 2006, p. 127.

noi plantoanele care vegheam să nu se mai sinucidă nimeni"[10]. La rândul său, Lucian Plapşa afirmă în amintirile sale că unii camarazi de suferință, fiind la capătul puterilor şi răbdării, practic în pragul disperării, „cu siguranță ar fi preferat moartea, dar nu au avut cum să-şi realizeze această dorință, pentru că se luaseră toate măsurile să nu existe nici un mijloc de sinucidere, şi asta i-a distrus totalmente"[11]. Viorel Gheorghiță confirmă în cartea sa de memorii că „măsurile de supraveghere erau atât de stricte încât orice asemenea încercare devenea imposibilă. Tentative au fost totuşi: tăieri de vene, opăriri, îngurgitări de săpun, parate în cele din urmă. Singur, din păcate, ştiu că studentul Şerban Gheorghe din Murfatlar, sărind în gol de la casa scării, a reuşit"[12]. Gheorghe Dumitrescu, supraviețuitor al gulagului românesc, are însă o altă variantă, pretinzând, după patru decenii, că „Gheorghe Şerban şi-ar fi tăiat venele chiar în camera 4 Spital"[13]. Dumitru Bordeianu, devenit din victimă torționar, îşi pune în memoriile sale „cenuşă în cap", susținând că „Da, noi am fost slabi şi neputincioşi, şi o mărturisim. Dar nu din frica de moarte, moarte pe care o doream în fiecare clipă, ci din groaza de a nu ne pierde mințile ca Pintilie, Ionescu [...]. Aceia dintre noi care au fost uciși au răscumpărat însă prin jertfa lor slăbiciunea noastră. Scopul terorii în esența ei a fost să nu ne ucidă pe noi, pentru că această crimă ar fi fost considerată ca genocid, ci să facă din noi nişte ucigaşi"[14]. [...]

Alți deținuți politici, pentru a scăpa de torturile groaznice la care erau supuşi aproape neîncetat, au amenințat că se sinucid. Octavian Voinea înfățişează în propriul jurnal cazul dramatic al lui Dan Dumitrescu, care, după ce a anunțat că refuză reeducarea, i-a informat cu vădită ironie pe torționari că a ales calea sinuciderii: „«Tâmpiților, am băut toată cutia de creolină, otravă ce sigur într-o jumătate de oră îşi va face efectul. Atât mai durează până ce soseşte salvarea. Mor». Şi mai întăreşte o dată entuziast, cu bucurie nespusă: «Încă o jumătate de oră şi sunt mort! Mişeilor, veți da socoteală pentru toate acestea nu peste mult timp!». Când se lămuriră şi gealații lui Eugen Țurcanu că nici vorbă să se stingă cum nădăjduia, l-au tras jos de pe prici, i-au dat cu forța să bea câteva gamele de urină şi apoi au reînceput tortura. Nu se găsesc cuvinte pentru a descrie martiriul la care a fost supus acest om"[15].

Abilitatea, ingeniozitatea diabolică, cruzimea nebănuită a torționarilor, în frunte cu Eugen Țurcanu, întrecea orice limită. Martor al inimaginabilelor torturi, studentul de atunci Viorel Gheorghiță consemna în memoriile sale: „Nu mai vorbesc de alte suplicii imaginate pentru bandiți la grămadă. Ți se cerea să te culci pe burtă. Peste tine trebuia să se culce altul şi altul, până când simțeai că eşti strivit ca un vierme sub călcâi. Peste îngrămădirea aceasta de trupuri schiloade aruncau apoi pături, multe pături, aşa fel ca respirația să devină ceva imposibil. Şi eram ținuți aşa, în starea aceasta de sufocare, până se ajungea la leşin"[16]. Oamenii lui Eugen Țurcanu dovedeau astfel un condamnabil exces de zel. [...]

Virgil Ierunca vede în Eugen Țurcanu un Piotr Verhovenschi, personajul lui Dostoievski din celebrul său roman Demonii, dus dincolo de limita răului, şi un al doilea marchiz de Sade[17]. Într-adevăr, potrivit mărturiilor vremii, cei aflați în procesul de reeducare erau bătuți cu ciomegele, cu vâna de bou, curele, frânghii, cozi de

[10] Ioan Muntean, *La pas prin reeducările de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1997, p. 113.

[11] Lucian Plapşa, *op. cit.*, p. 143.

[12] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 162.

[13] Gheorghe Dumitrescu, „Camera 4 Spital – Piteşti", în *Memoria*, nr. 3/1991, pp. 22-27.

[14] Dumitru Bordeianu, *op. cit.* (ed. 1995), p. 95.

[15] Octavian Voinea, *Masacrarea studenților români în închisorile de la Piteşti, Gherla şi Aiud*, mărturii redactate de Gheorghe Andreica, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1996, p. 74.

[16] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 159.

[17] Virgil Ierunca, *Fenomenul Piteşti, Bucureşti*, Editura Humanitas, 1990, p. 18; cf. şi Mircea Stănescu, „Reeducarea totală. Fenomenul Piteşti", în *Revista de Cercetări Sociale*, II, nr. 2/1995, pp. 51-59.

mătură, trebuiau să-şi mănânce forţat materiile fecale ori să-şi bea propria urină. Mâncarea urma să fie consumată obligatoriu în poziţii incomode, fără să-şi folosească mâinile sau tacâmurile. De cele mai multe ori, hrana era fierbinte, ciorba sau arpacaşul se înghiţea fără a fi mestecate. Din cauza torturii, „pierderea cunoştinţei devenise un lucru frecvent"[18]. [...]

Scopul demascării era acela de a rupe cu trecutul odios, realizarea aşa-zisei „curăţiri a societăţii de putregai, ca noua societate să poată trece mai repede prin faza de tranziţie spre comunismul luminos"[19]. La rândul său, Viorel Gheorghiţă supus reeducării din închisoarea piteşteană, arată în însemnările sale că „nimic, dar absolut nimic din ceea ce înseamnă trecut nu trebuie să rămână neîntinat, nici viaţa intimă, nici viaţa spirituală cu valorile ei. Se urmărea insinuarea ideii că fiecare dintre noi este un criminal real, ori în devenire. Demolarea trebuia să înceapă cu demolarea miturilor"[20].

Potrivit lui Ioan Ianolide, „reeducarea" avea patru etape:

„1) Distrugerea rezistenţei oamenilor prin forţă până la «şocul revoluţionar», adică până la acceptarea reeducării;

2) Autodemascarea, care trebuia să divulge totul din trecut şi din prezent despre prieteni şi despre străini. Ea se făcea în scris. Sinceritatea trebuia să fie deplină. Dacă autodemascarea unuia nu corespundea cu a altuia, atunci urmau torturi şi mai înfricoşătoare. Nimeni nu îndrăznea să mai ascundă ceva;

3) Batjocorirea şi lepădarea de toate valorile şi ideile din trecut, cu deosebire de Dumnezeu;

4) Angajarea ca activist al reeducării cu scopul de a distruge cu orice mijloace pe cei care refuză a se «restructura»"[21].

Trecutul individului supus reeducării era „criminal", josnic, influenţat de societatea burgheză aflată în putrefacţie. Această societate nu a realizat nimic bun. Se realiza astfel o „spălare a creierului", o degradare a omului, experimentată fără milă pe sufletele şi conştiinţele unor tineri nevinovaţi. Trecut prin dramatica reeducare de la Piteşti, fostul deţinut politic Eugen Magirescu îşi aminteşte într-un articol publicat în paginile revistei Memoria că „trebuia să mă autobatjocoresc, să spun că am fost un prefăcut, un escroc, că i-am minţit pe alţii. Mi-am dat seama ce vor şi am scuipat singur cât au vrut ei"[22]. Autocritica mergea foarte departe. Cei care îşi făceau demascările exagerau din plin pentru a fi cât mai convingători şi a scăpa astfel de bătăile şi torturile zilnice. Martor al groaznicelor evenimente din anii 1949-1950 de la Piteşti, Viorel Gheorghiţă afirmă în însemnările sale că „propria-ţi nimicnicie trebuia şi ea anihilată. Unul pretinde că a trăit cu propria lui soacră, e prin urmare un incestuos. Altul că s-a împreunat cu nu ştiu ce animal din gospodărie. Perversiuni, violuri, orgii... Despre ce curăţenie sufletească mai poate fi vorba?"[23].

Pierderea credinţei în Dumnezeu nu era întâmplătoare. Ea avea drept principal scop abrutizarea celui reeducat, dezumanizarea sa, anularea oricăror repere moral-spirituale. Reeducaţii deveneau astfel nişte roboţi care făceau mecanic ce li se cerea, fără să gândească. Relevând toate acestea, Octavian Voinea, supus şi el acestui proces diabolic, profund inuman, consemna următoarele: „Acolo, la Piteşti, Dumnezeu şi-a retras harul Său gradual. Tânărul a fost lăsat să reziste numai cu propriile puteri, după zestrea sufletească pe care o acumulase până atunci. Aceasta s-a dovedit însă insuficientă. După ce edificiul credinţei în Dumnezeu era destrămat, individul devenea satanizat [...]. Cât de sublim e regimul comunist care ne-a trimis pe acest profet, pe domnul Ţurcanu, ca să ne lumineze şi să ne scoată din întuneric! Dacă el nu ne-ar fi torturat, n-ar fi putut scoate putregaiul din mine şi aş fi rămas pentru

18 Banu Rădulescu, „Preambul la «Dosarul Piteşti»", în *Memoria*, nr. 1/1990, pp. 18-27; nr. 2/1991, pp. 16-24.

19 Lucian Plapşa, *op. cit.*, p. 182.

20 Viorel Gheorghiţă, *op. cit.*, p. 103.

21 Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 97.

22 Vezi Eugen Magirescu, „Moara dracilor", în *Memoria*, nr. 13/1994, p. 39.

23 Viorel Gheorghiţă, *op. cit.*, p. 165.

totdeauna în mocirlă şi întuneric. Victima, cu creierul spălat, crede de datoria sa, în mod sincer, să ducă mai departe, prin teroare, această lumină [...]. Tânărul satanizat devenea o maşină cu un motor cu explozie care funcţionează de la sine, după ce l-au pornit, până la epuizarea combustibilului sau ivirea vreunei defecţiuni"[24]. [...]

Eugen Ţurcanu a marşat pe educaţia ateistă, care era dusă până la extrem şi avea menirea să înlăture şi ultimul reazem pe care îl aveau cei mai mulţi deţinuţi: credinţa în Dumnezeu. Majoritatea studenţilor piteşteni erau creştini practicanţi, iar prin măsurile luate de Ţurcanu se vedeau nevoiţi să-şi renege credinţa, hulind împărtăşania şi rostind cântece religioase în care erau introduse cuvinte obscene. Ateismul său era însoţit întotdeauna de desconsiderarea şi batjocorirea celor care îşi păstraseră cu enorme sacrificii credinţa strămoşească. În multe discursuri rostite în faţa deţinuţilor, el realiza o supradimensionare a propriei valori. Martor al evenimentelor, fostul deţinut politic Gheorghe Andreica înfăţişează în mărturiile sale concepţiile sataniste ale lui Eugen Ţurcanu: „Dacă Hristos ar fi trecut prin mâinile acestea, nu mai ajungea nici El pe cruce. N-ar fi înviat. N-ar fi fost creştinism, această mare minciună, şi toată lumea ar fi trăit în linişte! Eu sunt adevărata Evanghelie! Eu o scriu acum. Am pe ce o scrie: pe stârvurile voastre. Ce scriu e un lucru adevărat, nu basme de adormit copiii"[25]. [...]

Blasfemia era un lucru obişnuit pentru Eugen Ţurcanu şi îi producea o mare satisfacţie. Ea se manifesta printr-o totală lipsă de respect şi consideraţie faţă de credincioşi, luaţi în derâdere. Ioan Ianolide relata în amintirile sale atitudinea total inumană, deplasată, batjocoritoare a temutului torţionar faţă de colegul său de pat: „Ţurcanu îl bătuse zi şi noapte. Îi spuse: «Ca pe Hristoşii mă-tii, măi banditule, am să te răstignesc, dar tu nu eşti Dumnezeu, ca ăla, ca să învieze, învia-l-ar mama dracului de mincinos, că de la el se trag toate ororile săvârşite de legionari, *din spirit de sacrificiu* ca el, nu? [...] Hristos a fost un şarlatan care a înşelat lumea şi numai atât, bă. Va trebui să-ţi răstigneşti tu singur prietenii ca să le scoţi pe Hristos din capetele alea verzi. S-a terminat cu *jertfa*! Aici vă facem oameni, bă, oameni, nu bandiţi, nu mistici!»". Acelaşi Ioan Ianolide măr-

[24] Octavian Voinea, *op. cit.*, pp. 70-71.

[25] Gheorghe Andreica, *Mărturii...Mărturii...din iadul temniţelor comuniste*, Bucureşti, 2000, pp. 70-71.

turiseşte în continuare că Ion i-ar fi declarat că a fost nevoit să facă multe compromisuri cu torționarii: „Am batjocorit crezul neamului românesc, mi-am făcut de râs părinții, l-am împroşcat cu noroi pe fratele meu, iar despre mine însumi nu am găsit cuvintele cele mai oribile şi odioase pentru a mă înjosi. Numai aşa le intrai în voie". Acelaşi coleg Ion îl avertiza pe Ianolide că a fost trimis de Eugen Țurcanu să-şi spioneze colegii. Îi spunea, de asemenea, că „vor să vă zdrobească. Nu vor să vă ucidă, ci să vă facă să-L batjocoriți pe Hristos, în Care credeți"[26].

Blasfemia lui Țurcanu nu se oprea, din păcate, aici. Ea se manifesta cu multă acuitate în preajma şi în timpul marilor sărbători religioase. O asemenea acțiune monstruoasă a avut loc în preajma Sărbătorilor Pascale din 1950, chiar în Săptămâna Mare. Deținuții au fost obligați, grație imaginației bolnave a lui Eugen Țurcanu, să se cuminece cu fecale şi să mimeze orgii sexuale blasfemiatoare[27]. Martor al incredibilelor momente, fostul deținut politic Ioan Muntean pretinde în memoriile sale că Viorel Gheorghiță, fost teolog, a primit rolul lui Iisus Hristos: „Ca într-o liturghie neagră, i-au atârnat de gât nişte organe genitale confecționate din săpun la camera 4 Spital. A fost suit pe hârdăul cu dejecții şi ținut acolo aproape întreaga zi, iar în jurul lui au fost siliți să țopăie, pe o melodie de conga, dar cu cuvinte de blasfemie, cei doisprezece apostoli [...]. Gheorghiță avea un chip atât de descompus încât nu cred să fi îndurat vreodată o suferință fizică şi o durere interioară mai mare"[28]. Această scenă oribilă este confirmată în amintirile sale şi de Mihai Buracu, care susține că cei aflați în celulă erau obligați „să sărute un falus de săpun atârnat de gâtul unui «sacerdot». În loc de ramuri înverzite de salcie, existau bâte, spini, dar şi un «Pilat», care l-a osândit pe Iisus, răstignindu-l pe hârdăul de excremente"[29]. Participant la această scenă incredibilă, Viorel Gheorghiță susține în însemnările sale că s-a ajuns până la imitarea momentului biblic în care Iisus este înconjurat în genunchi de cei doisprezece apostoli: „Se rosteşte o rugăciune în sens de blasfemie, se răspunde în cor cu vulgarități gre͏țoase, se sărută aripa Sfântului Duh sub formă de falus modelat din săpun. Cum a fost cu putință? E o întrebare pe care atunci nimeni nu şi-a pus-o [...]. Ce au simțit în clipele acelea protagoniştii? E o întrebare, zic eu, legitimă. S-au lepădat de credință? Mă îndoiesc. Cei a căror credință în trecut a fost doar convențională au avut mai mult de luptat cu greața, o senzație ce în cele din urmă se poate învinge [...]. Oricum, apostaziile acestea şi blasfemiile rostite în condiții de silnicie nu au fost luate de nimeni în seamă, nici de torționari, nici de victime". Acelaşi martor ocular recunoaşte mai departe că „nu am fost la înălțimea mărturiilor Bisericii creştine. Am fost slabi? Se poate. Ticăloşi, însă, cu oarecari excepții, n-am fost, ori acest lucru rămâne esențial. Blasfemia era însoțită de obicei de murmurul concomitent al unei rugăciuni profunde: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieştemă pe mine, păcătosul», taină neînțeleasă de victimă, nebănuită de torționari"[30]. Ioan Ianolide consemna în cartea sa, cu oarecare mirare, că "cineva a observat în zilele de sărbătoare, ori în zilele de post (vineri mai ales), reeducații erau şi mai îndrăciți. De fapt, nu exista nici un moment de destindere. Dacă nu erai sub tortură, atunci erai spectator la tortura altora"[31].

Memorialistul descrie apoi o scenă de blasfemie realizată de Eugen Țurcanu şi acoliții săi în ultimele clipe de viață ale lui Alexandru Bogdanovici: „Când Bogdanovici trăgea să moară şi nimeni nu se uita la el, cineva a spus: «Iată-l că moare nebotezat. Hai deci să-l botezăm!». În hohote de iad, l-au luat de picioare şi l-au vârât cu capul în tineta cu fecale, din care a înghițit pentru a nu se îneca. Acest mod de «botez» a devenit apoi frecvent. Când Bogdanovici era muribund, un alt

[26] Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 264.

[27] Vezi Alin Mureşan, „Reeducarea prin tortură", în *Memoria*, nr. 4 (57), 2006, p. 24.

[28] Ioan Muntean, *op. cit.*, p. 112.

[29] Mihai Buracu, *Tăblițele de săpun de la Itşet- ip*, Craiova, Editura M.J.M., 2003, pp. 44-45.

[30] Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, p. 165.

[31] Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 93.

«binevoitor» zis: «Iată că moare fără a fi fost împărtăşit!». Şi au luat fecale şi i le-au băgat cu de-a sila pe gât". Acelaşi martor ocular susţine că, totuşi, pe patul de moarte, Alexandru Bogdanovici a regretat cele întâmplate, cerându-şi iertare de la colegii de celulă: „Vă rog să mă iertaţi! Am greşit! Nu am crezut că se poate ajunge aici. Nu este permis să cochetezi cu Satana. Mor ca un nemernic. Nimeni, niciodată, să nu accepte nici cel mai mic compromis cu Satana. Eu sunt victima greşelilor mele. Avertizez oamenii să nu facă ce am făcut eu!"[32].

Poate fi acesta un semn al pocăinţei dincolo de ceasul al doisprezecelea la unui om care şi-a dat seama prea târziu de grava greşeală comisă când s-a apucat de reeducare. Este adevărat că unii torţionari au trăit o adevărată dramă, fiind nevoiţi să-l urmeze pe călăul Ţurcanu pentru a scăpa de bătăi şi torturi. Alţii au fost alături de el din proprie iniţiativă, întreţinând împreună o atmosferă de teroare. Potrivit lui Virgil Ierunca, „imaginaţia sa delirantă se dezlănţuia mai ales când avea de a face cu studenţii care credeau în Dumnezeu şi se străduiau din răsputeri să nu-L renege. Astfel, unii erau «botezaţi» în fiecare dimineaţă, scufundaţi cu capul în hârdăul cu urină şi materii fecale, în timp ce ceilalţi din jur psalmodiau formula botezului"[33].

Într-adevăr, Ţurcanu s-a dovedit un ateu înfocat. Greu de spus dacă era sincer, deoarece a trecut, practic, de la o extremă la alta. El a fost de acord cu ţinerea în celulă a unor conferinţe despre materialismul ştiinţific. Gheorghe Bâgu a vorbit în faţa colegilor despre ireversibilitatea mutaţiilor în evoluţia materiei, arătând că anumite adaptări ale organismului la mediul înconjurător nu se schimbă în timp, chiar dacă condiţiile materiale suferă alte transformări importante[34]. O altă conferinţă a rostit, potrivit lui Gheorghe Boldur-Lăţescu, un tânăr geolog, al cărui nume memorialistul l-a uitat. El a realizat, practic, un adevărat curs: „Spre stupoarea noastră, Ţurcanu nu l-a întrerupt, n-a încercat să-i bagatelizeze expunerea, iar la sfârşit a spus doar atât: «Nu eşti prost, mă banditule!». Geologul a fost lăsat în pace şi nu-mi amintesc să-l mai fi bătut vreodată"[35].

Eugen Ţurcanu se pare că avea uneori manifestări bizare, neînţelese de cei din jur. El era creierul întregii acţiuni, dar trecea des de la furie la batjocură, blasfemie. Cunoscutul scriitor disident Paul Goma preciza într-o carte-document, intitulată *Patimile după Piteşti*, că „mai mult de patru ore pe noapte nu doarme, restul timpului îl dedică demascărilor, explică, urlă, bate, comandă bătăi el însuşi la 4 Spital, iese din celulă când are chef, gardienii îi stau la dispoziţie, la fiecare dorinţă a lui zic: «Să trăiţi!» [...], absentează alteori mai multe ceasuri, revine gâfâind, cu ochii arşi, cu gura uscată, a cheltuit multă salivă pe noii bandiţi"[36]. [...]

Eugen Ţurcanu era pornit împotriva legionarilor, cu toate că fusese alături de ei. Probabil că îi considera vinovaţi de prezenţa lui în închisoare. Viorel Gheorghiţă a surprins în însem-

32 *Ibidem*, pp. 93-95.

33 Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 38.

34 Gheorghe Bâgu, *Mărturisiri din întuneric*, Bucureşti, Editura Tehnică, 1993, p. 93.

35 Gheorghe Boldur-Lăţescu, *Memorii. Patru generaţii, amintiri*, Bucureşti, Editura Universal Dalsi, 2008, pp. 143-144.

36 Paul Goma, *Patimile după Piteşti*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1990, p. 129.

nările un dialog între Țurcanu şi un candidat la reeducare. Vestitul torționar l-a întrebat pe „bandit": „«Spune, ce ştii despre familia Codreanu?». Candidatul la reeducare a răspuns: «Ştiu că nu avea nici un strop de sânge românesc, că după tată [Corneliu Zelea Codreanu] era polonez, iar mama nemțoaică, această familie era una de criminali. Bunicul a fost pădurar şi a ucis cu toporul nu ştiu pe cine. Tatăl lui a fost profesor şi a trădat în nu ştiu ce împrejurări țara»"[37]. Cele mai multe dintre afirmații erau fantasmagorice şi ambigue, dar ele aveau menirea de a crea o imagine deformată, cât mai urâtă, despre familia Codreanu.

Nici Iuliu Maniu nu era scutit de calomnii şi batjocură din partea lui Țurcanu, care îl considera un afemeiat, lipsit de scrupule, lacom, dornic de putere. Iuliu Maniu se afla pe atunci încarcerat la penitenciarul din Sighet, unde îşi va găsi sfârşitul. Tot astfel erau catalogați Dinu şi Gheorghe I. Brătianu. Prezentarea deformată a imaginilor unor oameni politici naționali, țărănişti, liberali sau legionari, nu era întâmplătoare. Ei trebuiau să apară în mintea reeducaților ca nişte depravați, dornici de îmbogățire rapidă pe seama poporului. Nu erau scutiți de invective şi calomnii nici preoții, care, potrivit lui Dumitru Bacu, „trebuiau să fie descrişi ca bețivi, afemeiați, cartofori, hoți, avari, mincinoşi, vânduți claselor exploatatoare sau fostei Siguranțe"[38]. În felul acesta se urmărea discreditarea Bisericii Ortodoxe, îndepărtarea oamenilor simpli de lăcaşurile de cult, unde, chipurile, se întâmplu adesea asemenea grozăvii. Propaganda comunistă trebuia să formeze un om nou, debarasat de aşa-zisele concepții burgheze, retrograde, mistice.

Lovitura principală trebuia dată Mişcării Legionare şi „partidelor istorice", întrucât în închisori şi în afara acestora existau destul de mulți adepți. S-a creat astfel „fenomenul Piteşti". Comentând acest „fenomen" greu de explicat, părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa scria peste ani: „Acolo a fost ceva care depăşeşte puterea umană de înțelegere, pentru că a fost războiul a două tabere supraumane, acolo a fost spațiul în care, privit din afară, războiul a fost câştigat de Satana, pentru că psihologii şi esteții confundă aparențele cu realitatea duhului şi ignoră faptul

37 Viorel Gheorghiță, *op. cit.*, pp. 163-164.
38 Dumitru Bacu, *op. cit.*, p. 97.

că această lume este un răstimp uman pentru mântuire”[39]. [...]

Studentul Valeriu Gafencu a scăpat de reeducare, deoarece era grav bolnav de cancer la plămâni. El sosise de la închisoarea din Aiud. Traian Popescu, care l-a cunoscut în acei ani tulburi, îl descrie astfel: „Înalt, puțin adus de spate, căci povara anilor petrecuți în închisoare își pusese amprenta, purta pe cap o căciuliță croșetată, care semăna cu o armură medievală [...]. Figură ascetică, de mucenic bizantin, dar având o față luminoasă, surâzătoare [...]. Am văzut cum la acest om, pe măsură ce puterile fizice îl părăseau, cele spirituale deveneau tot mai puternice”[40]. Valeriu Gafencu devenise foarte apreciat și respectat, chiar de oamenii care nu îl cunoșteau. Părintele Gheorghe Calciu, care doar a auzit de el, are numai cuvinte de laudă: „Dar absolut toată lumea îl socotea un sfânt. Adică cei vechi îl socoteau sfânt și de la ei am primit mesajul sfințeniei lui”[41]. Totuși boala avansa. Ioan Ianolide mărturisește în amintirile sale că în toamna anului 1949 Valeriu Gafencu a avut o primă și puternică hemoptizie cauzată de T.B.C.-ul pulmonar: „A căzut la pat [...]. A fost dus la spitalul din oraș și închis singur într-o cămăruță păzită de temniceri [...]. După oprirea hemoptiziilor, Valeriu Gafencu a fost readus la penitenciar, iar în decembrie 1949 avea să fie expediat împreună cu alți T.B.C.-iști la spitalul penitenciar Văcărești și apoi la Târgu Ocna. Astfel a scăpat de înfricoșătoarea orgie ce avea să se abată asupra studenților din Pitești, «iadul reeducării», unde el era cap de listă, mare «bandit», «mistic, retrograd», dușman de moarte al comunismului și în plus acuzat de puternica înrâurire pe care o exercita asupra celorlalți deținuți. Urma să intre printre primii în «tura» reeducării. Dar Dumnezeu hotărâse altfel”[42]. A sfârșit în penitenciarul sanatoriu de la Târgu Ocna (18 februarie 1952). [...]

În rândurile celor reeducați exista și teama justificată de a nu fi expediați din nou în iadul piteștean. Constantin Voicescu își amintește peste ani că teama de a reveni la închisoarea din Pitești îi chinuia: „Dacă mă întorc la Pitești? – ne întrebam speriați. [...] Dacă mă întorceam la Pitești, Dumnezeu știe cum ieșeam! De aceea nici nu îndrăznești să-i judeci; au trecut oamenii prin niște greutăți de neimaginat. De neînțeles ce au putut să le facă, ce chinuri au putut să îndure unii. Mă mir cum au scăpat, o, Doamne!”[43].

Aflat pentru refacere, fiind bolnav de plămâni, în penitenciarul sanatoriului de la Târgu Ocna, fostul deținut politic Ioan Ianolide recunoaște în însemnările sale că „groaza reeducării era așa de mare încât noi toți hotărâsem, în caz că vom fi retrimiși la Pitești, să nu mai riscăm să ajungem acolo, ci să provocăm, de va fi posibil, un scandal public în care să fim împușcați, ori dacă vom ajunge totuși, să ne sinucidem”[44]. Disperarea îi face de multe ori pe oameni să recurgă la gesturi extreme pentru a scăpa dintr-o situație fără ieșire. Eugen Țurcanu dezumanizase tinerii în procesul de „spălare a creierului”, îi transformase din victime în călăi și era mândru de ceea ce făcuse[45]. [...]

Din păcate, procesul reeducării de la Pitești, care își propunea, chipurile, să formeze cu ajutorul forței omul nou, constructor al noii societăți socialiste, nu s-a oprit în orașul piteștean. El a continuat, într-o formă mai mult sau mai puțin intensă, și la alte închisori din gulagul românesc, precum Gherla, Aiud, Târgu Ocna, Canal...

Constantin I. Stan

39 Părintele Gheorghe Calciu, *Mărturisitorul prigonit*, Piatra Neamț, Editura Crigarux, 2007, p. 87.

40 *Cf.* Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu – Sfântul închisorilor din România*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2003, p. 150; vezi și *Mărturisesc...robul 1036*, ediție îngrijită de Virgil Maxim, București, Editura Scara, 1998, p. 183.

41 *Viața părintelui Gheorghe Calciu...*, ed. cit., p. 43.

42 Ioan Ianolide, *op. cit.*, pp. 81-82.

43 Pr. Constantin Voicescu, „Patrahirul ascuns”, în suplimentul *Aldine* al ziarului *România Liberă* din 26 aprilie 1997, p. 2.

44 Ioan Ianolide, *op. cit.*, p. 126.

45 Ruxandra Cesereanu, „Originile și avatarurile spălării creierului și ale reeducării”, în *Analele Sighet*, IX/2001, pp. 307-315.

Estetica Ortodoxiei

Constantin Mihai

În studiile teologice româneşti, discuţiile referitoare la o estetică religioasă, serios articulată şi bine argumentată, sunt de-a dreptul sporadice, iar atunci când apar, sunt lipsite de o minimă consistenţă doctrinară. Pe acest fond relativ sărac pentru spaţiul teologic şi intelectual, deopotrivă, apariţia lucrării domnului Mihail Diaconescu, *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (2 vol. *Teologie şi esteică; Ipostazele artei*), ediţia a II-a, Iaşi, Editura Doxologia, 2009, constituie o premieră ce merită toată atenţia, mai ales că este vorba de un tratat consacrat problematicii esteticii teologice. Desigur, autorul pătrunde pe un teren relativ nou, supus multor ispite şi capcane, un teren ce se cere a fi atent exploatat, cu atât mai mult cu cât se încearcă fundamentarea unui nou domeniu: estetica teologică, *a rebours*, prin demontarea unor false prejudecăţi referitoare la autonomia unei discipline, precum estetica sau la posibilitatea de raportare, metodologică, doctrinară, a teologiei la istoria formelor estetice. Relaţia dintre teologic şi estetic, riguros definită de domnul Mihail Diaconescu, în cadrul demersului său analitic, rupe *ab initio* ideea pretinsei autarhii a esteticului şi artei, mai ales că valorile exprimate de estetic nu pot fi conceptualizate decât în măsura în care sunt susţinute şi relevate de ipostazele încorporării lor. Cu alte cuvinte, toate aceste ipostaze ale artei fiinţează ca modalitate *sui generis* de comunicare, comuniune şi revelare a unui *altceva* care le transcende. Cu siguranţă, nu este vorba de o simplă decriptare, analizare şi hermeneutizare a artisticului, a esteticului prin teologic, ci de o buna aşezare a lor într-un exerciţiu anagogic firesc, într-o perspectivă interdisciplinară novatoare, în vederea comprehensiunii profunzimii sale simbolice.

Prin urmare, miza acestei lucrări este una majoră: să fundamenteze această nouă disciplină şi să justifice existenţa ei în cadrul unei pluridisciplinarităţi deconcertante: teologie, filosofie, estetică şi istoria artei. Înainte de a discuta această

problematică esenţială, să remarcăm armătura teoretică pe care se sprijină această carte: este vorba de prezenţa a două atitudini aparent divergente, sub raportul formei, însă convergente, sub raportul ideatic: poziţia metafizică a lui Nae Ionescu referitoare la sensul Predaniei, a fenomenologiei religiei şi poziţia teologică a lui Nichifor Crainic, referitoare la mistica ortodoxă şi la *sensul teologic al frumosului*, toate aceste două poziţii subzistând în interiorul tradiţiei patristice. Metodei hegeliene de interpretare dinamică a istoriei, Nae Ionescu îi opune perspectiva statică, cea din care se pot desprinde anumite tipuri, în sensul unei morfologii a culturii. În consecinţă, există tipuri specifice de viaţă spirituală şi tipuri de cultură. Pornind de la acest punct de vedere, se poate analiza raportul dintre filosofie şi opera de artă. Potrivit teoriei naeionesciene, *filosofia este la acelaşi nivel cu arta, ca şi aceasta, aruncă în afară de fiinţa spirituală existenţele absolute*. În intenţia şi în structura ei formală, opera de artă nu reprezintă o realitate, ci o existenţă absolută, ea nefiind nepieritoare în ea însăşi – iată justificarea filosofică a lipsei de autonomie a esteti-

cului –, ci pornind din tendința omului spre acea dimensiune nepieritoare. Astfel, opera de artă, precum filosofia, este un rezultat al necesității ființei de absolut, este *fructul necesității umane de absolut, dar nu absolutul însuşi.* Iată de ce raportarea la teologic este indispensabilă pentru a putea accede spre Absolut.

Pentru Nichifor Crainic, relația dintre teologie şi estetică este una consubstanțială, având drept numitor comun revelarea frumosului. Arta, percepută ca *marea fiică a religiei*, devine mediatoarea cultului divin. În interiorul Ecclesiei, *estetica nu e ceva străin, ci e ceva constituțional sau structural; întreaga structură a Bisericii este un sistem estetic.* Aparent contradictorie, poziția teologică a lui Nichifor Crainic este una conciliară în măsura în care doctrina religioasă poate furniza suficiente elemente de ordin estetic, apte pentru a determina liniile unui sistem sau numeroase analogii spirituale în vederea unei bune înțelegeri a *psihologiei subtile a creatorului de artă.* În fond, textul fundamental al lui Crainic, *Sensul teologic al frumosului* este un exemplu de ceea ce înseamnă abordarea frumosului din perspectiva patristicii răsăritene.

Sprijinindu-se pe aceste două poziții teoretice importante în demonstrația sa, domnul Mihail Diaconescu încearcă să articuleze sistemul unei estetici a Ortodoxiei, ca disciplină teologică, argumentată nоțional pe liturgică şi dogmatică, apelând, totodată, la istoria bisericii universale, la istoria artei creştine, la catehetică, omiletică, drept canonic, antropologie religioasă. Dogmatica şi experiența filocalică ortodoxă devin temeiul indeniabil al oricărei abordări esențializate a problemelor estetice, în lumina învățăturii ortodoxe hristocentrice, modelante, organice şi unitare, în care frumosul nu mai este perceput strict logic, epistemologic, ontologic, ci fenomenologic pentru a putea reda naturalului percepția integratoare a supranaturalului. Toate câmpurile aplicative construite în jurul esteticii Orodoxiei se pliază pe Tradiția canonică, liturgică, dogmatică şi conciliară a Bisericii, pe acea Predanie ca unitate sigură de măsură a învățăturii christice.

Epistemologic, estetica Ortodoxiei reconfigurează teoriile despre frumos din liturgică şi simbolică: frumusețea divină arhetipală, frumusețea umană, frumusețea artei; relațiile dintre contemplația sensibilă, contemplația estetică şi cea mistică; de asemenea autorul distinge relațiile dintre artist şi opera sa, mai ales chestiunea *kenozei auctoriale*, ipostazele compozite ale artei: arta ca rugăciune, diaconie, catehizare, ca ansamblu de simboluri şi spiritualizare. Metodologic, estetica Ortodoxiei se subsumează unui permanent exercițiu puridisciplinar, conferind o notă specifică *demersurilor analitice, structurale, stilistice* în conjuncție cu *cele sintetice, spirituale.*

Demersul domnului Mihail Diaconescu capătă contur în măsura în care categoria fundamentală şi indefinisabilă a frumosului pe care se fundează estetica Ortodoxiei se subsumează acestor ipostaze specifice: frumosul divin, frumusețea lumii (în care autorul discută viziunea pancosmică şi pancalică ce pot fi decelate în tradiția populară românească), frumosul uman ce poate atinge plenitudinea sa în ipostaza sfântului, precum şi frumosul artistic. Primul volum al tratatului intitulat *Teologie şi estetică* discută toate aceste ample şi spinoase probleme, reuşind, ca pe fondul argumentării patristice a raportului dintre spiritual şi artistic, să abordeze şi câteva aspecte esențiale privitoare la *mistagogie şi caligogie* (a se vedea, de pildă, *Frumosul în teologia, mistagogia şi caligogia Sfântului Dionisie Smeritul şi Areopagitul*), la *teofilie, teognosie şi filocalie*, precum şi la mult disputata *estetică a urâtului.* Capitolul consacrat *esteticii ortodoxiei în concepția lui Nichifor Crainic* devine esențial în iconomia demonstrativă a cărții, autorul revelând nucleul său germinativ care porneşte de la *sensul tradiției* şi se opreşte la *caracterul anamnetic al artei.*

Referitor la chestiunea *rigorii dogmatice şi a normei estetice*, precum şi a raportului dintre *artist şi creație*, mai precis aspectul *creației ca manifestare a credinței*, unde intră şi ceea ce profesorul Mihail Diaconescu numeşte teologia dragostei, se cuvine să circumscriem întreaga discuție în jurul relației dintre cult şi structura religioasă, precum şi a importanței actului de iubire în cadrul istorico-dogmatic. În calitate de expresie a unui fond, cultul reprezintă o aprofundare a

actului religios. Astfel, în măsura în care actul religios se adânceşte, exprimarea religioasă se precizează ea însăşi. Prin urmare, există o consubstanțialitate între credință şi cult, termeni de care actul religios nu poate scăpa. Structura interioară a actului religios este peremptorie pentru forma de exprimare. Pentru iudaism – în dimensiunea sa mozaică –, de pildă, expresia voinței este esențială. Nu întâmplător, creația lui Michelangelo despre Moise surprinde figura unui om cu o privire puternică, care stăpâneşte, în contrapunct cu reprezentarea sa bisericească, a celui care primeşte harul divin, ce nu impresionează pe nimeni. Iată de ce există un raport direct între cult şi structura religioasă, altfel spus, între modalitatea de a te ruga şi structura religioasă.

În cadrul actului religios, actul de iubire este hotărâtor, chiar dacă teologia catolică şi, pe alocuri, chiar cea ortodoxă l-au supus unei interpretari eronate. Fără a insista foarte mult, voi relua interpretarea naeionesciană din perspectiva fenomenologiei actului religios. Se susținea greşit că necesitatea comunității se deduce din actul religios; ba mai mult că există o conştiință a solidarității cu toată omenirea pornindu-se de la raționamentul că actul de iubire este actul fundamental de legătură dintre om şi Dumnezeu. Extins la un nivel maxim, actul de iubire implică şi legătura dintre toți oamenii. Obiecțiile lui Nae Ionescu sunt perfect îndreptățite: pentru ca afirmația: *actul de iubire este actul fundamental de legătură dintre Dumnezeu şi om* să fie valabilă, trebuie ca actul de iubire de la om la Dumnezeu să fie de aceeaşi esență cu cel de la om la om. Cu alte cuvinte, să fie acelaşi act de iubire care să se extindă la întreaga existență: şi asupra Absolutului şi asupra realității sensibile, interpretare susținută de teologia catolică, pornind de la cele două percepte primordiale: *să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți*. Cu alte cuvinte, pe Dumnezeu îl iubeşti cu spiritul în actul religios, iar pe tine te iubeşti cu spiritul şi cu trupul, ca om. Pe Dumnezeu îl iubeşti ca Dumnezeu, iar pe tine, ca om. Prin urmare, chiar în planul istorico-dogmatic, actul de iubire nu are un singur sens, ci două sensuri distincte. Iubirea către aproape nu este fundată în iubirea către Dumnezeu, conform interpretării teologiei catolice. Această comunitate de iubire pe care creştinismul catolic o impune ca o consecință a iubirii de Dumnezeu nu se susține nici măcar scripturistic, textele evanghelice fiind extrem de clare în acest sens. Astfel, argumentul pentru extinderea conceptului de iubire la aproape nu există. Demonstrația lui Nae Ionescu este convingătoare, bine motivată doctrinar, canonic, fără nici o urmă de confuzie.

În volumul al doilea al tratatului său consacrat *ipostazelor artei*, profesorul Mihail Diaconescu, în cadrul unui exercițiu analitic riguros, menit să sprijine edificiul teoretic al specificității creației estetice, deschide noi câmpuri problematizante, printr-o serie de conceptualizări incitante: *arta este rugăciune, arta este doxologie, arta este ofrandă, arta este catehizare, diaconie, bucurie, tradiție vie, reuniune de simboluri, spiritualizare, arta ca har, anamneză, ca expresie a libertății întru Hristos, ca ispăşire, analogie*. În această a doua parte a lucrării, autorul ține cont de dezbateri teoretice actuale din estetică, îndeosebi cele dedicate problemelor complexe ale receptării, intenționalității în actele de creație, în conjuncție deplină cu tradiția patristică. Această parte se vrea a fi un posibil răspuns la provocările contemporaneității, dar şi o încercare de clarificare a vechilor dezbateri cu privire la relația dintre autor-operă-receptarea sa, o revelare a semnificațiilor frumosului în ipostazele variate ale artei. Capitolul propedeutic despre *arta ca reuniune de simboluri*, prin conceptualizarea unor termeni ce țin de vocabularul simbolisticii religioase: *simbol, analogie, anagogie* – desigur, s-ar putea adăuga mulți alți termeni: *semn, icoană, idol, alegorie, imagine, mit* etc –, valorifică întregul tezaur al tradiției Părinților Bisericii, punând un accent deosebit pe sublimarea profunzimii simbolice a artei religioase. Poate autorul ar fi trebuit aici să se aplece mai mult asupra definirii unei problematici naționale compozite, precum am arătat puțin mai sus, prin exploatarea unei bibliografii adecvate aparatului antropologiei simbolice, în măsura în care o bună parte a acestor termeni ar fi contribuit la lămu-

rirea unor discuții preliminare despre miza simbolisticii artei religioase, aceasta neînsemnând o scădere a achiziției auctoriale, ci o mai bună panoramare a sa.

Merită amintite şi scurtele incursiuni în creațiile unor scriitori români din temnițele comuniste: Radu Gyr, Nichifor Crainic, aspecte exemplare pentru ipostazele artei producătoare de sens, a unei *arte spiritualizate*, din lunga imnografie a martirajului românesc. Desigur, că toate aceste lucruri ar putea constitui obiectul altor cărți, mult aşteptate şi necesare în cultura română, încă supusă unor probe de ideologizare. O observație de fond care nu impietează cu nimic asupra valorii şi importanței cărții de față: abundența şi lungimea citatelor împiedică, uneori, disocierea punctului de vedere al autorului de cel la care se face apel pentru a consolida argumentația propriu-zisă, îngreunând chiar actul de lectură. Probabil, la o viitoare ediție esențializată, autorul va renunța la o parte din aceste citate prea stufoase, facilitând urmărirea şi punerea mai bine în lumină a viziunii sale originale.

Lucrarea domnului Mihail Diaconescu excelează prin rigoare demonstrativă, logică argumentativă filocalică, erudiție şi rafinament al scriiturii. Bazat pe o vastă bibliografie, acest tratat despre estetica Ortodoxiei, conceput într-o fecundă perspectivă interdisciplinară, reprezintă un demers novator şi absolut necesar pentru studiile teologice actuale, cam închistate în sinteze etnoteocentrice pietiste sau ecumeniste facile. Prin miza ei, această lucrare este esențială pentru revigorarea teologiei şi a culturii române, lucrare ce restaurează prestigiul Bisericii Ortodoxe, contribuind, totodată, la primenirea unui spațiu intelectual redevabil tot mai mult agnosticismului, conformismului şi anomiei uniformizatoare.

Biserica din Ghelari

Ce este metafizica! (II)

George Popescu Glogoveanu

Speculațiile în metafizică nu-şi au rostul deoarece metafizica nu este, prin excelență, o disciplină sau o preocupare teoretică, ci ea îşi desfăşoară activitatea mai mult pe planul practic – sufletesc – spiritual, finalitatea ei nefiind rezolvarea unoe ecuații, ci statornicirea unui echilibru interior, reaşezarea unei stări de armonie sufletească, asemănătoare cu aceea pe care omul a avut-o odinioară, în starea paradisiacă. Metafizica este cea mai înaltă muzică din repertoriul simfoniei universale, dedicate Creatorului şi sufletului omenesc atât de chinuit.

Spuneam anterior că două au fost problemele care erau considerate esențiale în metafizică: problema ontologică şi problema teleologică. Astăzi, spectrul lor s-a mărit. Toate problemele filosofiei pot căpăta coloratură metafizică sau nu, dar problema centrală rămâne cea a salvării omului. De altfel, în mijlocul întregii preocupări filosofice stă omul, căci ce este filosofia decât iubire, iubirea omului de înțelepciune, pornind de la cunoaşterea de sine. În metafizică, accentul cade pe problema ultimă a vieții, adică pe destinul omului, de dincolo de lume, adică pe transcendența vieții umane sau pe destinul omului de dincolo de moarte. Indiscutabil că viața omului de dincolo nu se tratează neținând seama de o serie de lucruri care se petrec aici, de o serie de probleme pe care le ridică viața cotidiană – frământările de fiecare zi, durerile şi bucuriile noastre, lupta noastră cu noi înşine şi cu răul din noi.

Trebuie să notăm bine acest adevăr că metafizicianul nu este un şoarece de bibliotecă sau un om de ştiință care a acumulat tot ce s-a scris şi s-a discutat până la el. Aceasta nu înseamnă că metafizicianul nu trebuie să fie un om de cultură, că nu trebuie să fie la zi cu toate curentele care şi-au disputat pozițiile pe scena istoriei gândirii universale. Dar înainte de a fi un om de cultură, informat, el trebuie să fie, înainte de toate, un trăitor. El trebuie să fie un om frământat, care nu trece cu uşurință şi nepăsare peste problemele care frământă omenirea, încercând să deschidă noi orizonturi. În plus, i se mai cere metafizicianului vocație şi multă pasiune în activitatea desfăşurată, originalitate şi multă autenticitate. Înțelepciunea înțelepciunilor este să respecți cadrul fundamental al binelui, adevărului şi frumosului pentru a nu părea un simplu novator de dragul de a te preface că spui ceva nou. Înțelepciunea înțelepciunilor este să înțelegi că nu este nimic nou sub soare şi că de la această smerenie trebuie să plece cugetarea şi preocuparea metafizică. Cu alte cuvinte, aceasta trebuie să constituie piatra filosofală a oricărei construcții. Se poate oare pune problema profunzimii unei metafizici? De acest lucru ar fi mai bine să se ocupe istoria metafizicii sau o metafizică comparată. Ceea ce contează este problema simplității şi a operativității pe plan sufletesc, spiritual-transcendental. De exemplu, metafizica indiană este o metafizică profundă, dar deopotrivă foarte încâlcită, stufoasă, cu labirinturi multiple, ascunse şi amăgitoare, pretându-se la numeroase interpretări. De aceea, în India şi în cadrul budismului au apărut numeroase direcții interpretative, secte teosofice, metapsihice: magia, fachirismul, yoga etc. Pe lângă toate acestea, metafizica indiană respiră o

puternică nuanță de pesimism, iar lumea Nirvanei este o lume a fericirii închipuite a reveriilor, a visării. În general, metafizica indiană a dat naștere la o serie de speculații în centrul cărora stă, ca element de realizare, voința, iar fermentul și speculațiile excesive au născut un pericol care va duce la dezagregarea acestei metafizici – pericolul este ocultismul. Marii învățați moderni: Mahatma Gandhi, Rabindranath Tagore ș.a. care au luat legătura cu cultura occidentală născută din serenitatea elenistică, precum și cu filosofia creștină, au încercat să altoiască pe trupul filosofiei indiene, mlădițe reconfortante de cultură și filosofie europeană creștină.

Nuanța de catifelare, de echilibru, de îndumnezeire a omului, de înfrumusețare a creației, de adevăr ușor de înțeles și de experimentat de către oricine, pe care ți-o oferă metafizica creștină, n-a atins-o nici o metafizică până în ziua de astăzi. Dacă citim pe Dionisie Areopagitul, pe Maxim Mărturisitorul, Grigore Palama și, mai ales pe Simeon Noul Teolog, care a constituit culmea contemplației mistice a Răsăritului, ne dăm seama imediat de limpezimile metafizicii creștine, de măreția ei, de echilibrul pe care îl realizează în sufletul omului, de profunzimea sa. Mistica creștină a creat frumuseți de gândire și posibilități de viață contemplativă neegalată, cum este curentul isihast – curentul care se inspiră din transfigurarea omului – Dumnezeu pe muntele Taborului – sau curentul filocalismului, adică al estetismului moral pe care ni-l prezintă Scriitorii sfinți din cadrul Filocaliei.

Metafizica este o preocupare care are și un aspect de viziune globală a lumii, dar, în același timp, este un mod de a gândi, un spirit care revitalizează întreaga activitate spirituală a omului, un mod de a privi lumea și problemele esențiale ale vieții; modul metafizic este un suflu care străbate cultura, arta și civilizația umană, un fior care te face să vezi cu alți ochi rațiunile lucrurilor și să trăiești anticipat pe culmi superioare paradisul pierdut. Viziunea globală a metafizicii se traduce prin faptul că în toate problemele filosofiei, adică în problema cosmologică, ontologică, teleologică și epistemologică, ea are un punct de vedere finalist, adică că suntem veniți dintr-o lume superioară, că viața nu are un scop în sine, ci este o punte spre realizarea unui ideal transcendental, constituind un climat paradisiac în care dacă cantitatea de rău va fi diminuată la maximum din această lume, va fi posibilă realizarea unei vieți lipsite cât se poate de mult de suferințe, de boli, iar moartea nu va mai fi o tragedie cu consecințe incalculabile, ci o poartă spre eternitate. Deci, scopul finalist al metafizicii este realizarea eternității vieții spirituale a omului.

Metafizica este busola care ne arată drumul ce duce la realizarea pardisului geografic al lumii, este frământarea despre reabilitarea omului și a cosmosului în fața marelui și eternului adevăr absolut. De aceea, toată preocuparea ei este de a restructura întreaga activitate a spiritului uman și a vieții pe pământ, căci și cosmosul, cu toate cele câte viețuiesc pe el, participă la procesul de eternizare al omului dacă și noi ajutăm, prin activitatea noastră, la acest vis multimilenar al omenirii: desăvârșirea ei întru frumusețea și armonia eternă. Cineva spunea în antichitate că: “și natura suspină după nemurire”, iar acest lucru s-a observat în decursul veacurilor, în perioade când luciferizarea istoriei era acută și natura se transforma în rău, exercitându-se asupra ei o influență nefastă ce o determina să reacționeze negativ față de om și nevoile lui. Acest proces de metafizicizare a culturii, artei și civilizației umane, care să ducă la realizarea, prin iubire, a armoniei universale, este rostul și idealul cel mai înalt al metafizicii la care au visat toți gânditorii de la Socrate, Fericitul Augustin, Pascal, Kierkegaard până la Jaspers, Heidegger, Gabriel Marcel, Berdiaev și Nae Ionescu.

În viziunea ei globală, metafizica se opune falselor teorii care, în problema cosmologică, încearcă să înjosească într-atât omul încât să-l asemene unei maimuțe care umblă continuu pentru a fura hrana de pe unde o poate găsi și a se bate cu confrații ei întru animalitate. De aceea, metafizica nu poate împărtăși pozițiile lui Lamarck, Haeckel, Darwin sau Spencer. Unde este măreția omului după ei? Unde este aspirația lui manifestată de-a lungul veacurilor după nemurire? Aceste teorii reprezintă cea mai mare rușine pentru omenire. Teoria cromozomilor și a genelor nu le spune nimic celor care încă mai cred în ei? Nici cea a fixității speciilor? Sunt teorii retrograde? Dar a crede că strămoșii

noştri sunt gorilele sau urangutanii, acest lucru nu este oare retrograd? După doctorul Émile Borel, profesor de psihologie animală de la Sorbona, din analizele de laborator reiese că maimuțele au congenital o degenerescență a sistemului nervos care s-a transmis la urmaşi şi că pe scara valorilor animale, maimuța este inferioară lamei din America, care este cotată pe scara cea mai de jos. De ce de 7000 de ani de când avem date de cultură scrisă nu s-a mai înregistrat nici un caz de transformare? Biologii au găsit o scuză foarte serioasă potrivit căreia aceste transformări s-au făcut în milioane de ani! Oare Platon sau Michelangelo, Leonardo Da Vinci sau Fra Angelico să fi avut ca strămoş o maimuță? E o aberație să credem aceasta.

În problema ontologică, metafizica împărtăşeşte ideea unei existențe tragice, ca urmare a căderii omului în lume – aceasta însemnând că cosmosul a fost avariat după actul căderii în păcatul originar, echivalent cu actul trufiei, şi respectiv al neascultării. În viziunea metafizică, cosmosul înseamnă preexistență, existență şi contingență.

Problema teleologică este o mărturisire de credință în Creatorul adevăr absolut care a creat Universul şi îl guvernează spre un scop final, realizând astfel armonia şi ordinea universală. În problema cunoaşterii, metafizica vine cu o viziune diferită față de cea a filosofiei clasice, nemaiîntâlnită în gândirea filosofică, operativă şi salvatoare pentru om şi umanitate: teoria cunoaşterii prin pătrunderea, cu ajutorul dragostei, în esența, în intimitatea obiectului de cunoscut. Toate aceste viziuni pe care metafizica ca supremă autoritate a spiritului uman le oferă omului, nu sunt altceva decât mărturisirea celor mai sfinte, înalte şi specifice năzuințe ale sufletului omenesc, reieşite din studierea psihologiei popoarelor, a istoriei gândirii şi a religiilor lor, aşa cum s-au manifestat de la începuturile lor ca comunități sufleteşti, precum şi a revelațiilor diferiților marilor inițiați, sfinți, genii şi trăitori de bună credință care au deschis orizonturi spre treptele superioare ale existenței, care au trăit, cu durere, drama şi, mai ales, sfâşierile omului modern.

Nu putem încheia disertația noastră fără ca să nu ne aruncăm privirea şi asupra raportului dintre metafizică şi religie, respectiv teologie. Teologia ar fi suma adevărurilor revelate omului, atât cât îi este dat lui cu putință ca să cunoască şi să trăiască, dar şi adevăruri pe care el încă nu le-a putut atinge. Nu este pentru aceasta însă nici o oprelişte, nici o frână din partea Adevărului Absolut, drumul fiind deschis spre culmi abia întrezărite. Ceea ce este dureros este faptul că sunt trecute cu vederea trăirea şi descoperirea marilor sfinți, a marilor mistici şi asceți. Metafizica este o preocupare personală, o călătorie pe care o face omul pe drumul teologiei şi realizează atât cât îi permit puterile lui morale şi intelectuale. Cu alte cuvinte, metafizica este gradul de trăire, cunoaştere şi înțelegere la care a ajuns omul pe drumul teologiei. În acest caz, metafizica îşi trage seva din misterele teologiei pe care Adevărul Absolut le revelează omului ca recompensă a strădaniilor sale şi a comuniunii realizate cu el. Deci, cunoaşterea este un rezultat al grației divine, pe de o parte, iar pe de altă parte, un rezultat al eforturilor de trăire şi înțelegere a omului.

Dacă aruncăm o privire asupra istoriei religiilor, vom vedea că sclipiri de credință religioasă care să depăşească puterile omului, sunt comune la toate popoarele şi la toți oamenii din toate timpurile. Stilizarea credinței religioase, însă, apare o dată cu apariția marilor profeți. Comune tuturor religiilor sunt două mari idei directoare: credința în existența unei forțe supranaturale (Dumnezeu) care guvernează cosmosul spre un scop final şi nemurirea sufletului şi a salvării sale. Aceste probleme sunt comune şi preocupării metafizice.

Prin urmare, putem afirma că metafizica este revelarea adevărurilor despre o lume pe care am pierdut-o prin căderea noastră, dar şi căile prin care putem reface acel paradis, sub două aspecte: mai intâi ca paradis geografic, înțelegând prin aceasta realizarea unei cetăți a luminii, frumosului şi dragostei, o cetate în care lumina culturii metafizice să fie fundamentul gândirii oamenilor, frumusețea şi armonia cosmică să fie dimensiunea organizării mediului în care să trăim , iar dragostea să fie dimensiunea etică care să reglementeze relațiile sociale dintre oameni, toate acestea în vederea câştigării fericirii supreme şi a biruinței totale a binelui asupra răului.

Centenar Dan Vizanty (IV)

1945 – 1947. Un sfârşit şi un început

Daniel Focșa

La 1 august 1945, pe aerodromul de la Piestany (Cehoslovacia), unde îi găsise sfârşitul războiului, vânătorii români primesc ordinul de înapoiere în ţară. Printre ei se găseşte şi locotenent-comandor Dan Vizanty, proaspăt înălţat la acest grad pe 10 mai.

Se întoarce, în fruntea Grupului 1 Vânătoare pe care îl comanda, într-o Românie în care comunismul se instaura în forţă, fără nicio legitimitate dar sub oblăduirea Armatei Roşii, adevărată armată de ocupaţie. În 1945 se sărbătoreşte pentru prima dată 23 august, zi încă nedevenită sărbătoare naţională, dar deja cu o puternică semnificaţie, deturnată în sprijinul ideologic al Partidului Comunist. O defilare a tuturor categoriilor de forţe armate avea să treacă pe sub Arcul de Triumf din Bucureşti, iar apoi pe Calea Victoriei, prin faţa unei tribune amenajate în dreptul Palatului Regal, de unde însă Regele Mihai, aflat în grevă regală, lipsea. Era însă prezent primul ministru Groza însoţit de ceilalţi politruci şi trădători din guvernul comunist instalat pe 6 martie.

„Ora H: 124 avioane se pun în mişcare – povesteşte Dan Vizanty. Legătura radio între mine şi comandanţii de unităţi şi sol perfectă. O ultimă verificare a motoarelor la cale. Totul în ordine. La racheta verde declanşată de şeful de pistă, privesc cu încredere şi cu un sentiment profund de dragoste către coechipierii mei apropiaţi. Decolarea (de pe Popeşti-Leordeni – nota mea, D.F.). Potrivit celor dispuse şi pregătirii, defilarea a decurs impecabil. Eram cu inima plină de satisfacţie şi mândrie. Ne îndreptam acum către aerodrom, unde tot noi, vânătorii, trebuia să aterizăm primii, degajând cât se poate mai repede terenul pentru a da posibilitatea aterizării tuturor celorlalte avioane».

Ceea ce avea să se întâmple pe când se apropiau de aerodrom, pregătindu-se pentru aterizare, ar putea fi calificat drept un incident tehnic grav, care se putea sfârşi printr-o tragedie, de n-ar fi fost măiestria pilotului... Vizanty însă a considerat că

s-a petrecut un miracol, încă unul, în lunga sa carieră de zburător.

Aflați în zbor, prin semne convenționale, Milu – căruia nu îi funcționa aparatul radio – îl anunță pe Vizanty, după ce acesta scosese trenul de aterizare al Messerschmitt-ului 109 G pe care zbura, că roata sa dreaptă era spartă. Incidentul survenise cu siguranță la decolare, însă el nu observase. O aterizare într-o astfel de situație ar fi dus cu siguranță la capotare şi, foarte probabil, la o explozie, la rănirea gravă sau la moartea pilotului. Se văzuseră multe astfel de cazuri. Existau două posibilități, prevăzute de regulament: să aterizeze pe burtă, deci cu trenul de aterizare escamotat, eliminând astfel o mare parte din risc şi salvând avionul, care s-ar fi ales doar cu stricăciuni minore (îndoirea palelor elicei) sau, dacă aterizarea ar fi prezentat un mare risc, mai exista posibilitatea să ia înălțime şi să sară cu paraşuta, lăsând avionul să se prăbuşească. Două posibilități, deci... Vizanty o alege pe a treia ! Într-adevăr, mai putea face ceva, ceva extrem de riscant, aproape imposibil.

În anii '30, îl cunoscuse pe celebrul René Fonck, as al aviației franceze din primul război mondial. Acesta vizitase Bucureştiul şi povestise, printre altele, o întâmplare din vremea Marelui Război, când reuşise să aterizeze cu un aparat de vânătoare Spad VII, pe o singură roată, având cealaltă jambă distrusă. Trebuie spus că Fonck nu avusese de ales; în acea vreme, trenurile avioanelor nu erau escamotabile, deci nu exista soluția punerii aparatului pe burtă. Şi nici paraşutele încă nu se prea foloseau... Vizanty se gândeşte să încerce acelaşi lucru, în ciuda riscului enorm de capotare a avionului. Voia să salveze acest minunat Messerschmitt 109 G, cu care terminase războiul, care îi era drag, cu atât mai mult cu cât nu ştia cât va mai avea ocazia să zboare pe el... De la sol, i se spune să aleagă soluția regulamentară şi sigură a aterizării pe burtă. Generalii Emanoil Ionescu (Pipițu) şi Gheorghe Argeşanu, mai întâi îi ordonă, apoi îl roagă să aleagă această soluție. Țineau la el, în apreciau ca om şi ca pilot şi îl ştiau "un om al extremelor", aşa că se temeau să nu facă vreo nebunie. "Mon Cher" alege însă "varianta Fonck", închide radioul şi execută o aterizare magistrală, pe o singură roată, la limita dintre viață şi moarte. Îi reuşeşte ! Pe aerodrom, o agitație nemaipomenită, toți se îndreaptă spre avionul care aterizase într-o manieră aproape imposibilă, de necrezut...

"Întind şi pun mâna pe capotă şi, asemenea unui cavaler, care, după ce a câştigat o cursă de obstacole, mângâie gâtul calului, o trec uşor ca o mângâiere, ca un sincer mulțumesc şi cu un gând de recunoştință – îşi aminteşte el. Ce a urmat este aproape indescriptibil. Într-o clipă toată lumea era la avion, cu maşinile, cu ambulanțele, cu extinctoarele, camioanele, maşinile speciale, pe jos, o mare de oameni în jurul meu, iată-i se suie pe aripi, pun mâna pe mine, mă trag şi mă scot din carlingă, mă coboară, mă iau în brațe pe sus. Toți râd, plâng, o rumoare nemaipomenită. În această postură ajung la P.C. Primul care s-a repezit şi mă ridică în brațe şi mă sărută plângând: generalul Argeşanu, apoi ministrul cu toată suita prezentă, apoi, băieții mei, toți până la unul".

O aterizare de maestru, a unui mare as al aviației, care va rămâne, cu siguranță, în istoria aeronauticii române.

***

În septembrie – decembrie 1945, are loc un episod rămas până azi învăluit în mister şi care, după cum afirma comandorul Vizanty, avea să-i schimbe viața. Există două versiuni, cea povestită, cu lux de amănunte, de către pilot, şi cea a

serviciilor secrete, care lansează doar presupuneri, dar se pare că nu au ajuns niciodată la o concluzie fermă asupra celor întâmplate.

Iată ce se poate citi într-o notă informativă (nr.77/13 febr. 1946/C.I.) a SSI (Serviciul Secret de Informații), păstrată în arhiva fostei Securități:

„Comandorul aviator Dan Vizanti a făcut un zbor peste frontieră, cu direcția spre Viena, în vara anului 1945 (una din informații arată că acest zbor a avut loc în luna Octombrie 1945) (de fapt, în septembrie – nota mea, D.F.). Decolarea s-a făcut de pe un aerodrom din Oradea Mare, deşi poliția aeroportului a interzis această călătorie. Vizanti reuşise să plece, declarând că merge la Bucureşti. Zborul întreprins de Vizanti – după cum declară el – a fost pus la cale de nişte doamne de la Crucea Roşie, cu scopul de a transmite scrisori la Viena (identificarea doamnelor de la Crucea Roşie, precum şi conținutul scrisorilor, este în curs). În Austria, Vizanti aterizează pe un aerodrom folosit de aviația britanică şi, imediat după aterizare, este arestat de către Serviciul de Informații Englez, care i-a confiscat pachetul cu scrisori şi o cantitate de valută străină în pengo (monedă ungurească înlocuită în 1946 de forint – nota D.F.). Serviciul de Informații Englez, crezând că au de a face cu un dezertor şi spion contra Angliei, l-au arestat şi ținut în această situație pe Comandorul Vizanti timp de aproximativ trei luni. De la închisoarea din Viena, unde fusese deținut, a fost ridicat într-o noapte şi transportat cu o maşină într-o direcție necunoascută. Pe timpul călătoriei, Vizanti este aruncat din maşină în şanțul şoselei, iar maşina dispare; a doua zi constată că se află în regiunea Tirol în apropiere de un lagăr de prizonieri, printre care se aflau şi prizonieri români. Se internează în acest lagăr, de unde este trimis în țară în luna Decembrie 1945, odată cu un lot de alți prizonieri români".

Relatarea este succintă, tonul sec. Dan Vizanty făcuse o lungă istorisire a acestei întâmplări, în scris, şi o înaintase superiorilor săi, la înapoierea în țară. Mult mai târziu, în mai 1986, aflat la Paris (Parisul lui drag, unde se simțea atât de bine, atât de acasă) scrie un text lung (50 de pagini A4 manuscrise, acoperite cu un scris mărunt), în care repovesteşte, în detaliu, întregul episod (a se vedea acest text, publicat în *Anexele* prezentului volum, sub titlul *Ultima misiune*).

Ce se petrecuse de fapt?

Dan Vizanty fixează începutul întâmplării în primele zile ale lunii septembrie 1945, la câteva săptămâni după acea aterizare de pomină, cu Messerschmitt-ul 109, pe o singură roată. Tocmai îşi luase un concediu de o lună. În aviație se simțea deja intruziunea politicului, presiunile venite dinspre guvernul comunist care se înscăunase, la presiunile sovieticilor, în martie acelaşi an. Pe 6 septembrie este convocat la Mariela Săulescu, preşedinta Comitetului Crucii Roşii române, care îi propune să facă parte dintr-o comisie românească, aflată sub conducerea generalului Baloşin, care se ocupa cu depistarea şi repatrierea tuturor prizonierilor români care se găseau încă internați în lagărele din Germania şi Austria. Doamna Săulescu urma să plece cu o camionetă încărcată cu alimente, haine, țigări, medicamente şi scrisori pentru prizonieri, iar Vizanty, cu un avion Klemm 35, de asemenea cu câteva pachete, urmând a se întâlni pe 12 septembrie la Viena, la Alice Văitoianu, reprezentanta Crucii Roşii pentru Viena. A doua zi, pe 13, urmau să ajungă cu toții la Praga. În privința avionului Klemm, persistă şi acum un semn de întrebare. Vizanty, în povestirea sa, spune „avionul meu Klemm 35", lăudându-i performanțele, dar nu dă alte detalii despre acest avion. În rapoartele informative ale SSI, se afirmă că acest avion îi aparținea unui oarecare aviator rezervist Scully, care nu poate fi altul decât adjutant aviator Scully-Logotheti, pilot în Escadrila 53 Vânătoare, cu care desigur Dan Vizanty se cunoştea bine.

Ideea de a face un zbor, practic de plăcere, până la Viena, pe un timp foarte frumos, i-a surâs pilotului. Pe 11 septembrie decolează de la Bucureşti, cu destinația Oradea, unde urma să facă o escală până a doua zi dimineață, pentru alimentarea avionului şi pentru odihnă. A vrut să profite de această ocazie şi pentru a face o vizită episcopului greco-catolic Ioan Suciu, cu care era în relații de prietenie.

"Ne cunoşteam, ne înțelegeam, o afinitate şi o concordanță în toate ideile pe care le exprimam dădeau discuției noastre un aer de claritate, de

serenitate – rememorează Dan Vizanty întâlnirea cu înaltul prelat (care avea să moară în detenție politică, în 1953). La ora 7 am cinat împreună în sala specială a Palatului. Împreună este un fel de a spune, pentru că IPS a ciugulit doar câte ceva, pentru a-mi da impresia că mâncăm împreună. Un călugăr se ocupa discret cu serviciul – totul într-o atmosferă simplă, sobră dar, în acelaşi timp, plină de demnitate şi chiar măreție. Apoi, până la ora 11 noaptea, încetul cu încetul, am intrat *dans le vif du sujet*". La despărțire, Ioan Suciu îi dăruieşte o iconiță de aur cu Maica Domnului, pe care pilotul o va purta de atunci la încheietura mâinii. Pe 12 septembrie, la amiază, decolează de pe Oradea cu direcția Viena, unde aterizează după câteva ore pe aerodromul Schwechat, aflat la 25 km SE de capitala austriacă, în zona de ocupație anglo-franceză.

Din acest moment, evenimentele care se succed au ceva halucinant, straniu, care te trimit cu gândul la atmosfera fantastică din nuvelele lui Mircea Eliade. Protagonistul pierde controlul realității, care se accelerează independent de voința lui şi contra acesteia, în afara oricăror previziuni şi a logicii.

Aterizează, este primit cu amabilitate de comandantul francez al aerodromului, căruia îi arată documentele oficiale şi îi descrie pe scurt scopul misiunii sale. Ieşind din biroul comandantului, pleacă spre ieşirea din aerodrom, unde îl aştepta un automobil care trebuia să-l ducă în Viena. Pe alee se încrucişează cu un căpitan britanic din Intelligence Service, care, neaşteptat, îl apostrofează obraznic, întrebându-l dacă nu ştie să salute. După câteva replici, cei doi sunt pe punctul de a ajunge la o altercație, însă englezul, vizibil aflat sub influența alcoolului, îşi strigă subalternii, care pun mâna pe Vizanty şi îl dezarmează.

"Englezul continua să urle şi ca urmare, un jeep, ieşind din acelaşi hangar, sosi în viteză. Astfel am fost îmbarcat, încadrat de gradele inferioare, căpitanul luând loc lângă şofer şi maşina pornind în viteză către o destinație şi scop necunoscute, cel puțin, pentru mine".

Este dus la o clădire din Viena, despre care află că e un penitenciar administrat de britanici. A doua zi, este transferat într-o altă clădire, aparținând Intelligence Service-ului, şi "cazat" într-o mare cameră goală, la etajul al treilea, cu fereastra lipsită de geamuri dar închisă cu sârmă ghimpată. În textul semnat de el, *Ultima misiune* (vezi *Anexe*), atmosfera şi trăirile proaspătului deținut sunt descrise cu lux de amănunte. Încearcă să ia legătura cu exteriorul, scriind un bilețel către Crucea Roşie din Viena, pe care îl înfăşoară într-o bucățică de moloz şi îl aruncă de la fereastră, unei trecătoare (fereastra dădea spre o stradă lăturalnică). Face cunoştință cu un medic indian, care îşi făcuse studiile în Germania şi care, după ce trăise o dramă din cauza invaziei sovietice, fusese condamnat la moarte de către englezi pentru colaboraționism. Vizanty nu se sfieşte să vorbească despre "mârşăvia engleză", şi se pare că, în urma a ceea ce a trăit în 1945, dar şi a ceea ce aflase, a rămas toată viața cu o puternică aversiune față de britanici. În general, în acea închisoare improvizată, aceştia comunicau cu el folosind o franceză stricată.

Bilețelul trimis se pare că ajunsese la destinație. După un timp, este scos din acea închisoare, şi transferat în altă clădire, probabil doar pentru ca cei care îl rețineau să poată spune oficial, fără să mintă: "În închisoarea X nu se găseşte niciun prizionier cu numele Dan Vizanty". "Încă o dovadă a caracterului acestui popor", comentează el. În fine, la un moment dat este dus la un fel de interogatoriu, unde un subofițer englez începe prin a-l acuza direct că, în 1937, la Constantinopol, făcea spionaj în favoarea Franței. Vizanty cere să se ia imediat legătura cu Crucea Roşie, cu guvernul român şi cu Regele Mihai, pentru clarificarea situației sale.

Din noua locație, pilotul repetă gestul, trimițând o altă misivă la Crucea Roşie din Viena. "De această dată am putut avea o bucată de hârtie ceva mai mare, cât un sfert de coală de scris. Şi cu scrisul meu mic şi lizibil, am reuşit să povestesc întâmplarea mea, rugând-o pe Alice Văitoianu, ca prin Crucea Roşie, să caute ca Regele Mihai să fie pus la curent. Nu se poate, gândeam eu, ca intervenția Regelui să nu fie ascultată şi să se pună capăt odată întregii poveşti căreia îi căzusem victimă cu totul nevinovată".

Se pare că acest gest a avut efect, şi regele a intervenit personal pentru eliberarea aviatorului. Cel puţin aşa afirmă Dan Vizanty într-o autobiografie scrisă ulterior. Faptul că la Bucureşti se aflase de soarta lui şi lucrurile se puseseră în mişcare pentru eliberarea sa este confirmat şi de o notă informativă a SSI (nr. 797), datată 19 noiembrie 1945, în care, printre altele, se poate citi: "În urma cercetărilor întreprinse de către Comisia Aliată din Viena, Comandorul Vizanti a fost reţinut în vederea anchetei, spre a se stabili motivul ce l-a determinat să facă acest zbor, fără autorizarea organelor de resort. La început s-a bănuit să ar fi vrut să treacă în Franţa şi apoi în Anglia sau America (...). Recent s-au făcut intervenţii pentru eliberarea sa din detenţiune. (...) Contează ca un element de valoare şi ca un as al aviaţiei de vânătoare".

"Dar iată că într-o seară, un locotenent englez tânăr, mare cât uşa, intră în cameră şi mi se adresează: Domnule Vizanty, vă rog să mă urmaţi, luaţi-vă toate lucrurile, tot ce aveţi". Este informat că e liber. În sfârşit !

După un drum destul de lung, cu trenul şi cu un automobil, la un moment dat este lăsat, în plină noapte şi în frig, pe marginea unei şosele austriece. Aici povestea diferă puţin în funcţie de surse. Iată povestirea lui Vizanty din 1986: "La un moment dat, maşina se opri. Vecinul meu îmi deschise portiera şi-mi făcu semn să cobor. Îmi dădu şi bagajul şi acum aşteptam lichidarea... nimic. Maşina se puse în mişcare şi se depărtă. În mijlocul unei şosele, în întuneric".

În nota nr.77 din 13 februarie 1946 a SSI, se poate citi: "Pe timpul călătoriei, Vizanti este aruncat din maşină în şanţul şoselei, iar maşina dispare".

A doua zi îşi dă seama că se găseşte foarte aproape de un lagăr de prizonieri, în regiunea Tirol. De acolo se va întoarce în ţară, împreună cu un grup de etnici germani din România, care doreau să se repatrieze.

Aventura nu se termină însă aici. Iniţial, bucuros că necazurile păreau să se fi sfârşit şi că reuşise să se întoarcă, în sfârşit, acasă, Dan Vizanty are parte la Bucureşti de câteva neplăceri majore: în urma lungii sale absenţe nemotivate, se considerase că dezertase. "Unitatea din care face parte – consemnează SSI –, din cauza lipsei îndelungate de la serviciu îl trece în poziţia de dezertor, însă la înapoierea ofiţerului în ţară, a căutat să muşamalizeze, făcând propunerea să i se aplice doar o pedeapsă disciplinară. Ministerul de Război a respins această propunere şi a ordonat să i se întocmească actele legale de trimitere în judecata instanţelor militare pentru fapta de care se face vinovat comandorul Vizanti. Dosarul cu actele complete, după ce a trecut pe la Comandamentul Aeronauticei Regale, se află la Curtea Marţială, iar ofiţerul se află sub stare de arest la închisoarea acestei instanţe militare".

Este vorba despre închisoarea Corpului II Armată, de unde avea să fie eliberat pe 28 martie 1946, în urma unui ordin emis de Curtea Marţială – Secţia Parchet. În continuare, nu au mai urmat alte acţiuni oficiale împotriva sa, afacerea fiind închisă. Cei de la Serviciul Secret de Informaţii rămăseseră totuşi suspicioşi. În dosarul său, în februarie 1946, se consemnase: "Probabilitatea cea mai apropiată de adevăr este că, Comandorul Dan Vizanti lucrează în Serviciul de Informaţii Englez, iar declaraţia pe care o face el în legătură cu arestarea de către organele "Intelligence Service"-ului la aterizarea de pe aerodromul din Austria nu este decât un mijloc de derutare a organelor noastre informative".

Aşa sunt organele serviciilor secrete, neîncrezătoare...

În ceea ce îl priveşte pe Dan Vizanty, el fusese absolvit oficial de orice vină.

Reîntors în cadrele active ale armatei, după câteva luni va fi însă şi el trecut în cadrul disponibil, ca majoritatea piloţilor care luptaseră în Est şi care nu prezentau încredere pentru noul regim, de extracţie bolşevică, ce se instaura grăbit la

Bucureşti. Vizanty primeşte un ordin de serviciu, emis de Flotila 1 Vânătoare, prin care este anunțat că, începând de la 1 septembrie 1946, în conformitate cu ordinul Statului Major al Aerului nr. 12231 din 19 august 1946, pleacă în concediu nelimitat, fiind trecut în cadrul disponibil.

La 22 august 1947 este trecut în rezervă.

Astfel, aeronautica română, deja puternic infiltrată cu comunişti, renunța la unul dintre primii aşi ai aviației noastre de vânătoare. Pentru Vizanty, cea mai frumoasă perioadă a vieții sale lua sfârşit.

Fotografii din colecția Ana-Maria Vizanty

Bibliografie selectivă

Arhive

- Arhiva CNSAS (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității), Fond Informativ, Dosar I. 256823.
- Arhivă personală Ana-Maria Vizanti.

Articole, interviuri

- Dan Vizanty, *Un oublié... le I.A.R. 80 (Industrie Aéronautique Roumaine)*, în "Pionniers – revue aéronautique trimestrielle des *Vieilles Tiges*", nr. 74, le 15 Octobre 1982, pp. 15 – 28.
- Idem, *Un grand nom de l'aviation: le Prince Cantacuzčne-Bizu. "Alea jacta est"*, în "Pionniers", nr. 81, Juillet 1984, pp. 30 – 34.
- Idem, *Un grand nom de l'aviation: le Prince Cantacuzčne-Bizu. "Alea jacta est"*(IIe partie), în "Pionniers", nr. 82, Octobre 1984, pp. 22 – 32.
- Idem, *Die Rumänen flogen keine FW 190. Wie am 10. Juli 1944 die Gruppe Vizanty 24 Lightnings abschoß*, în „Jäger Blatt", nr. 5/ Oktober 1983, pp 32 – 36.
- Idem, *Wie aus Waffenbrüdern Kriegsgegner wurden. Die Geshichte von Dan Vizanty - berichtet von Edu Neumann*, în „Jäger Blatt", nr. 6/ Dezember 1988, pp. 12 – 19.
- Idem, *Wie aus Waffenbrüdern Kriegsgegner wurden. Die Geshichte von Dan Vizanty - berichtet von Edu Neumann (II)*, în „Jäger Blatt", nr. 1/ Februar 1989, pp. 8 – 13.
- Idem, *Sublocotenent aviator Catrina Constantin*, în „Unirea", an II, nr. 277, marți 13 ianuarie 1942.
- Ioan Veliciu, *Splendida victorie obținută sâmbătă de vânătorii noştri*, în „Universul" an 61, nr. 161, marți 13 iunie 1944.
- Cdor aviator Al. Demetrescu, *Adevărații Liberatori*, în „Curentul" nr 5841, 22 mai 1944.
- Idem, *Adevărații Liberatori*, în „Aripi româneşti" nr 63 – 64, mai 1944.
- Slt. rez. E.V. Haralambie, *Lt. aviator Gheorghe Lupescu*, în „Curentul", luni 22 mai 1944.
- Slt. av. Lulu Ionescu, *Limburg Nicolae*, în „Aripi româneşti" al III, nr 68, 25 iulie 1944.
- Daniel Focşa, *Centenar Dan Vizanty. Un pilot desăvârşit*, în „Observatorul militar", an XX, nr. 4 (1037), 27 ianuarie – 2 februarie 2010, p. 16.
- Idem, *Centenar Dan Vizanty (1). În luptă contra americanilor. 4 aprilie 1944*, în „Rost", an VIII, nr. 86, aprilie 2010, pp. 49 – 53.
- Idem, *Centenar Dan Vizanty (2). 10 iunie 1944. O palmă usturătoare dată de români aviației americane*, în „Rost", an VIII, nr. 87, mai 2010, pp. 68 – 78.
- Cornel Marandiuc, *("Şefu Monşer") Comandor Dan Valentin Vizanty¸* în "Aviația" (Arad), nr. 27/2001, pp. 1- 3.
- Idem, *Dosarul "Comandor aviator Dan Valentin Vizanty"*, interviu cu Ana-Maria Vizanty, în "Aviația" (Arad), nr. 28/2001, p. 7.
- Idem, *Mircea Dumitrescu, ultimul mohican. Le mai lipseau doar eşarfele albe !...* în "Aviația" (Arad), nr. 8/36, februarie 2002, pp. 1 – 5.
- Idem, *Aviatorul. Lt.av. Baciu (Tache) Dumitru*, în "Aviația" (Arad), nr. 27/2001, p. 8.
- Dan Melinte, *Indienii cu două pene atacă ! 10 iunie 1944. Obiectiv: rafinăria "Româno-Americană"*, (partea întâi), în "AeroMagazin", nr. 8, februarie 2003, pp. 39 – 48.
- Idem, *Indienii cu două pene atacă ! 10 iunie 1944. Obiectiv: rafinăria "Româno-Americană"*, (ultima parte), în "AeroMagazin" nr. 9, mai (aprilie) 2003, pp. 15 – 24.
- Locotenent-colonel Dan Gîju, *I se spunea "Boierul". Comandorul Dan-Valentin Vizanty*, în "Viața militară", nr. 4 (6), dec. 2005, pp. 54 – 57.
- Idem, *Eroi au fost...*în „Observatorul militar", an XIX nr. 21 (1004), 3-9 iunie 2009, p. 2.
- V.A., *10 iunie 1944: un atac-surpriză asupra României. Ploaie de foc peste aripile americane*, în "Dosarele istoriei", nr. 9 (61) / 2001, pp. 40 – 46.
- (f. a.), *Dan Valentin Vizanti*, în "Modelism internațional" nr. 4/2009, pp. 45 – 47.
- Ana-Maria Vizanti, *Vizanty Dan – as al aviației româneşti din cel de-al doilea război mondial*, în „Dor de dor" (Dor Mărunt), an V, nr. 53, martie 2010, p. 22.
- Cornel Năstase, *4 Aprilie 1944*, în "Modelism internațional" nr. 2/2004, pp. 42 – 45.

Lucrări generale şi speciale

- Cornel Marandiuc, *Inimi cât să cuprindă cerul patriei*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985.
- Dénes Bernád, *Rumanian Aces of World War 2*, Osprey Publishing, Oxford, 2003.
- Idem, *Rumanian Air Force. The Prime Decade, 1938 – 1947*, Squadron/Signal Publications, Carrollton (USA), 1999.
- Medin Robănescu, Teodor Liviu Moroşanu, Mihai Andrei, Dan Melinte, Dan Antoniu, Costin Graur, Tudor Vasile, *Aviația română în timpul celui de-al doilea război mondial*, AeroMagazin, Bucureşti, 2003.
- Cristian Crăciunoiu, Jean-Louis Roba, *Aeronautica română în al doilea război mondial / Romanian aeronautics in the Second World War*, Editura Modelism, Bucureşti, 2003.
- Chris Chant, *Aircraft of World War II*, Grange Books/Amber Books Ltd., London, 2004.
- Dan Antoniu, George Cicoş, *Vânătorul IAR-80. Istoria unui erou necunoscut*, Editura Modelism, Bucureşti, 2000.
- *Jurnalul locotenentului Dobran*, Editura Modelism, Bucureşti, 1998.
- Petre Constantinescu, *Oglinda cerului patriei în anii de foc. 1943 – 1944*, (memorii).
- Marin Toma, *A fost un om între oameni*, manuscris, aprilie 2010.

Mislea, închisoare comunistă pentru femei (I)

„Aş vrea să cânt despre iubire
Despre noroc sau despre moarte
Dar cerul meu de cer subţire
E prea sărac, e prea departe.
Aş vrea ca mâna prin zăbrele
Să poată apuca o stea
Dar stelele-s la fel de grele
Ca sufletul, ca viaţa mea”[1]

Flori Bălănescu

„Din orăşelul Câmpina, pornind pe şoseaua Câmpina-Ploieşti, până în comuna Băneşti şi de aici pe drumul ce se desprinde de îndată ce treci podul peste apa Doftana, ajungi după o călătorie de două ore în satul Mislea, după ce treci satele Băneşti şi Urleta. [...] Aci, la confluenţa celor trei văi: Sărata, Mislea Dulce şi Mislea Seacă, şi între dealurile: Viişoara, Bunişorul şi Breabăn se află aşezată închisoarea Mislea, instalată încă din anul 1878, în localul Mănăstirei cu acelaşi nume”[2]. Astfel descria învăţătorul St. Stănescu, „învăţător înaintat”, din com. Floreşti, jud. Prahova, locul în care se afla închisoarea Mislea. Monografia dedicată închisorii, descoperită la Arhivele Naţionale, este probabil o lucrare de înaintare în grad didactic, prezentată în jurul anilor 1944-1945.

Până în 1924, Mislea a fost centru de corecţie pentru minori şi de infractori militari de drept comun. A rămas singura închisoare din ţară pentru reeducarea minorilor, din 1883 până în 1924, când a devenit închisoare pentru femei: „În luna August 1924, în baza Jurnalului Consiliului de Miniştri din 30 iulie, acelaşi an, s-a transferat închisoarea de femei de la Plătăreşti la Mislea, ocupând localul fostei închisori de minori, transferată la Aiud. Această epocă este a doua perioadă a istoriei închisorii din Mislea”[3]. Închisoarea a fost amenajată iniţial în biserica din curtea incintei. Biserica a fost ctitorită de Radu Paisie şi a fost terminată în 1537; pustiită de Mircea Ciobanu şi refăcută de Petru Cercel, ulterior a fost îngrijită, pe rând, de Mihai Viteazul, Matei Basarab şi Mihnea Turcitul. A fost demolată de regimul comunist în 1977. În prezent, fosta închisoare Mislea adăposteşte un azil pentru bătrâni.

[1] Versuri compuse în închisoare de o deţinută legionară. A se vedea pe larg *Lacrima prigoanei. Din lupta legionarelor romănce. Pagini din istoria Gărzii de Fier*, vol. I, Ed. Gordian, Timişoara, 1994; vol. 2, Ed. Gama, Iaşi, 1997.
[2] ANIC, Fond Ministerul Culturii Naţionale şi al Cultelor – Direcţia Învăţământului Primar-Normal, dos. 2 379/1945, ff. 30-37.
[3] *Ibidem*

Cert este că a treia perioadă a închisorii Mislea a fost cea mai politizată. După datele pe care le deținem, aici au fost închise legionare de la începutul anilor '40, şi au continuat să rămână închise şi după 1944. După al Doilea Război Mondial, sistemul penitenciar s-a extins şi diversificat, pentru a face față nevoilor ideologice ale regimului comunist. Statutul de penitenciar pentru femei a fost reconfirmat prin Decizia MAI nr. 57 286/ 4 decembrie 1945, iar în perioada 1948-1955 a aparținut categoriei a II-a de penitenciare – cele cu caracter „închis", destinate deținuților care în viziunea autorităților prezentau grad mare de „periculozitate"[4]. Într-o taxonomie subiectivă a fostelor deținute, Mislea a fost închisoare de exterminare. A devenit, cu precădere după 1948, cea mai importantă închisoare pentru femei, indiferent de motivul arestării lor. Secțiile speciale pentru deținutele politice, prevăzute cu trei celule de pedeapsă, au fost înființate în 1949-1951.

La Mislea au ajuns foarte multe legionare, care constituie o parte însemnată din totalul deținutelor politice din România, dar şi adepte ale altor partide politice sau neimplicate politic. Paula Agapie-Hoaje, şefa fetelor legionare de la Academia Comercială din Braşov, a fost deținută la Mislea între 1943-1944, apoi rearestată în mai 1948 şi eliberată în 1964[5]; călugărița greco-catolică Maria Cotoi – pe numele monahal Ionela[6], a fost arestată de trei ori (1950, 1951, împreună cu episcopul Alexandru Todea, apoi în 1958); Lucreția Jurj-Costescu a fost acuzată de „crimă contra securității statului" pentru participare la acțiunile grupului de partizani condus de Teodor Şuşman (Munții Apuseni); Doina Ghibu – soția lui Octavian, fiul lui Onisifor Ghibu – a fost arestată în martie 1949 în locul soțului ei, pe care Securitatea nu l-a găsit, apoi rearestată în august 1950, trecând prin MAI, Jilava şi Mislea. Lucreția Jurj îşi aminteşte cât de eterogenă era componența celulelor de la Mislea, ca de altfel toate locurile de detenție în care se aflau femei. În a doua jumătate a anilor '50 puteau fi întâlnite aici: Maria Antonescu – soția Mareşalului Ion Antonescu, fosta anchetatoare comunistă, acuzată de spionaj şi *titoism*, Vida (Vidosava) Nedici, Anastasia Paşca – soția partizanului din munții Maramureşului, Eugenia Haimovici – o doctoriță romano-catolică, Elena Răşcanu, condamnată la 10 ani – soția lui Petre Răşcanu, Procuror General la Înalta Curte, condamnat 15 ani, mort în condiții de exterminare la Piteşti; Germina Liciu, condamnată la 15 ani – soția lui Alexandru Liciu, Preşedintele Curții de Apel, executat în urma judecării lotului fabricat de Securitate în jurul Legației Marii Britanii, Elena Codreanu – soția liderului legionar Corneliu Zelea Codreanu, Prințesa de Wied (Eleonora Bunea) – fiica regelui Albaniei, familie înrudită cu familia Regală a României, condamnată la 20 de ani muncă silnică, moartă în închisoare; France Marcovici – fiică de general, condamnată pentru spionaj la 25 ani muncă silnică, în lotul fabricat în jurul Legației Franței, detenție la MAI, Jilava, Mislea, unde a suferit chinuri mari din cauza cancerului gastric, a murit în 1956 sau 1957, cel mai probabil în spitalul închisorii Văcăreşti, fiind transferată de la Mislea; profesoara Olga Caba, scenografele Lena Constante şi Elena Pătrăşcanu – ultima fiind soția ministrului Justiției Lucrețiu Pătrăşcanu (condamnat la moarte şi executat de tovarăşii lui de partid, în 1954), ambele arestate în acelaşi lot; până la femei din mediul țărănesc arestate pentru motive la fel de diverse, din grupurile de sprijin ale grupurilor de luptători din munți, multe călugărițe, sora ursulină Ignatia, cinci surori sociale: Hildegard, Alexia, Cristina, Judit, Ersek Maria, două surori benedictine din Timişoara: Patricia şi Frau Priorin Hildegard, patru surori de la Institutul Sf. Maria din Bucureşti (Pitar Moş), Superioara Clementine Mayer, maica (Mater) Anunțiata, sora Maria Ruja – 18 maici din şapte congregații se rugau în româneşte, nemțeşte, ungureşte,

[4] Andrei Muraru (coord.), *Dicționarul penitenciarelor din România comunistă (1945-1967)*, Ed. Polirom, Iaşi, 2008.

[5] Aspazia Oțel-Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Ed. Fundației Culturale Buna Vestire, Bucureşti, 2000.

[6] Paul Caravia, Virgiliu Constantinescu, Flori Stănescu, *Biserica întemnițată. România, 1944-1989*, INST, Bucureşti, 1998.

italiană, franceză; în vara anului 1952 au format 16 grupuri de exerciții spirituale, fără deosebire de religie, toate participând la meditații etc.[7]

Închisoarea avea formă de patrulater, înconjurat cu zidurile înalte ale vechii mănăstiri, dotate cu contraforturi solide. La intrare, în partea dreaptă se aflau clădirile administrației, iar spre stânga clădirea direcțiunii. În afara incintei se mai afla carantina. Ca în orice închisoare de executare a pedepsei, aici erau ținute – între două săptămâni şi o lună (şi nu 40 de zile, aşa cum sugerează etimologia termenului) – nou-venitele. Teoretic, rolul carantinei era unul profilactic, adică acela de a evita îmbolnăvirea deținutelor din închisoare cu eventualele boli sau epidemii ale căror purtători puteau fi ultimele sosite. În realitate, în acest răstimp, administrația închisorii încerca să afle starea lor de spirit, infiltrându-le cu informatoare, pentru a depista legăturile dintre deținute, care sunt liderii lor reali etc. În funcție de aceste criterii, administrația fixa locul fiecăreia într-o celulă sau alta, unele dintre ele fiind izolate. Jacqueline Pinard (deținută între 1950 şi 1953) îşi aminteşte despre regimul de carantină de la Mislea: „...masa de prânz, mereu aceeaşi, o ciorbă cam lichidă de zarzavat în care de două ori pe săptămână găseam câte o bucățică de carne fiartă. Căpătam 250 de grame de pâine sau mămăligă. Rar câte două frunze de salată sau o ceapă verde, o dată pe săptămână circa 40 grame de brânză sau marmeladă. O singură dată, în timpul celor 26 de zile de carantină, ni s-a dat un pumn de cireşe. Hrana, deşi mai bună [decât la Jilava], nu umplea stomacul ca fasolea sau arpacaşul. Singura diferență era că aici era mai multă igienă şi beneficiam de soare şi de aerul curat al acestei regiuni deluroase. Şi, cum totul este relativ, aceste binefaceri se transformară în contrariul lor, devenirå duşmanele noastre, ațâțându-ne foamea. (...) senzația de foame este ceva destul de greu de suportat, poate nu atât fizic cât mai ales prin repercusiunile morale ce le provoacă. Am putut constata de multe ori în timpul detenției că ființa cea mai dârză poate să recurgă la orice când foamea o chinuie"[8].

În prima curte a închisorii se aflau magazia de alimente, bucătăria, dispensarul medical, izolatorul, baia (cu duşuri), bucătăria. Următoarea curte – care asigura trecerea dinspre bucătărie spre dispensar – adăpostea bisericuța fostei

[7] Cornel Jurju, Cosmin Budeancă, *„Suferința nu se dă la frați..."*, *Mărturia Lucreției Jurj despre rezistența anticomunistă din Apuseni (1948-1958)*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

[8] Jacqueline Pinard, *„1095 de zile"*, Ed. PACO, Bucureşti, f.a.

mănăstiri, care avea pridvor în stil brâncovenesc. În fața ei se afla șirul dormitoarelor, iar pe latura stângă o sală de mese pentru deținutele care lucrau în atelier. Tot aici erau situate și veceurile turcești. Pe partea dreaptă a bisericii era o clădire cu două încăperi pentru deținutele inapte de muncă: „În afară de spălător și sufragerie, în această curte era și o clădire fără etaj în partea opusă, lângă biserică, unde locuiau *inaptele* ce nu puteau lucra fiind bătute sau suferinde și *corvoade*, vreo 30 de deținute [cu aproximație, în 1950-1951] care întrețineau curățenia, lucrau la bucătărie, spălătorie și brutărie"[9].

În spatele bisericii se ridica un zid înalt dincolo de care se aflau atelierele. Curtea atelierelor (unde puteau fi întâlnite multe deținute de drept comun) era despărțită de secțiile „politicelor" printr-un gard de scânduri. În atelierele de la Mislea deținutele lucrau covoare persane, lenjerie și altele asemenea. Închisoarea avea contract cu magazinele „Romarta" pentru rochii de mireasă, cămăși de mire ș.a. Cinismul regimului nu cunoștea limite: femeile închise pe nedrept, ținute în mizerie, umilință și teroare, pe de o parte se bucurau că pot munci și nu mai stau toată ziua închise (cu atât mai mult cu cât lucrau veșminte asociate fericirii, împlinirii, libertății); pe de altă parte, ele nu aveau prezent, viitorul fiind improbabil, nevoite să participe forțat la fericirea meschină a unei majorități controlate ideologic. În atelierul de croit confecții a muncit și Arlette Coposu, soția lui Corneliu Coposu (secretarul liderului țărănist Iuliu Maniu), deținută la Mislea în perioada 1951-1956, condamnată la 20 de ani de muncă silnică și 10 ani de „degradare civică", confiscarea averii și 5.000 de lei cheltuieli de judecată pentru crima de înaltă trădare[10]. Motivul real: era soția unui indezirabil.

Închisoarea avea patru posturi de gardă în unghiurile clădirilor oficiale și patru miradoare în cele patru colțuri ale gardului împrejmuitor. Era păzită și de doi soldați la poarta exterioară, precum și de alții doi la cea secundară – destinată soldaților și milițienilor care locuiau în satul Mislea[11].

Cele trei secții ale deținutelor politice erau despărțite de garduri înalte și groase, astfel:

Secția I sau Secretul: deținutele condamnate pentru delictul de crimă de război (*criminalele de război*, sau asimilate acestei categorii, cel mai adesea soțiile unor foști demnitari; Maria Antonescu, de exemplu, a fost închisă la **secția secret**); aici erau ținute, îndeobște, deținutele cu condamnări mari sau condamnate la moarte, cele considerate periculoase; acestea aveau regim sever: părăseau celula doar noaptea pentru duș sau plimbare, când curtea din fața secției era goală.

Secția a II-a: rezervată deținutelor care urmau să vină în închisoare, cele gata condamnate, trecute prin închisorile de triaj, aduse la Mislea pentru a-și executa pedeapsa.

Secțiile III-IV: alcătuiau o singură secție, cea a reținutelor la dispoziția Securității, cu anchetele în desfășurare, aflate în așteptarea procesului sau de-abia arestate. Ca orice închisoare regională, și Mislea avea un *depozit* al Securității[12].

9 *Ibidem.*

10 Acuzată de spionaj în favoarea francezilor. „Lumea românească", iulie 1997, Frusinica Moraru, Florin Pintilie, *Femei întemnițate de regimul totalitar comunist – Arlette Coposu*, pp. 6-7.

11 *Ibidem*, p. 123

12 A se vedea pe larg, Aspazia Oțel-Petrescu, *Strigat-am către Tine Doamne...*, Ed. Fundației Culturale Buna Vestire, București, 2000.

Dormitoarele aveau câte două rânduri de paturi şi WC separat, într-o cabină. *Izolatorul* avea patru celule de 1/ 2 metri, cu uşi metalice, zăvoare imense în partea de sus, geamuri mici (sus), cu zăbrele. La capătul culoarului se afla *carcera*, care semăna cu un dulap metalic foarte îngust; nu permitea decât poziţia în picioare.

Poarta dintre secţiile politicelor şi dreptul comun era numită *Poarta Iadului* sau *Poarta Neagră*. Sala de mese era numită *„Sufrageria"*. Aici era afişată o lozincă: *„Să zdrobim fără cruţare ultimele rămăşiţe reacţionare şi fasciste, vândute imperialismului străin"*. A dispărut în urma unei inspecţii, prin 1949 sau 1950. Sala de mese era mobilată cu o masă, două bănci, un gherghef pentru ţesut covoare şi rogojini pentru cele care nu aveau loc pe bănci.

Regulamentul închisorii cerea ca în primele două săptămâni arestatele să stea în carantină (o încăpere mare, cu paturi metalice pe trei niveluri, laolaltă politice şi de drept comun); în acest timp li se făcea inclusiv control ginecologic. După terminarea perioadei de carantină, primul gardian le ducea la magazia de efecte pentru a-şi lăsa „plusul" de îmbrăcăminte; pasul următor consta în repartizarea pe secţii.

Programul a fost asigurat la început de echipe de serviciu (curăţenie, distribuirea mâncării), apoi responsabilitatea asigurării lui a revenit şefei de cameră.

Regimul celular era sever: o cameră goală şi friguroasă; deţinuta primea o saltea la ora 22,00 şi o restituia la 5,00 dimineaţa. Nu primea mâncare două zile, în a treia primea raţia obişnuită (zilnică)[13].

Mislea-i închisoare grea/ Curge apă pe sub ea...[14]

Aspazia Oţel-Petrescu a fost arestată în 1948 cu loturile legionare, făcând parte dintr-o generaţie „care a suprasaturat temniţele comuniste"[15]. A fost închisă la Mislea, Dumbrăveni, Miercurea Ciuc, Jilava, Botoşani, Arad. La Mislea şi Miercurea Ciuc a fost deţinută de mai multe ori. În cartea dedicată perioadei de detenţie, Aspazia surprinde efectul pe care l-a avut această închisoare asupra ei, în prima zi:

„Prima impresie a fost o uluire. Închisoarea domina coama lină, aproape plată, a unei coline, în mijlocul unei grădini cu pomi fructiferi. Iadul ni se prezenta în înveliş de rai. Pere aurii, mere roşii, lăcuite de lumina apusului, străluceau festiv în frunzişul încă viu al copacilor"[16].

Odată ajunse înăuntru, deţinutele au avut parte de un tratament cu totul deosebit. Tot ea îşi aminteşte şi de „faimosul izolator" de la Mislea:

„Izolatorul putea cu adevărat să-ţi trezească coşmaruri numai la vederea lui. Era format din patru celule de un metru lăţime şi doi metri lungime, cu nişte uşi metalice închise cu zăvoare imense la partea superioară. Păreau nişte cavouri. Toate se deschideau într-un culoar strâmt, atât celulele cât şi culoarul aveau geamuri înguste sus de tot, zăbrelite cu zăbrele dese. La capătul culoarului se afla carcera, un fel de dulap metalic atât de strâmt încât erai obligat să stai în picioare. În faţa izolatorului se legănau doi pini, în care, mai ales iarna, vrăbiile ţineau de urât pedepsitelor. Din izolator, dacă aveai noroc să-ţi introducă pat (ceea ce mie nu mi s-a întâmplat niciodată) şi te urcai pe spătar, puteai să vezi o frântură de cer, o creangă de pin şi eventual o vrăbiuţă, exact ca în poezia lui Verlaine, *Prison*"[17].

Cartea Aspaziei Oţel-Petrescu este una dintre cele mai detaliate, o mărturie esenţială pentru înţelegerea sistemului de detenţie românesc, cu focalizare pe experienţa femeilor.

Pe lângă femeile izolate, cele de la „secret" şi cele care aveau dreptul să muncească în atelier sau în grădină, mai exista la Mislea şi categoria „corvezilor". Una dintre aceste femei a fost Emilia

13 Ileana Silveanu, *Cărările speranţei. Destine ale rezistenţei anticomuniste din Banat*, Ed. Marineasa, Timişoara, 1998.

14 Versurile anonime se referă la faptul că pe sub Izolatorul (celulele de pedeapsă) de la Mislea curgea apă.

15 Aspazia Oţel-Petrescu, *op. cit.*

16 *Ibidem*, p. 87

17 *Ibidem*, p. 90.

Hudiță, soția omului politic țărănist Ion Hudiță, arestat în octombrie 1947. În 1950, a venit rândul Emiliei şi fiicei sale Ioana Berindei (căsătorită cu istoricul Dan Berindei). În urma procesului, au ajuns amândouă la Mislea pentru executarea pedepsei. Emilia avea 51 de ani. Femeile îi spuneau „Bunica", iar gardienii „baba (dracului)". A fost mai întâi spălătoreasa închisorii (spăla rufe, lenjerii de pat, lenjeria intimă a milițienilor şi milițiencelor), călcătoreasă, „băieşiță". Deşi avea o solidă educație boierească, fiind meticuloasă, a primit nu doar dreptul de a pregăti baia deținutelor, dar şi *privilegiul* de a le spăla pe spate pe milițience[18].

Eterogenitatea componenței celulelor de la Mislea este surprinsă de o altă deținută, arestată cu un grup de tineri (elevi şi studenți) şi de profesori din Beiuş în 1951, pentru că unii dintre ei încercaseră să se organizeze împotriva regimului comunist. Aurora Dumitrescu-Ille avea 19 ani şi era studentă la Filosofie. Pregătirea i-a permis să înțeleagă mai analitic ceea ce se întâmpla în România şi în închisoare. Ea surprinde traumele sufleteşti, tragediile individuale cu reverberații în structura socială a țării, raportate la un sistem represiv care şi-a inventat în permanență acoperiri pseudolegale pentru măsuri ilegitime: „Ce m-a impresionat pe mine foarte, foarte tare la Mislea a fost o femeie, o țărancă, care avea şi ea şase ani condamnare. O femeie foarte supărată, mereu era supărată, băiatul ei a fost fugit, a făcut parte din lotul Şuşman. (...) a trecut pe la maică-sa pe acasă şi i-o dat mama, mama lui, o pâine. Acuma nu se poate înțelege treaba asta, era o tragedie să dai copilului tău o felie de pâine. I-a dat copilului ei o bucată de pâine. Şi când a fost prins lotul a arestat-o pe mama şi probabil c-a negat sau nu ştiu ce s-a-ntâmplat, dar a confruntat-o cu băiatul ei mort, împuşcat... de ei. «Ăsta ți-e băiatul ?». Şi i-a dat şase ani de puşcărie. Femeia aceea nu făcuse nimic, dăduse copilului ei o pâine şi băiatul ei era mort"[19]. Aurora Dumitrescu-Ille a fost închisă la

Mislea cu femei provenind din medii sociale şi profesionale extrem de diverse: „Fiecare povestea... ce povestea? Viața lor, a fiecăreia şi, ți-am spus, lecții de filosofie, de logică, de etică, de estetică, de comportament... Nu ne-am îndobitocit acolo. Oricît au încercat ei să ne umilească, nu ne-au îndobitocit acolo. Acolo femei de la țară au învățat franțuzeşte, au ieşit de-acolo vorbind franțuzeşte. Adică au făcut ceva. Uită-te la Elisabeta Rizea care este femeie simplă. Ai văzut-o cum vorbeşte? Şcolită gata, acolo s-a şcolit, tanti Tuța, săraca de ea!"[20].

Regimul de detenție practicat la Mislea a urmat coordonatele comune întregului sistem concentrațional: perioadele de represiune extremă (condiții de exterminare) au alternat cu scurte pauze de destindere, determinate de schimbări de tactică ale regimului ideologic, sub presiunile contextului internațional.

18 „Lumea românească", 1-15 august 1997, Ioana Berindei, *Femei întemnițate de regimul totalitar comunist – Emilia Hudiță*, p. 8; a se vedea pe larg Lavinia Betea, *Am făcut Jilava în pantofi de vară. Convorbiri cu Ioana Berindei*, Ed. Compania, Bucureşti, 2006.

19 Flori Bălănescu, Interviu inedit cu Aurora Dumitrescu-Ille, Bucureşti, 28 octombrie 1998.

20 *Ibidem*

Solidaritatea Europei Creștine

Răzvan Codrescu

Î n data de 3 noiembrie 2009, Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) decidea că prin afișarea crucifixului în școli se viola articolul 2 al Protocolului nr. 1 (Dreptul la educație), ca și articolul 9 (Libertatea religioasă) din cadrul Convenției. Experți politici și juriști din diferite state ale continentului european, în frunte cu Italia (care a și inițiat recursul împotriva sentinței respective), n-au întîrziat să critice aspru decizia CEDO, declarînd-o "o încercare de impunere a laicismului", cu atît mai neavenită cu cît CEDO nu prevede că statul este "obligat la neutralitate confesională în cadrul educației publice obligatorii" sau în orice alt sector public. Realitatea este că numeroase state membre ale Consiliului Europei sînt "state confesionale", în sensul că, pe temeiul unei vechi și neîntrerupte tradiții, au o religie oficială și vorbesc de Dumnezeu în legile și constituțiile proprii.

Dintr-un amplu articol dedicat problematicii simbolurilor religioase, cu titlul "În privința Crucifixului, 10 state susțin Italia în fața Tribunalului European", apărut pe data de 2 iunie a. c. sub egida Agenției catolice Zenit, aflăm că "pentru prima dată în istoria CEDO, 10 state, între care și Rusia, s-au declarat *amicus curiae*, pentru a susține Italia în recursul contra sentinței Curții prin care se interzicea expunerea Crucifixului în aulele școlilor publice". CEDO a comunicat, pe 1 iunie 2010, la European Centre for Law and Justice (ECLJ), lista statelor care s-au alăturat oficial Italiei: Armenia, Bulgaria, Cipru, Grecia, Lituania, Malta, Monaco, San Marino, România și Rusia. Aceste 10 state, care fac parte din cele 47 de națiuni membre ale Consiliului Europei, au solicitat în mod formal să se poată prezenta ca parte terță în cadrul procesului și să poată susține oficial, la CEDO, observații scrise și orale. În afara acestor 10 state, și alte state europene, precum Austria sau Polonia, care din motive interne nu s-au putut constitui în "parte terță", au făcut publice declarații de susținere a simbolurilor religioase, cu refuzul explicit de a le înlătura din spațiile școlare.

"Este vorba de un precedent important pentru CEDO, deoarece statele membre intervin de obicei doar atunci cînd o sentință afectează un cetățean propriu. Chestiunea Crucifixului este și ea unică și fără precedent: 10 state au decis să explice CEDO care este limita capacității sale de a crea noi drepturi, împotriva voinței statelor membre. În această decizie trebuie să vedem o contrabalansare a puterii Curții", a precizat, pentru Zenit, Gregor Puppinck, director al ECLJ.

Agenția Zenit ne încredințează că Guvernul italian "face toate demersurile posibile" pentru a obține anularea sentinței din 3 noiembrie 2009. Articolul precizează că Marea Cameră urmează să se exprime în speță pe data de 30 iunie, iar decizia definitivă va fi publicată pînă la sfîrșitul anului în curs.

Este onorant faptul că România s-a alăturat Italiei în demersurile respective. Acest important pas moral și diplomatic i se datorează în mare măsură actualului șef al diplomației românești, d-l **Teodor Baconsky**, teolog de formație și fost ambasador al României pe lîngă Sfîntul Scaun. Încă din aprilie, Franco Frattini și Dominique Mamberti ne solicitaseră, în cadrul vizitei ministrului de Externe român la Roma și Vatican, să susținem oficial Italia în cauza crucifixelor. Și iată că în cursul lunii mai, în pofida anumitor reticențe ale premierului Emil Boc și ale altor membri ai Guvernului, ministrul a reușit să obțină o poziție oficială a României în această speță. Oficiali ai statului italian și ai Sfîntului Scaun și-au exprimat deja satisfacția pentru decizia Guvernului român.

De menționat că, pe 28 iunie 2010, Ambasada României pe lîngă Sfîntul Scaun va găzdui la sediul Misiunii, din proprie inițiativă, o reuniune diplomatică a reprezentanților mai multor Misiuni (Italia, Franța, Polonia, Rusia, Cehia, Slovacia, Serbia, Slovenia), care și-au exprimat interesul pentru o astfel de întîlnire colegială, în spiritul viu al Europei creștine. Una dintre temele care urmează să fie discutate pe larg va fi și aceea a recursului la CEDO, a rolului Bisericii în cadrul societății și a laicismului "pozitiv".

Catedrala Mântuirii Neamului - între împlinire, dileme morale şi deziluzie

1. Soluţia hristică – atitudine duhovnicească împotriva crizei

Comunicatul de presă al Patriarhiei Române, referitor la mulţumirile aduse credincioşilor pentru susţinerea financiară a bisericilor în construcţie[1], arată clar că principalii contribuabili sunt credincioşii, iar Statul susţine, pe alocuri, cu sume simbolice comparativ cu contribuţia filantropică proprie a BOR[2], precum şi prin parteneriatul social-diaconal încheiat cu Statul, conform art. 29 din Constituţie şi a Legii nr. 489/2006.

Potrivit legilor în vigoare, Biserica Ortodoxă Română nu se substituie Statului, ci, prin mijloace specifice, contribuie la coeziunea şi pacea socială, la identificarea de soluţii concrete şi realiste spre a depăşi grava criză economică şi financiară. În acest context, Patriarhia Română propune ca *soluţie anticriză* următoarele mijloace spirituale, care, din punct de vedere duhovnicesc, pot depăşi "orice fel de criză"[3]:

1. predicarea permanentă a Evangheliei păcii şi a iubirii faţă de aproapele;

2. îndreptarea morală a celor ce ne conduc[4];

3. o "credinţă tare şi cooperare cu scop sfânt" prin construcţia de biserici[5];

4. "prin sporirea credinţei, a rugăciunii şi cooperării pentru a finaliza un lăcaş de cult care

adună oameni, care sunt învăţaţi să se respecte şi să se ajute reciproc" etc.[6].

Aceste îndemnuri şi sfaturi părinteşti de profundă spiritualitate au adus în sufletul multor preoţi şi credincioşi speranţă, o motivaţie de unitate şi împreună-lucrare ecclesială deosebită şi o şansă reală pentru *a întări solidaritatea şi cooperarea dintre credincioşi, inclusiv întărirea vieţii spirituale, care le permite oamenilor să depăşească criza* fără să se "autodemoleze", sau să ajungă "la deznădejde sau la dezumanizare"[7].

[1] Vezi art. „Patriarhia Română mulţumeşte credincioşilor, pe banii cărora sunt construite Bisericile", în *Viaţa Cultelor*, nr. 843-844, pp. 19-20; Vezi şi apelul BOR din 12 mai 2010 din ziarul *Lumina.*

[2] Vezi pe larg art. „Biserica Ortodoxă Română îndemnă la coresponsabilitate şi cooperare socială", în *Viaţa Cultelor*, nr. 843-844, p 19.

[3] *Ibidem.*

[4] *Ibidem.*

[5] Vezi pe larg „Credinţa tare şi cooperarea cu scop sfânt vor învinge criza economică", în ziarul *Lumina* din 13. 05. 2010.

[6] *Ibidem.*

[7] *Ibidem.*

Cred că bisericile vor salva sufletul românului prin harul peste har, care va prisosi în inima lui prin dumnezeieştile Liturghii şi Sf. Taine săvârşite în ele.

Cine priveşte doar la "aspectul că se cheltuie bani" repetă gestul lui Iuda, care, îngrijorat că s-a risipit mirul de nard de mare preț, pledează pentru săraci, fără să-i pese de ei (*Ioan* 12, 4-6).

Omul are o latură morală care, dacă se degradează, poate afecta şi distruge mult mai mult decât partea materială a lumii. De aceea bisericile pot constitui spații de reabilitare morală şi duhovnicească, care vor genera adevărate "laboratoare spirituale" de ajutorare a omului şi de refacere a societății. În acest sens Sf. Ioan Gură de Aur scria: "Construcția de Biserici este mai bună decât milostenia"[8], întrucât ele sunt locuri care dau un puternic impuls pentru acțiunile filantropice şi pentru îndumnezeirea omului[9].

Astfel se combate individualismul, cultivându-se spiritul comunitar prin construcția de biserici şi aşezăminte filantropice de slujire diaconală a aproapelui; se evită "consacrarea eşecului" unui lucru bine început, cu speranță, dar nefinalizat, în cazul celor în construcție; se poate preveni fatalismul şi eşecul economic, financiar şi social, cauzat în general de criza morală şi spirituală a societății la toate nivelurile, şi reprezintă o alternativă reală şi viabilă pentru clasa politică, guvern şi societatea civilă, care, din păcate, duc lipsă nu numai de soluții economice viabile, ci şi de acțiune şi de viziune duhovnicească şi de credință suficientă pentru rezolvarea crizei actuale.

2. De la soluția hristică la dileme morale și deziluzie

Soluția hristică de excepție propusă de Patriarhia Română s-a spulberat în parte la vestea că Patriarhia va împrumuta în primă fază suma de 200 de milioane de euro de la o bancă, pentru începerea construcției "Catedralei Mântuirii Neamului".

Credincioşii din Vatra Dornei şi din împrejurimi, cu vocație de ctitori de biserici în Bucovina, Transilvania, Maramureş şi nu numai, aşteptau cu mare nerăbdare semnalul începerii Catedralei patriarhale pentru a contribui cu bani, masă lemnoasă şi alte donații, însă şocul lor a fost atât de mare la anunțul făcut despre împrumut, încât unii nu doresc să mai facă nici măcar o donație de un leu!

Din discuțiile pastorale avute cu unii dintre cei decepționați, am identificat următoarele *nedumeriri, întrebări şi dileme* din partea lor:

Cum e posibil ca o Patriarhie cu un număr aşa de mare de credincioşi să apeleze la ajutorul unei bănci, oricare ar fi aceasta, întrucât nici una nu are un nume prea bun, având în vedere lăcomia şi imoralitatea lor din ultima vreme?

Nu doresc să diabolizez băncile, întrucât au un rol deosebit în economia unei țări, dacă respectă principiile deontologice, benefice dezvoltării economiei reale, însă ar fi timpul să-şi reconsidere metodele de lucru pentru ca să-şi recapete demnitatea inițială.

"Catedrala Mântuirii Neamului" trebuie, însă, să fie un simbol al credinței, speranței, al iubirii, al comuniunii, al unității şi cooperării dintre toți românii *în mod direct prin trupul tainic a lui Hristos*, adică direct cu Patriarhia, *nu prin intermediari şi instituții bancare civile imorale, care nu urmăresc decât profitul cu orice preț.*

D-l Mugur Isărescu, în articolul "Nu mai vorbiți de moralitate în cazul băncilor, căci e o iluzie", ne atenționează "să nu trăim cu iluzia că putem vorbi sau că are vreun efect dacă tot facem mențiune de etică în cazul băncilor. Să fim realişti! *Băncile îşi urmăresc, până la urmă, interesul şi profitul lor.* E cât se poate de potrivită zicala care spune că «banca îți dă umbrela pe timp de soare şi ți-o ia când plouă»"[10].

[8] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia 18,3 la Faptele Apostolilor*, în PG. 60,147.

[9] Vezi Mihai Valică, *Eine heutige Philanthropiewissenschaft und Diakonietheologie im Kontext der Orthodoxen Lehre und der Tradition der Rumänisch-Orthodoxen Kirche*, lucrare de doctorat, Editura Christiana, Bucureşti, 2008, pp. 141-142. Lucrarea este publicată în limba germană, în format PDF, şi pe site-ul Universitätsbibliothek Freiburg, la adresa: http://www.freidok.uni-freiburg.de/volltexte/5713/

[10] http://www.baniinostri.ro/Afaceri/Isarescu-Nu-mai-vorbiti-de-moralitate-in-cazul-bancilor- caci-e-o-iluzie-a2234.html

Păreri similare găsim şi la laureatul Premiului Nobel în economie Joseph Stiglitz[11], care spune despre “experienţa aproape mortală prin care a trecut economia mondială, generată de *practicile incorecte de creditare*, care au scos la iveală *depravarea morală a bancherilor*”. “Depravarea morală a bancherilor trebuie combătută”, susţine mai departe autorul, “prin *reglementări stricte* şi chiar prin *refuzul creditărilor*”[12].

„Instituţiile bancare sunt mult mai periculoase pentru libertatea noastră decât armatele”, spunea Thomas Jefferson. Dacă ne gândim că orice bancă îi *execută silit* pe debitorii ei, atunci când se află în imposibilitate de plată, iar unii dintre aceştia se sinucid şi blesteamă ceasul când au făcut împrumutul, se pune întrebarea: *Cum poate să accepte cineva construcţia unei* ***Biserici a Mântuirii Neamului*** *din astfel de surse finaciare?*

Doreşte oare Patriarhia Română să subvenţioneze, prin dobânzile datorate acelei bănci, „imoralitatea, practicile incorecte, depravarea morală a bancherilor” şi înrobirea noastră pe termen lung?

A apela la ajutorul celor lipsiţi de „moralitate”, respectiv banca, ar putea reprezenta o jignire şi o lipsă de încredere faţă de donatorul direct (creştinul) şi faţă de Dumnezeu, Care poate inspira prin Duhul Sfânt inima şi sufletul credinciosului, ca să doneze din puţinul sau multul lui[13].

Creştinul donator, ca mădular viu al Bisericii lui Hristos, constată că în relaţia sa firească cu Biserica intervine *un element străin, un intermediar, banca*, care, din păcate, practică în mod curent acţiuni „imorale şi incorecte”, aşa cum recunosc chiar bancherii. Dilema donatorului este următoarea: *o dată cu donaţia pentru Catedrală, nu finanţează el oare în acelaşi timp, indirect, şi imoralitatea şi comportamentul incorect al băncilor şi nu contribuie, astfel, la degradarea vieţii sociale şi comunitare?* Pentru a evita o astfel de dilemă, unele Biserici naţionale şi confesionale şi-au făcut propria bancă, cu reguli corecte şi principii deontologice bancare clare[14].

În timp ce Banca Naţională a României face *presiuni morale* asupra băncilor prin diferite instrumente de reglementare şi supraveghere bancară[15], Patriarhia Română *creditează moral*, prin acel împrumut, acţiunile imorale ale băncilor şi adaugă costuri suplimentare fără rost şi greu de suportat de către credincioşi!

Conform regulilor bancare, *un imobil creditat de bancă rămâne grevat de sarcini în favoarea băncii până se va plăti ultimul leu. Nu se „transferă” în acest caz, Catedrala, din proprietatea Bisericii la discreţia băncilor? Chiar dacă nu se creditează cu Catedrala în sine, se garantează totuşi cu averea Bisericii, care are un statut canonic aparte.* Canoanele condamnă pe episcop cu caterisirea dacă pune în pericol averea Bisercii, căci trebuie să administreze „ca şi când Dumnezeu i-ar sta de veghe”[16].

„Când un Guvern este dependent de banii bancherilor, aceştia sunt cei care controlează de fapt ţara, şi nu conducătorii Guvernului, pentru că atunci mâna care dă este deasupra mâinii care primeşte, iar cei care finanţează nu sunt patrioţi

[11] Stiglitz este profesor la Universitatea Columbia din New York şi fost consilier la Casa Albă, în administraţia Bill Clinton.

[12] Vezi „Depravarea morală a bancherilor trebuie combătută“, în: http://www.bloombiz.ro/international/depravarea-morala-a-bancherilor-trebuie-combatuta

[13] *Ieşirea* 35, 21: A adus fiecare cât l-a lăsat inima sa şi cât l-a îndemnat cugetul să aducă dar Domnului, pentru facerea cortului adunării şi a tuturor lucrurilor lui şi pentru toate veşmintele sfinte.

[14] Vezi Grecia, Cipru, Vatican etc.

[15] Vezi conf. univ. dr. Lucian-Ion Medar, prep.univ. Irina-Elena Voica, *Supravegherea bancară, o funcţie importantă a Băncii Naţionale*, Universitatea „Constantin Brâncuşi”, Tg.-Jiu, Facultatea de Ştiinţe Economice; cf. şi P. Pintea, *Băncile în economia românească*, Editura Economică, Bucureşti, 1995; C. Basno, *Operaţiuni bancare*, Editura Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 1995.

[16] Canonul 38 Apostolic: „Episcopul să poarte grija tuturor bunurilor (lucrurilor) bisericeşti şi să le rânduiască (chivernisească, administreze) pe ele ca şi când Dumnezeu i-ar sta de veghe; dar să nu-i fie îngăduit lui să-şi însuşească ceva din acestea, sau să dăruiască rudelor proprii cele ale lui Dumnezeu; iar dacă ar fi sărace, să le facă parte ca săracilor, dar să nu vândă din pricina acestora (sub pretextul ajutorării acestora) cele ce sunt ale Bisericii”; vezi şi: 41 ap, 26 sin.IV ec.; 11, 12 sin.VII ec.; 35 Trul.; 15 Anc.; 7, 8, Gang.; 24, 25 Antioh.; 26, 33 Cartag.; 7 sin. I-II; 10 Teofil Alex.; 2 Chiril Alex.

şi nu au bună cuviinţă", spunea Napoleon Bonaparte. Nu s-ar putea oare aplica aceste remarci şi în cazul Bisericii, care *ar depinde de bancheri*?[17] Nu ar exista riscul unor *compromisuri morale* din partea Bisericii?

Psihologic vorbind, mai poate oare suporta românul, pe lângă enormele datorii făcute de puterea politică pentru supravieţuirea materială, fără consultarea populaţiei, şi *o obligaţie financiară pentru finanţarea unei cauze spirituale*, făcută, la fel ca în cazul puterii politice, *fără consultarea credincioşilor contribuabili*?

În 1791, Thomas Jefferson (cel de-al treilea preşedinte al SUA) a spus: *„Pentru a ne păstra independenţa, nu trebuie să le permitem conducătorilor noştri să ne împovăreze continuu cu datorii.* Dacă acceptăm asemenea datorii, vom fi taxaţi pentru mâncare şi băutură, pentru nevoile noastre... Dacă putem împiedica Guvernul să risipească munca oamenilor, sub pretextul că le pasă de ei, atunci aceştia [oamenii] vor fi fericiţi". *În cazul în care Patriarhia imită comportamentul oamenilor politici, care se împrumută mereu de la bănci fără să găsească soluţii economice viabile, nu riscă Patriarhia să fie catalogată împreună asupritoare şi chinuitoare cu statul consumist şi să stârnească astfel adversitate faţă de Biserica lui Hristos?*

În contextul celor expuse mai sus, consider că *această abordare de a se împrumuta la bănci pentru a construi Catedrala Mântuirii Neamului este pripită, seculară, deci* ***neortodoxă****, lipsită de înţelepciune şi tact pastoral, şi reprezintă o răsturnare de valori ale moralei creştine, fără precedent în istoria Bisericii.* Nu se cunoaşte încă în istorie vreo Biserică Ortodoxă construită din împrumuturi bancare.

Revelaţia divină şi istoria Bisericii ne dau suficiente modele şi exemple de a întreprinde o lucrare sfântă. Iată câteva repere.

3. Repere biblice şi pastorale

3.1. Altarele din vremea Patriarhilor. Drepţii Vechiului Testament au înălţat mai întâi altare pe care să aducă jertfă Domnului în urma unei teofanii sau mulţumiri aduse pentru ajutorul primit[18]. Aceasta exprimă „dorinţa de a imortaliza momentul la locul descoperirii lui Dumnezeu[19] şi

[17] Daniel Petrescu, http://www.badpolitics.ro/conspiratiile-si-crimele-care-au-pus-temeliile-bancilor-americane

[18] Spre exemplu patriarhul Iacov a ţinut să marcheze întâlnirile lui cutremurătoare cu Dumnezeu, ridicând mai multe altare (*Facerea* 33, 8-20; *Facerea* 35, 6-7; 28, 13-22). Prin aceasta el s-a arătat un om credincios bunei tradiţii a părinţilor săi şi a bunicului său Avraam. Vezi, pe larg, pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Meditaţii la Evangheliile Duminicilor Triodului şi Penticostarului*, Sibiu, 2003, p. 143.

[19] Noe (*Facerea* 8, 20) şi Moise (*Ieşirea* 17, 15) au ridicat de asemenea altare. Înaintaşii noştrii au avut şi ei această conştiinţă de a ridica altare însă nu oriunde şi oricum şi de oricine. Patriarhii din vechime trebuie să ne fie pildă în această privinţă.

de a-şi manifesta recunoştinţa faţă de El pentru binefacerile pe care le-a primit”[20].

Momentul independenţei de la 1877, de când s-a ivit ideea unei „Catedrale a Mântuirii Neamului”[21], poate fi considerat *un moment de recunoştinţă adusă lui Dumnezeu de către poporul român*, după atâţia ani de jug turcesc, continuat apoi de alte juguri istorice, inclusiv cel comunist, şi în final culminând cu jugul unei tranziţii năucitoare şi halucinante. Acum cred că se justifică din plin denumirea de *Catedrala Mântuirii Neamului*, că are, slavă Domnului, de ce ne mântui...!

3.2. Cortul Întâlnirii. Mai târziu, la construirea Cortului Sfânt, se precizează foarte clar că prinoasele necesare pentru construirea sanctuarului trebuiau aduse de popor, de bunăvoie: „Atunci a grăit Dumnezeu cu Moise şi a zis: Spune fiilor lui Israel să-Mi aducă prinoase: de la tot omul, pe care-l lasă inima să dea, să primeşti prinoase pentru Mine” (Ieşirea 25, 2). Aşadar, *sanctuarul a fost indicat de Dumnezeu*, nu de oameni, de aici *importanţa respectării poruncilor divine* înainte de construire şi *raportarea vremurilor actuale la Dumnezeu şi nu invers.*

A doua idee, la fel de importantă, este *voluntariatul poporului* pentru asigurarea materialelor necesare. Ideea este reluată la Ieşire, cap. 35. În cap. 36 este menţionat şi ajutorul concret al unor israeliţi la construcţia Cortului Sfânt, cu menţiunea „de bună voie”: „Iar Moise a chemat pe Beţaleel, pe Oholiab şi pe toţi cei cu minte iscusită, cărora le dăduse Domnul iscusinţă, şi *pe toţi cei ce-i trăgea inima să vină la lucru de bună voie*, ca să ajute la acestea” (*Ieşirea* 36, 2).

Este scoasă în evidenţă *oferta liberă şi spontană a poporului*, care nu se oprea din a aduce daruri până când Moise a dat poruncă fermă „şi s-a strigat în tabără ca nici bărbat, nici femeie să nu mai facă nimic pentru a dărui la locaşul sfânt. Şi a încetat poporul de a mai aduce. Căci materialul adunat era destul pentru toate bunurile ce trebuiau făcute, ba mai şi prisosea” (Ieşirea 36, 6-7)[22].

3.3. Templul lui Solomon. Templul era cel mai important edificiu din vastul program de construcţii al lui Solomon. David, tatăl său, a plănuit cu grijă Casa lui Dumnezeu. A iniţiat un recensământ al străinilor din ţară şi i-a organizat imediat pentru lucrările în piatră, metal şi lemn. Cedrii necesari pentru proiectul de construcţie au fost luaţi de la Hiram, regele Tirului (*II Samuel* 5, 11)[23].

Se vede clar mobilizarea în mod direct a întregului neam şi o bună organizare în cele mai

[20] Pr. prof. dr. Petre Semen, *Învăţătura despre Sfânt şi Sfinţenie în cărţile Vechiului Testament*, Iaşi, 1993, p. 170

[21] Denumirea este inspirată din versurile lui M. Eminescu (1850-1889) din poezia *Doina*: „... Doar s-a-ndura Dumnezeu, Ca să-ţi mântui neamul tău!”.

[22] A se vedea O. W. Gooding, art. „Cortul“, în *Dicţionar Biblic*, Oradea, 1995, p. 267-271; Şef rabin dr. Moses Rosen, *Învăţături biblice*, Bucureşti, 1978, pp. 104-105; Xavier Leon-Dufour, art. „Casă“, în *Vocabular de teologie biblică*, Bucureşti, 2001, p. 98-100

[23] Pentru ajutorul calificat şi pentru livrarea lemnului din Liban, Solomon a plătit în grâne, untdelemn şi vin (*II Cronici* 2, 10).În vederea pregătirii cedrilor din Liban au fost selecţionaţi 30.000 de israeliţi. În fiecare lună, lucrau sub conducerea lui Adoniram, însărcinat cu această recrutare, doar 10.000 de bărbaţi, care se întorceau apoi timp de două luni la casele lor. Dintre străinii care trăiau în Israel, un total de 150.000 de bărbaţi erau folosiţi, ca purtători de poveri (70.000) şi cioplitori în piatră (80.000), la care se adăugau 3.600 supraveghetori care erau israeliţi. O menţiune interesantă o găsim la *II Cronici* 8, 9, unde se spune că „pe fiii lui Israel, Solomon nu i-a făcut oameni de corvoadă pentru lucrările lui; pe ei însă îi avea pentru oştire şi căpetenii pentru gărzi şi căpetenii pentru carele şi călăreţii lui” (*II Cronici* 8, 9); cf. şi Samuel J. Schultz, *Călătorie prin Vechiul Testament*, Oradea, 2001.

mici amănunte. *Niciunde nu scrie în Sf. Scriptură că ar fi apelat cineva vreodată, în istoria mântuirii, la... cămătari, de la care să împrumute bani pentru construcția unui altar sau pentru templul sfânt!*

4. Soluții și propuneri

4.1. Considerații istorice, ecclesiologice și patristice. Întrucât „cele mai multe biserici şi mănăstiri de o valoare cultică şi artistică deosebită – care reprezintă o mare parte din patrimoniul cultural național, unele fiind incluse şi în patrimoniul UNESCO – *au fost construite în vremuri dificile din istoria poporului român, care au urmat războaielor*[24]*, calamităților naturale sau tulburărilor sociale, tocmai pentru a fi simbol de biruință asupra răului, de speranță, reconciliere şi comuniune între contemporani şi între generații”*[25], au fost construite *din donațiile şi contribuțiile directe ale credincioşilor, mult mai săraci decât cei de azi*, propun Sfântului Sinod să pună în *dezbatere sinodală* aspectele, dezavantajele şi dilemele morale cauzate de un împrumut bancar şi să găsească soluții economice şi pastorale concrete pentru finanțarea construirii Catedralei patriarhale.

Cred că Sf. Sinod nu va agreea ideea unui împrumut bancar sau a unei loterii publice, aşa cum s-a propus, luându-se ca model strângerea de fonduri pentru Ateneul Român[26]. Comparația nu se justifică din punct de vedere teologic, întrucât *o biserică în construcție este imaginea trupului tainic al lui Hristos, care trebuie să se nască „fără de păcat”.*

În caz contrar, construirea Catedralei va cădea în derizoriu şi va ieşi din sfera ctitoriilor cu destinație sacră, întrucât ea este Biserica lui Hristos şi sfântă chiar din momentul construirii, aşa cum un prunc este om deplin din momentul conceperii.

Sfințirea finală a unei Biserici de către episcop este de fapt o *con-sfințire, o con-sacrare*, adică *con-simțim şi ne sfințim ca membri ai Bisericii din sfințenia/sacralitatea ei inițială, din voința şi lucrarea lui Dumnezeu, pe care o dă Iisus Hristos încă de la începutul lucrării*[27], iar noi dedicăm exclusiv folosirea ei, în scopul mântuirii şi îndumnezeirii omului, pentru care Dumnezeu la sfințire adaugă „har peste har”.

Înțelegem din Sf. Scriptură şi din învățătura lăsată de Sf. Părinți că ridicarea unei Biserici este o *lucrare teandrică* (Dumnezeu şi om) şi *sinergică sfântă* (conclucrare harică Dumnezeu şi om) şi de aceea construirea ei face parte integrantă din teologia ecclesiologică şi pastorală şi nu trebuie să se conducă după regulile economiei de piață sau ale *fundraising*-ului[28].

De aceea nu avem voie să luăm bani de la oricine şi oricum. Dacă Constituțiile Apostolice ne opresc să luăm bani, ca milostenie, de la „păcatoşii nepocăiți, care irită (supără) pe Dumnezeu prin darurile lor... şi de aceea donația acestora trebuie refuzată, aruncată sau arsă...”[29], cu atât mai mult trebuie avut grijă de la cine şi în ce condiții primim bani atunci când este vorba de construcția unei Biserici. Dacă gândim altfel, atunci putem lua bani şi de la traficanții de arme, de droguri, din prostituție, contrabandă, din economia subterană etc.!

Construcția unui sfânt locaş trebuie să fie un *eveniment duhovnicesc*; lucrarea aceasta trebuie săvârşită de *oameni duhovniceşti*, cu *mijloace duhovniceşti* şi cu un *scop duhovnicesc*[30], nu din

[24] Vezi atitudinea lui Ştefan cel Mare.

[25] Citat din ziarul *Lumina* din 13.05.2010.

[26] Vezi „Catedrala Mantuirii Neamului este idealul romanilor de peste 125 de ani - interviu cu domnul prof. ing. Nicolae Noica, Comisia speciala pentru Catedrala Mantuirii Neamului a Patriarhiei Romane“, în: http://www.noutati-ortodoxe.ro/catedrala-mantuirii-neamului-este-idealul-romanilor-de-peste-125-de-ani-interviu-cu-domnul-prof-ing-nicolae-noica-comisia-speciala-pentru-catedrala-mantuirii-neamului-a-patriarhiei-romane_14752_p0.html

[27] Vezi rugăciunea care o face episcopul la sfințirea locului pentru viitoarea Biserică, care „se zideşte pe temelia Hristos” şi din acel moment locul, lucrarea şi acțiunea în sine sunt sacre, deci sfințite şi sfinte.

[28] Tehnica strângerii de fonduri băneşti.

[29] *Constituțiile Apostolice*, VII-VIII. P. G. 1, 1002 C, 1156. Vezi şi Mihai Valică, *Eine heutige Philanthropiewissenschaft und Diakonietheologie...*, ed. cit., pp. 127-129.

[30] Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Meditații la Evangheliile Duminicilor...*, ed. cit., p. 144.

El Greco - Alungarea zarafilor din templu

mândrie naţională şi ecclesială sau din motive concurenţiale cu alte Biserici naţionale.

4.2. Propuneri. Personal propun recuperarea şi administrarea Fondului Bisericesc al Bucovinei, cu cele 160.000 de hectare de pădure, din mâna mafiei politice a lemnului, şi a celor 1561 de clădiri[31] din mâna mafiei imobiliare, care ar constitui surse financiare şi economice reale şi viabile, precum şi un demers canonic firesc pentru redobândirea a ceea ce ne-au lăsat moşii şi strămoşii noştri pentru activitatea filantropică şi pentru construcţia de Biserici. Colectarea fondurilor să fie făcută cu motivaţie hristică, în duhul întăririi unităţii şi a dragostei faţă de Biserică a neamului românesc, care nu exclude celelalte naţii sau etnii, şi cu scop soteriologic şi eshatologic, dându-le astfel donatorilor o şansă deosebită de a face o faptă mântuitoare şi de a fi pururea pomeniţi pentru aceasta.

Din experienţa pastorală personală a construirii unei Catedrale în Vatra Dornei, a două Biserici de cimitir, ca şi a renovării altor trei locaşuri de cult, toate pictate şi dotate corespunzător[32], cu ajutorul lui Dumnezeu şi păstrând, desigur proporţiile, *am convingerea fermă că această „Catedrală a Mântuirii Neamului" va putea fi realizată doar cu efortul, dărnicia şi ajutorul credincioşilor, într-o manieră decentă şi în duh de rugăciune şi jertfă personală.*

Credincioşii BOR au nevoie să fie *îndrumaţi pastoral* cu smerenie şi *motivaţi duhovniceşte* în acest sens, şi atunci vor dona şi vor conlucra de *bună voie*, cu bucurie şi pace, *fără presiunea achitării dobânzilor usturătoare faţă de bănci sau alte obligaţii fiscale impuse parohiilor.*

„Dumnezeu iubeşte pe dătătorul de bunăvoie"[33] şi să nu se uite că, de n-ar zidi Domnul Casa Sa, în zadar se ostenesc cei ce cred sau îşi închipuie că ei o zidesc...!

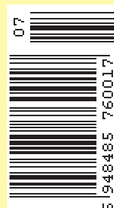
Pr. prof. dr. **Mihai VALICĂ**
Catedrala Ortodoxă „Sf. Treime",
Vatra Dornei

[31] Din numărul acestora au fost retrocedate doar 13 clădiri şi acelea aproape în ruină.

[32] Nu le menţionez spre slavă deşartă, ci aduc personal o mărturie a experienţei mele pastorale, că privind lucrurile duhovniceşte şi din perspectiva teologiei ecclesiale, am acţionat ca atare şi cred că de aceea am simţit şi am primit concret ajutorul şi intervenţia lui Dumnezeu permanent.

[33] *II Corinteni* 9, 7: „Fiecare să dea cum socoteşte cu inima sa, nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubeşte pe cel care dă cu voie bună"; *II Corinteni* 8, 12: „Căci dacă este bunăvoinţă, bine primit este darul, după cât are cineva, nu după cât nu are".

În acest număr semnează: ● **Yvan Allaire** – profesor doctor în Filosofie, preşedintele Consiliului de Administrație al Institutului pentru Guvernanța Instituțiilor Publice şi Private (IGOPP) din Canada şi membru al Societății Regale din Canada ● **Flori Bălănescu** – doctor în istorie, publicist, ultima carte publicată: *Dialog* (cu Paul Goma, Ed. Vremea, 2009) ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *În jurul lui Eminescu* (Christiana, 2009) ● **Dan Dungaciu** – prof. univ. dr. în Socilogie, Universitatea Bucureşti, publicist, ultima carte publicată: *Cine suntem noi?* (Cartier, 2009) ● **Daniel Focşa** – istoric, publicist, autor al volumului *Escadrila albă. O istorie subiectivă* (Ed. Vremea, Bucureşti, 2008) ● **Paul Ghițiu** – scriitor, regizor şi publicist, ultima carte publicată: *Reabilitarea politicii* (Dacia, 2000) ● **Constantin Mihai** – lector universitar doctor, ultima carte publicată: *Biserica şi elitele intelectuale interbelice* (Institutul European, 2009) ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **George Popescu Glogoveanu** – fost deținut politic, eseist, ultima carte publicată: *Pentru o istorie culturală. Societatea „Prietenii Ştiinței"* (Craiova, Sitech, 2008) ● **Constantin I. Stan** – profesor, scriitor, ultima carte publicată: *Generalul Henri M. Berthelot şi românii* (Paideia, 2009) ● **Claudiu Târziu** – jurnalist ● **Mihai Valică** – preot, doctor în Teologie, profesor, publicist, coautor al volumului *Spitalul creştin. Introducere în medicina pastorală* (alături de prof. univ.dr. Pavel Chirilă, Ed. Christiana, 2009)

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST *pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele:*
Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti.
Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs.
Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia – **epuizat**
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – **epuizat**
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – **epuizat**
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – **epuizat**
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – **epuizat**
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea - **epuizat**
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu - **epuizat**
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Părăian
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat luiIoan Ianolide
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Măndiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan
Nr. 61 – martie 2008, dedicat lui Dan Botta
Nr. 62 – aprilie 2008, dedicat Maicii Mihaela Iordache
Nr. 63 – mai 2008, dedicat Mitropolitului Nicolae Colan
Nr. 64 – iunie 2008, dedicat Aspaziei Oţel Petrescu
Nr. 65 – iulie 2008, dedicat Părintelui Mina Dobzeu
Nr. 66 – august 2008, dedicat Mariei Brâncoveanu
Nr. 67 – septembrie 2008, dedicat Părintelui Chesarie Gheorghescu
Nr. 68 – octombrie 2008, dedicat Părintelui Marcu de la Sihăstria
Nr. 69 – noiembrie 2008, dedicat lui George Racoveanu
Nr. 70 – decembrie 2008, dedicat lui Constantin Oprişan
Nr. 71-72 – ianuarie-februarie 2009, dedicat lui Gheorghe Stănescu
Nr. 73 – martie 2009, dedicat lui Grigorie Leu
Nr. 74 – aprilie 2009, dedicat Părintelui Cleopa
Nr. 75-76 – mai-iunie 2009, dedicat lui George Popescu Glogoveanu
Nr. 77 – iulie 2009, dedicat lui Petru C. Baciu
Nr. 78 – august 2009, dedicat părintelui Dimitrie Bejan
Nr. 79 – septembrie 2009, dedicat monahului Atanasie
Nr. 80-81 – octombrie-noiembrie 2009, dedicat părintelui Roman Braga
Nr. 82 – decembrie 2009, dedicat lui J. V. Iamandi
Nr. 83-84 – ianuarie-februarie 2010, dedicat părintelui Vasile Vasilachi
Nr. 85 – martie 2010, dedicat lui Silviu Dragomir
Nr. 86 – aprilie 2010, dedicat lui Nicu Naum
Nr. 87 – mai 2010, dedicat Olgăi Greceanu
Nr. 88 – iunie 2010, dedicat Pricipesei Ileana